

ΤΕΥΧΟΣ 436 ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2019
ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υπτιχος Δημοσθένης Βιτετζάκης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος (Ι) Μιχαήλ Γιαννόπουλος
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμισιώτης
Σχης (ΜΧ) Αθανάσιος Κιμωνής
Σχης (ΜΧ) Γεώργιος Αναγνωστόπουλος
Σμχος (Ι) Αντώνιος Καλιουρτζής
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σχης (ΠΒ) Δήμος Γουγούσης
Αντιχος (Μ) Γεώργιος Παπακωνσταντίνου ΠΝ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Α' Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθοστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Α' Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Πχος Σπυριδων Μανωλάκης ΠΝ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Δρ. Άννα Κωνσταντινίδου,
Αντιπλοίαρχος Γεώργιος Μαντζούρης ΠΝ, Dr.
Σπουδαστής 16ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Πλωτάρχης Χαράλαμπος Γκιώνης ΠΝ
Σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Ταγματάρχης (ΜΧ) Ευριπίδης Κ. Χανιάς
Σπουδαστής 14ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Αντιπλοίαρχος Δημήτρης Κεχαγιάς ΠΝ
Σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:
α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.
β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.
γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αριθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό “Διακλαδική Επιθεώρηση”
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργική Σχολή 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: info@adispo.gr

Πρόλογος

του Υποστρατήγου Δημοσθένη Βιτετζάκη
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

ο χειμώνας δεν αμέλησε φέτος να τιμήσει με τη παρατεταμένη παρουσία του και την περιοδικά αυξανόμενη ένταση του, την Ελληνική επικράτεια. Κατά περιοχές το χιόνι έσβηνε προσωρινά τα σημάδια / ενδείξεις της σύγχρονης σημερινής εποχής, καθιστώντας το τοπίο άχρονο και εν τέλει αναδεικνύοντας ότι λίγα εκατοστά χιονιού αρκούν για να ομοιομορφοποιήσουν τον περιβάλλοντα κόσμο και να διαγράψουν επίκτητες αλλά και εγγενείς ιδιότητες. Μία αλλαγή οπτικής όμως, ανεξαρτήτως τύπου, αμβλύνει κατά περίπτωση τις εξόφθαλμες διαφορές και βοηθά στην πέραν αυτών βαθύτερη, αλλά και ουσιαστικότερη αναλυτική σύγκριση των αιτιών που οδηγούν σε αποτελέσματα και λιγότερο των αποτελεσμάτων / διαφορών αυτών καθ' εαυτών.

Κατά περίπτωση βέβαια, η επικάλυψη της πραγματικότητας δεν εξυπηρετεί ούτε υπηρετεί την ανθρώπινη περιέργεια και επιστημονική έρευνα αλλά έχει στόχο να επικαλύψει επαρκώς ώστε να στήσει μία νέα, έστω και πρόσκαιρη και ψεύτικη πραγματικότητα, εκδιώχνοντας την αλήθεια. Διαφέρει όμως αυτή η κτηρινωπή πρακτική από την διακριτική συνήθως, καλλιτεχνική συχνά, παρέμβαση της φύσης που χρησιμοποιήθηκε ως μεταφορά και παραλληλισμός για την οξυδερκή μεν, αφαιρετική δε, επιστημονική θεώρηση των αντικειμένων της κάθε έρευνας.

Η απόρριψη βέβαια του κτηρινισμού δε καθιστά αντικείμενα και γεγονότα μονοδιάστατα, έτσι ώστε απ' όπου και όπως και να τα δεις να έχουν την ίδια επίδραση, αντιθέτως, το φως και η σκιά της αλήθειας παίζουν ένα πολύ ενδιαφέρον παιχνίδι, το οποίο κλιμακώνεται όταν παρατηρητές από διαφορετικές γωνίες και οπτικές συγκρίνουν την αποτύπωση της αλήθειας που ο καθένας τους παρακολούθησε. Αποτέλεσμα αυτών είναι συγκρίσεις θέσεων που συχνά συνδυαζόμενες προσεγγίζουν καλύτερα το όλο απ' ότι η κάθε μία οπτική μόνη της, κάποτε δε καλύτερα και από το άθροισμα αυτών.

Τέλος στην όποια σύγκριση και ανάλυση σημαίνοντα (αν όχι το σημαντικότερο) ρόλο διαδραματίζει η ρητή έκφραση αυτής, η οποία περιγράφοντας συχνά αδιάφορα αντικείμενα και καταστάσεις, διατυπώνει θέσεις και απόψεις με κραταιά επιμονή και τελικά εμμέσως αλλά σαφώς ανώτερες των εν λόγω αντικειμένων και καταστάσεων, επισκιάζοντας το φαινόμενο επίκεντρο της διατύπωσής της.

Με τις σκέψεις αυτές που χωρίς άλλο σκοπό και επιδιωκόμενη βαρύτητα, περικυκλώνουν το νου κατά την ανάγνωση των περιεχομένων του ανά χείρας περιοδικού σας προτρέπω σε αυτό και εύχομαι:

Καλή ανάγνωση.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημοσθένης Βιτετζάκης γεννήθηκε το 1963 στα Χανιά Κρήτης, εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1981 και αποφοίτησε το 1985, οπότε και ονομάστηκε Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού.

Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού, ΔΠΒ Σχηματισμών, ΣΣΕ, ΣΠΒ, 79 ΑΔΤΕ, σε γενικές θέσεις στο ΓΕΣ, την 1η ΣΤΡΑΤΙΑ και την ΑΣΔΕΝ.

Επιπλέον έχει διατελέσει Διοικητής στο 95 ΤΕ, στη 196 Α/Κ ΜΒΠ, στη ΔΠΒ/1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ, στην 79 ΑΔΤΕ, Υποδιοικητής στη Σχολή Πυροβολικού, Υποδιευθυντής και Διευθυντής στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ΓΕΣ.

Είναι απόφοιτος όλων των σχολείων του Όπλου του Πυροβολικού που προβλέπονται κατά βαθμό, της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) και της Σχολής Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ).

Είναι απόφοιτος του Κέντρου Διπλωματικών και Στρατηγικών Μελετών (CEDS) Αθηνών και του Τμήματος Στρατηγικών Πληροφοριών της Διακλαδικής Σχολής Πληροφοριών.

Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει μία κόρη.

Περιεχόμενα

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών, Εκπαιδευτών & Σπουδαστών της Σχολής

"Οι Διεθνείς Οργανισμοί - Γιατί υπάρχουν φτωχά και πλούσια κράτη"
της Δρ. Άνας Κωνσταντινίδου **1**

"Διάσπηση και Εθνικά Οφέλη Ορίζοντα 2030"
του Αντιπλοίαρχου Γεώργιου Μαντζούρη ΠΝ, Dr Διευθύνων Σύμβουλος
Ελληνικού Διαστημικού Οργανισμού, Σπουδαστή της 16ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ **16**

"Fake News ή αλλιώς Ψηφιακή Προπαγάνδα"
του Πλωτάρχη Χαράλαμπου Γκιώνη ΠΝ, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ **20**

**"ΜΟΣΕ ΝΤΑΓΙΑΝ" "χαρακτηριστικά ενός στρατιωτικού ηγέτη και η επίδραση τους σε
μια από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της πολιτικής ιστορίας του Ισραήλ"**
"Σύγχρονος πολιτικός της εποχής του ή ηγέτης «παλαιάς κοπής»;"
του Ταγματάρχη (ΜΧ) Ευριπίδη Κ. Χανιά, Σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ **29**

**"Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος" "Το Μακεδονικό Μέτωπο στη διάρκεια του Πρώτου
Παγκοσμίου Πολέμου"**
του Αντιπλοίαρχου Δημήτρη Κεχαγιά ΠΝ, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ **38**

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Περιοδική Έκθεση
Καζαντζάκης και Βυζάντιο
η αναζήτηση του θείου

Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, Θεσσαλονίκη **55**

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

60 Έναρξη 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς

61 Τελετή Ορκωμοσίας 4ης Σειράς Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

62 Έναρξη 4ου Σχολείου Προσανατολισμού της ΕΕ (EU Orientation Course)

63 Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: “Τα Εθνικά Συμφέροντα υπό τον Πυλώνα του Διεθνούς Δικαίου”

64 Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ: “Διαχείριση Στρες στο Προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ)”

65 Εθιμοτυπικές Επισκέψεις και Εκδηλώσεις στην ΑΔΙΣΠΟ

83 Εκπαιδευτική Επίσκεψη 16ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

84

Η Βιβλιοθήκη μας

86

Απάνθισμα Σοφίας

87

Καλλιτεχνική Ματιά

89

...για τον ελεύθερο χρόνο

92

Γραφείο Νομικής Υποστήριξης Προσωπικού

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.Δι.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.Δι.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

"Οι Διεθνείς Οργανισμοί - Γιατί υπάρχουν φτωχά και πλούσια κράτη"

της Δρ. Άνας Κωνσταντινίδου

Μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι διακηρύξεις για την αυτοδιάθεση των λαών και τη συγκρότηση των κρατών σε εθνικά ερείσματα αποτέλεσαν το ελπιδοφόρο μήνυμα, ότι ο Κόσμος άρχισε να αλλάζει. Η ίδρυση της *Κοινωνίας των Εθνών*, του πρώτου διεθνούς οργανισμού για την προστασία των δικαιωμάτων των εθνών, παρείχε το εχέγγυο της συνύπαρξης των χωρών μέσα σε ένα θέσμιο παγκόσμιο περιβάλλον. Ήταν, όμως, έτσι στην πραγματικότητα; Όσο απόλυτα αφοριστικό και να ακούγεται αυτό, οι Επιστήμες της Ιστορίας και των Διεθνών Σχέσεων απέδειξαν, ότι οι ισχυρές χώρες χρησιμοποίησαν ως εφιαλτήριο για τη συνέχιση του *αποικιοκρατικού μοντέλου διακυβέρνησης* της ανίσχυρης περιφέρειας τόσο τους πολιτικούς όσο και τους οικονομικούς παγκόσμιους οργανισμούς.

Η Κοινωνία των Εθνών ιδρύθηκε, διασφαλίζοντας τα αποικιοκρατικά κερτημένα της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο και Νότιο Αφρική, ενώ λίγες δεκαετίες αργότερα, ο *ΟΗΕ* «εξέφρασε» στο έπακρο με την στάση του το διπολικό μοντέλο οικονομικής εξάρτησης των λαών, τον *Καπιταλισμό* (ΗΠΑ) και τον *Κομμουνισμό*, παγιώνοντας την πιο αμφιλεγόμενη πολιτικά και στρατιωτικά περίοδο της Διπλωματικής Ιστορίας, τον *Ψυχρό Πόλεμο*. Ο ρόλος των Διεθνών Οργανισμών τέθηκε πολλές φορές στο στόχαστρο Κοινωνιολόγων, Πολιτικών Επιστημόνων και Οικονομολόγων, καθώς οι πολιτικά ισχυρές δυνάμεις - κράτη χρησιμοποίησαν τους θεσμούς αυτούς τεχνηέντως στο βωμό των επιδιώξεών τους. Η επιδαψίλευση του επιχειρήματος, ότι τα θεσμικά αυτά παγκόσμια όργανα θα περιφρουρούσαν την αυθυπαρξία των κρατών -και ιδιαίτερα των ασθενών- φάνηκε από το διαχωρισμό των χωρών σε *πλούσια και φτωχά, αναπτυγμένα και λιγότερο αναπτυγμένα*. Όμως, το πιο εντυπωσιακό και άξιο μνείας όλων αυτών είναι, ότι η έννοια της αποικιοκρατίας όχι μόνο δεν σταμάτησε ποτέ να υφίσταται, αλλά επικαλύφθηκε με επιτηδειότητα κάτω από το «πέπλο» του Ανθρωπισμού που «συνύφαιναν» οι Διεθνείς Οργανισμοί.

Τα αποτελέσματα αυτής της τεχνικής (ίδρυση Διεθνών Οργανισμών) με πολιτικά κίνητρα είναι εμφανή -όσο ποτέ άλλοτε- τη σημερινή εποχή. Δεν είναι παράταιρο και ανορθόδοξο να ειπωθεί, ότι με τον τρόπο που εξελίσσεται η τρομοκρατία σήμερα, ανεξάρτητα από τη μορφή που λαμβάνει, είναι *απότοκος της ανισότητας που υπάρχει ανάμεσα στα κράτη του Παγκόσμιου Συστήματος*. Αυτό που παρατηρείται είναι, ότι οι χώρες που κάποτε στο πέρασμα της Πολιτικής Ιστορίας τους είχαν τεθεί σε οικονομικό προστατευτισμό μίας ξένης δύναμης ή που ακόμα υφίστανται τις κοινωνικές συνέπειες αυτής της καθεστωτικής παρέμβασης, *είναι πιο επιρρεπείς στις εκδηλώσεις βίας εναντίον κρατικών σχηματισμών με οικονομική και πολιτική εξουσία*. Οι μεθοδεύσεις που χρησιμοποιούν τα κινήματα αυτά με σκοπό να εναντιωθούν, δεν είναι παρά συνώνυμες του πολιτισμικού, πολιτικού και κοινωνικού υποβάθρου τους. Λόγου χάρη, οι χώρες της Μέσης Ανατολής χρησιμοποιούν τη *θρησκεία ως μέσο αντίστασης, γιατί είναι το ιδανικό και η ιδεολογία που χαρακτηρίζει στο έπακρο την υπόστασή τους*.

Η διάσταση και η μορφή οργάνωσης που λαμβάνουν οι Διεθνείς Οργανισμοί έχουν διάφορους ρυθμιστικούς ρόλους. Ενδεικτικά, χωρίζονται σε Κυβερνητικούς, Μη Κυβερνητικούς, Πολιτικούς, Στρατιωτικούς, Οικονομικούς, Περιφερειακούς, Χρηματοδοτικούς. Στο σημείο, ωστόσο, που οφείλουμε να ενσκήψουμε την επιστημονική προσοχή μας είναι κατά πόσο οι Οργανισμοί αυτοί που ιδρύονται σε *περιφερειακό πολιτικό και σε περιφερειακό οικονομικό* επίπεδο βρίσκονται σε θέση να διασφαλίσουν τα δικαιώματα των μελών τους στο Παγκόσμιο Σύστημα. Και συνεχίζοντας αυτό το συλλογισμό, τα θεσμοποιημένα αυτά Όργανα της περιφέρειας κατά πόσο μπορούν και έχουν τη δυνατότητα να ενεργήσουν αυτόνομα και χωρίς τις έξωθεν παρεμβάσεις ταυτόσημων Θεσμών; Ανεξάρτητα από αυτά τα εύλογα ερωτήματα, θα ήταν τελείως αδόκιμο επιστημονικά να εστιάσουμε μόνο στα «κακώς κείμενα» των Διεθνών Οργανισμών και να θεωρήσουμε ελάχιστο τη σημασία και τη συμβολή τους σε περιόδους παγκόσμιων Κρίσεων (πολιτικών, οικονομικών κτλ). Άλλωστε, δεν πρέπει να λησμονείται, ότι τα *Όργανα αυτά οργανώθηκαν, προκειμένου να διασφαλίσουν την παγκόσμια πολιτική και οικονομική ευταξία.*

Αυτό που μας ενδιαφέρει, είναι η ανάδειξη των οικονομικών και χρηματοδοτικών οργανισμών και πώς αυτοί με άμεσο ή έμμεσο τρόπο συνεχίζουν να διαμορφώνουν την σκακιέρα των διεθνών διπλωματικών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη, *υπερδυνάμεις και περιφέρεια.* Ωστόσο, δεν μπορούμε να ασχοληθούμε με τη συγκεκριμένη προβληματική και να εξάγουμε ασφαλή συμπεράσματα, αν κύρια και ουσιαδώς δεν περιγραφεί η σχέση του ΟΗΕ με τους περιφερειακούς οργανισμούς, κυρίως τους πολιτικούς και εν τέλει τους οικονομικούς.

Ο ΟΗΕ, όπως είναι ευρέως γνωστό, ιδρύθηκε με σκοπό -στην πραγματικότητα- να διορθώσει τα διπλωματικά «κρίματα» της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ), η οποία είχε καταστεί το θεσμικό όργανο ευδωξης και συνέχισης του επεκτατισμού της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας. Ο τρόπος που οργανώθηκε με το διακύβευμα της σύστασής του να αποτελεί η ισότιμη συνεργασία μεταξύ των μελών, φαινομενικά έδειχνε, ότι τα Ηνωμένα Έθνη επιχειρούσαν να καταδείξουν, ότι η *θεωρία του Φιλελευθερισμού ήταν ο απώτερος σκοπός για την προαγωγή των κρατών και τη διασφάλιση του δημοσίου αγαθού, της Ειρήνης.* Η αρχική σύμπραξη πέντε μόνιμων μελών (Κίνας, ΕΣΣΔ, ΗΠΑ, Γαλλίας, Μ. Βρετανίας), τα οποία εκπροσωπούσαν διαφορετικά μοντέλα πολιτικής διακυβέρνησης και οικονομικού status με σκοπό την επικύρωση του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού, διαμόρφωνε την πεποίθηση στη Διεθνή Κοινή Γνώμη, ότι η Διπλωματία και οι σχέσεις μεταξύ των χωρών θα έμπαιναν σε νέα μονοπάτια που θα εξάλειφαν ανισότητες του παρελθόντος. Ωστόσο, όμως, αυτές οι προσδοκίες έμειναν «κενό χαρτί», καθώς ο διπολισμός κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου έθεσε την αναγκαιότητα στα κράτη να διαλέξουν οικονομικό και πολιτικό στρατόπεδο ανάμεσα στα δύο κραταία οικονομικά μοντέλα διακυβέρνησης (Καπιταλισμό και Κομμουνισμό) και τις χώρες που τα εκπροσωπούσαν (ΗΠΑ και ΕΣΣΔ).

Οι ΗΠΑ αναδύθηκαν στον κύριο ρυθμιστή του ΟΗΕ μια και το μεγαλύτερο ποσοστό των μελών του Οργανισμού είχαν υιοθετήσει τον Καπιταλισμό ως μέσο παγίωσης του Κρατισμού τους. Οι ενυπάρχουσες ανισότητες στο θεσμικό αυτό όργανο παγκόσμιας εμβέλειας με τα δύο κυρίαρχα κράτη να πορεύονται σε έναν αέναο ανταγωνισμό για την επικυριαρχία τους στο διεθνές σύστημα, μετέτρεπαν τις χώρες υποστηρικτές τους σε δορυφόρους των πολι-

τικών επιδιώξεών τους. Η συνέπεια ήταν, ο ΟΗΕ να μετασηματιστεί σε έναν οργανισμό αμερικανικών συμφερόντων που η προβολή αρνησικυρίας από τον ανταγωνιστικό μηχανισμό (Ρωσία) είχε επουσιώδη διάσταση και σημασία. Αυτή η αντιπαλότητα μεταξύ των δύο Ισχυρών που λάμβανε «σάρκα και οστά» μέσα σε ένα θεσμικό όργανο, είχε ως αποτέλεσμα το εκ νέου μοίρασμα του Κόσμου σε σφαίρες επιρροής και ως εκ τούτου τη δημιουργία ενός νεοαποικιακού μοντέλου διακυβέρνησης των χωρών της περιφέρειας που είχαν επιλέξει ως σύμμαχο την ανάλογη δύναμη. Όμως και πάλι στην περίπτωση αυτή, τα περιφερειακά κράτη, βλέποντας ότι σταδιακά έχαναν την πολιτική αυθυπαρξία και τη θεσμική τους υπόσταση, καθώς πλέον ο ΟΗΕ απηχούσε τις δύο επικρατέστερες πολιτικές θέσεις, χωρίς αυτά να έχουν το δικαίωμα άσκησης veto επί των αποφάσεων που τα αφορούσαν,¹ η δημιουργία περιφερειακών πολιτικών οργανισμών που θα προστάτευαν τα κρατικά τους συμφέροντα, αποτελούσε το μονόδρομο για την αυτοτέλειά τους στο Παγκόσμιο Σύστημα.²

Παρά, όμως, τη σύσταση περιφερειακών θεσμικών οργάνων (πχ Ένωση Νοτιοαμερικανικών Κρατών, Αραβικός Σύνδεσμος, Οργανισμό Νότιας Ασίας κτλ), η συμπλεκτική σχέση που είχαν αναπτύξει οι δύο Μεγάλες Δυνάμεις του Ψυχρού Πολέμου με τα περιφερειακά μορφώματα, στάθηκε εμπόδιο στην αναπτυξιακή πορεία των περισσότερων Οργανισμών, καθώς τα συγκρουσιακά συμφέροντα των μελών τους, ουσιαστικά φανέρωναν τη διείσδυση των νεοαποικιακών συμφερόντων ΕΣΣΔ και ΗΠΑ στο εσωτερικό τους περιβάλλον.³ Παρόλα αυτά, όμως, αν και η παρουσία των ισχυρών πολιτικών εντολοδόχων ήταν σημαντικό επιστέγασμα για τη λήψη αποφάσεων από τα περιφερειακά θεσμικά όργανα, ωστόσο, θα ήταν αδύνατο να μην παρουσιαστεί η θετική πλευρά των πραγμάτων που απέρρεε από τη σύσταση των Οργανισμών αυτών.

Τα κινήματα για την αποαποικιοποίηση της Μέσης/ Εγγύς Ανατολής και της Αφρικής βρήκαν εφελτήριο ευόδωσης των προσδοκιών τους, τους εν λόγω θεσμούς. Επίσης, ακόμα κι όταν οι εμφύλιες συρράξεις λάμβαναν ραγδαίες διαστάσεις ανάμεσα στα κρατικά μορφώματα που είχαν σχηματιστεί τη δεκαετία του 1960 κ.ε., τα συγκεκριμένα περιφερειακά όργανα ήταν τα πιο ενδεδειγμένα για την εξεύρεση μίας βιώσιμης λύσης, μια και γνώριζαν πληρέστερα έναντι του ΟΗΕ τα προβλήματα της εκάστοτε περιφέρειας.⁴ Ιδίως σήμερα, δεν πρέπει επουδενί να υποβαθμίζουμε το σημαντικό περιφερειακό ρόλο των θεσμών αυτών, οι οποίοι αποτελούν το αντιστάθμισμα στην αλόγιστη και ανεξέλεγκτη διείσδυση των ισχυρών κρατών στην περιφέρεια αφενός, και τους καθ' ύλην αρμόδιους διαχειριστές των Κρίσεων που λαμβάνουν χώρα τη σημερινή εποχή στον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο, αφετέρου.

Παρενθετικά, οφείλουμε να σημειώσουμε αυτό: Πολύ συχνά παρατηρείται, πολιτικό- στρατιωτικές δυνάμεις, όπως λόγω χάρη οι ΗΠΑ, να προσφεύγουν στην οικονομική ενίσχυσή τους από χώρες της περιφέρειας (λχ Ιαπωνία) κι όχι -λίγες φορές- ακόμα και σε αναδυόμενες περιφερειακές οικονομίες (λχ. Κίνα). Η συμπλεκτική αυτή σχέση ήταν περισσότερο αισθητή μετά

1. Καθώς εντολοδόχοι ήταν οι δύο Μεγάλες Δυνάμεις του Ψυχρού Πολέμου
2. Ειρήνη Χειλά, Ο ρόλος της μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων - ο ΟΗΕ στην εποχή της μοναδικής υπερδύναμης, Αθήνα 1999, σσ. 99-100
3. Ειρήνη Χειλά, ό.π., σ. 102
4. Ειρήνη Χειλά, ό.π., σ. 104

τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και κυρίως κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Ενδεικτικό παράδειγμα, μετά τον Πόλεμο στο Βιετνάμ (1960-1970) η Αμερική, προκειμένου να ανταπεξέλθει των εσωτερικών της οικονομικών προβλημάτων που ανέκυψαν μετά τη δεκαετή και πλέον παρεμβατική συμμετοχή της σε έναν -κατ' ουσίαν- εμφύλιο πόλεμο που διεξαγόταν στην αντίπερα πλευρά του Ειρηνικού, αναγκάστηκε να δανειστεί υπέρογκα από την Ιαπωνία (1981).⁵

Αυτό το γεγονός, δηλαδή της προσφυγής για δανεισμό μίας -θεωρητικά- μεγάλης Δύναμης από ένα περιφερειακό κράτος μπορεί να ερμηνευτεί διττά. Οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ δεν ήταν παρά δυνάμεις που αναδύθηκαν συγκυρικά στο διπλωματικό προσκήνιο. Ο καταρρέων ευρωπαϊσμός (μετά το Μεσοπόλεμο), επαφιόμενος σε μεθόδους του παρελθόντος, άφησε χώρο σε ΗΠΑ και Σοβιετική Ένωση⁶ να κυριαρχήσουν. Δεν είναι ούτε παράδοξο ούτε ανεδαφικό να ειπωθεί, ότι οι Γαλλοβρετανοί με την άστοχη ιμπεριαλιστική πολιτική τους συνεπικούρησαν στην επικράτηση των δύο αυτών αντίθετων πολιτικών πόλων. Η Αμερική και η Σοβιετική Ένωση, αν και αποτελούνταν από συνονθυλεύματα εθνικών και θρησκευτικών ομάδων, κατάφεραν να επικρατήσουν και να κυριαρχήσουν στην παγκόσμια πολιτική σκηνή σε μία εποχή που πλέον υπήρχε παγιωμένη η αντίληψη τού εθνικού κράτους και της αυτοτέλειας των λαών. Συντελεστικά, για να υφίσταται ηγεμονικά ένα κράτος στο διεθνές σύστημα πρέπει να υποστηρίζεται από χώρες ανάλογης διάστασης και δυναμικής με αυτό.

Επίσης, τα κρατικά μορφώματα της περιφέρειας, προκειμένου να έχουν παρουσία, οφείλουν να δημιουργούν διακρατικές σχέσεις με τους εκάστοτε ισχυρούς. Η Ιαπωνία, θέλοντας να διαδραματίσει κυρίαρχο ρόλο στην Άπω Ανατολή, ήδη από τον 19ο αι. είχε συνάψει εμπορικές συμβάσεις με τις ευρωπαϊκές αποικιοκρατικές δυνάμεις της εποχής, Αγγλία και Γαλλία. Η μόνη χλωμή ιστορική- πολιτική περίοδος του ιαπωνικού κράτους ήταν, όταν είχε υπογράψει σύμφωνο ουδετερότητας με τη Γερμανία του Χίτλερ (1940), γεγονός που του στοίχισε κοινωνικό- οικονομικά το 1945 με την επίθεση εναντίον του των συμμαχικών αμερικανικών στρατευμάτων. Η Ιαπωνία, τη δεκαετία του 1950, επανάκαμψε δριμύτατα οικονομικά, βρισκόμενη σε συμμαχικό επίπεδο στο στρατόπεδο των ισχυρών της Δύσης.

Αυτό που γίνεται κατανοητό είναι το εξής, ότι μία χώρα, για να καταστεί περιφερειακή δύναμη, δεν αρκεί να απολαμβάνει τα αποτελέσματα του κρατισμού της, αν δε δημιουργεί πολυεπίπεδες σχέσεις με χώρες που την εκάστοτε εποχή θεωρούνται υπερδυνάμεις του Παγκόσμιου Συστήματος. Αλλά και εκ του αντιθέτου, οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ δε θα μπορούσαν επί δεκαετίες να διαμορφώνουν τη διεθνή πολιτική σκηνή, αν δεν έβρισκαν συμμαχικά εφάρτηρια στην περιφέρεια.

Με βάση όλα τα παραπάνω, προτού αναλυθεί ο λόγος που στον αιώνα της επιστήμης και της τεχνολογίας υπάρχουν ακόμα χώρες που χαρακτηρίζονται ως φτωχές, αναγκαίο είναι να γίνει, προηγουμένως, μία αναφορά στον τρόπο που λειτουργεί το ίδιο το κράτος όσον αφορά τη δημιουργία της οικο-

5. Robert Gilpin, Η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Σχέσεων, τ. Β', Αθήνα 2000, σ. 87
6. που η μεν πρώτη πρέσβευσε ένα φιλελεύθερο μοντέλο διακυβέρνησης, η δε δεύτερη την ισοτιμία μεταξύ των πολιτών σε παραγωγικό επίπεδο. Αντίθετα, οι Γάλλοι και οι Άγγλοι είχαν εγκυβωτιστεί στο αναχρονιστικό μοντέλο της αποικιοκρατίας.

νομικής πολιτικής του απέναντι στο λαό του. Η παρέμβαση του Κράτους στην κοινωνική και οικονομική ζωή μέσω της απόκτησης μεγάλων μονοπωλίων είναι ένα γεγονός που δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο, καθώς ο αντίκτυπος που φέρει στην κοινωνία είναι πολλές φορές δυσμενής. Ένα απλό παράδειγμα, είναι το μονοπώλιο της ηλεκτρικής ενέργειας. Για να ανταποκριθεί η Πολιτεία στο ρόλο του επιχειρηματία, είναι αναγκασμένη -πολλές φορές- να επιβάλλει άμεση και έμμεση φορολογία, εξαθλιώνοντας τις ασθενέστερες οικονομικά μάζες, οι οποίες δεν έχουν την επιλογή να αναζητήσουν ανταγωνιστή ενεργειακό πάροχο με χαμηλότερο αντίτιμο.⁷ Άλλο ένα παράδειγμα, στο οποίο γίνεται αισθητό ότι το Κράτος δεν ενεργεί πάντα με βάση το συμφέρον των πολιτών του (και για το λόγο αυτό υπάρχουν πλούσιες και φτωχές χώρες) είναι η συμμετοχή του σε πολυεθνικές εταιρείες που επενδύουν στο εσωτερικό του περιβάλλον κάτω από αδιαφανείς διαδικασίες. Πολλές ενεργειακές χώρες, όπως το Ιράν και το Ιράκ, πριν τη δεκαετία των Μεγάλων Επαναστάσεων, είχαν δημιουργήσει πατρωνικές συμπρακτικές σχέσεις με επενδύτριες εταιρίες,⁸ με συνέπεια -και αυτό το βλέπουμε ιδίως στις πετρελαιοπαραγωγές χώρες- να υπάρχει άμεση παρέμβαση των ξένων -εκτός των άλλων- και στην πολιτική ζωή του κράτους με τις εναλλαγές των κυβερνήσεων στη βάση των συμφερόντων των ισχυρών.

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, οι ΗΠΑ είχαν καταστεί η σημαντικότερη δωρήτρια χώρα, στέλνοντας οικονομική βοήθεια σε κράτη του Τρίτου Κόσμου⁹ που παρουσίαζαν ενδιαφέρον για τα αμερικανικά συμφέροντα. Οι χώρες αποδέκτες της οικονομικής αρωγής αποτελούσαν -στην πλειονότητά τους- περιοχές που είχαν αποαποικιοποιηθεί τη δεκαετία του 1960, παρόλα αυτά όμως, συνέχιζαν να στηρίζονται στην αναπτυξιακή βοήθεια και πολιτική υποστήριξη είτε των πρώην αποικιοκρατών τους είτε των νέων δυνάμεων που είχαν αναδυθεί στο παγκόσμιο προσκήνιο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι Κυβερνήσεις των αποαποικιοποιημένων Πολιτειών να καθίστανται ανδρείκελα των ισχυρών και να λειτουργούν ως στυγνοί δυνάστες απέναντι στο λαό τους. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι ο Σάχης της Περσίας (1950 κε) και ο Σελασιέ στην Αιθιοπία (1950 κε). Παρενθετικά, θα παρουσιαστεί ο τρόπος με τον οποίο αντιμετώπισαν οι Αιθίοπες τους Αμερικανούς φοιτητές που επισκέφτηκαν την Αντίς Αμπέμπα το 1972, αν και το αμερικανικό κράτος είχε καταστεί η κύρια χώρα χρηματοδότησης της συγκεκριμένης αφρικανικής περιοχής:

«...Our self image is that we Americans are a generous people and peaceful nation. As a consequence, Americans who travel to poor countries are often surprised when local treat them disrespectfully. When twenty-eight other students and I spent a month in Ethiopia in 1972,

7. Ηλίας Ηλιού - Κώστας Χατζηαργύρης - Νίκος Πανούσης, Πολυεθνικά υπερμονοπώλια -αποσύνθεση του ιμπεριαλισμού- η εποχή μας, Αθήνα 1979, σ.20

8. Αν και οφείλουμε να σημειώσουμε, ότι οι συγκεκριμένες συμφωνίες που είχαν επονομαστεί αποικιοκρατικές δεν ήταν όλες ανεξαιρέτως κατ' ανάγκη δυσμενείς για το κράτος-αποδέκτη της επένδυσης ή είχαν συναφθεί κάτω από αδιάβλητες διαδικασίες (λχ εταιρεία Σουέζ στην Αίγυπτο).

9. Πρέπει να διευκρινιστεί, ότι ο Τρίτος Κόσμος δεν ταυτίζεται μόνο με την Υποσαχάρια Αφρική, αλλά είναι οι χώρες που δεν είχαν συμβαδίσει με ένα από τα δύο οικονομικά συστήματα, τον Καπιταλισμό και τον Κομμουνισμό κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Φυσικά, στη σημερινή εποχή, Τρίτος Κόσμος έχει επικρατήσει να λέγονται οι χώρες με πολύ χαμηλό επίπεδο ΑΕΠ.

our professor from the University of Addis Ababa was blatantly unfriendly and antagonistic. His conduct seemed inconsistent with my recollection that the United States had for many years provided economic and military assistance to the government of Haile Selassie. (From 1946 to 1976 the U.S. provided \$ 283.9 million in military school). What I realised later was that the root of the hostility was, in fact, American aid...»¹⁰

Ο Σελασιέ με την αρωγή των Αμερικανών είχε καταστεί στυγνός δυνάστης των Αιθίοπων, μοιράζοντας τη γη στους μεγάλους γαιοκτήμονες και εξαθλιώνοντας το λαό του. Παράλληλα δε, και η Αμερική -αλλά και κάθε οιονεί δωρήτρια χώρα αναπτυξιακής βοήθειας- δημιουργεί δυσμενείς επιπτώσεις στο εσωτερικό της περιβάλλον. Διότι, προκειμένου να συντηρεί τη δυναμική της παρουσία σε μια περιοχή (και για το λόγο αυτό αποστέλλει ενίσχυση σε ασθενείς οικονομικά χώρες της περιφέρειας) αφενός αναγκάζεται να στερεί τη δημιουργία μίας προνομιακής προνοιακής ζωής στους πολίτες της αφετέρου να καταφεύγει στην έμμεση φορολόγηση αυτών.¹¹ Όλα αυτά έχουν ως άμεση συνέπεια την ανάπτυξη κοινωνικών ανισοτήτων στο εσωτερικό κατεστημένο της, όπως επίσης και τη δημιουργία ενός υποβόσκοντα εθνικισμού που γίνεται ιδιαίτερα αντιληπτός τόσο σε περιόδους οικονομικής ύφεσης όσο και περιπτώσεις υποδοχής ξένων εθνικά μεταναστών. Και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να μας διαφεύγει αυτό: ότι πρώτα τα ισχυρά οικονομικά κράτη δέχονται τις μεγάλες πιέσεις από μία οικονομική κρίση και δευτερευόντως οι χώρες, οι λιγότερο αναπτυγμένες, μια και οι δυνατοί είναι οι διαμορφωτές του Παγκόσμιου Πολιτικού και Οικονομικού Συστήματος.

Μέχρι τη δεκαετία του 1990, το Παγκόσμιο Οικονομικό Σύστημα διαχώριζε τις χώρες σε δύο βασικές κατηγορίες, **α.** στις αναπτυγμένες και **β.** τις λιγότερο αναπτυγμένες. Ωστόσο, η Πτώση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού επέφερε στο προσκήνιο την αναγκαιότητα υιοθέτησης μίας νέας προσέγγισης ως προς τον χαρακτηρισμό των κρατών με βάση το βιοτικό τους επίπεδο, καθώς τα κριτήρια οροθέτησης σχετίζονταν -εκτός των άλλων- και από ένα σύμπλεγμα πολιτικών και κοινωνικών νεοδιαμορφωμένων δεδομένων. Σήμερα, τα κράτη διακρίνονται σε **α.** αναπτυγμένα, **β.** ελάχιστα αναπτυγμένα, **γ.** ισχυρά λιγότερο αναπτυγμένα, **δ.** νέα βιομηχανοποιημένα, **ε.** αναδυόμενα κράτη,¹² **στ.** κράτη σε διαδικασία μετάβασης στην ελεύθερη αγορά.¹³

Για να χαρακτηριστεί μία χώρα αναπτυγμένη προϋποτίθεται η ύπαρξη συγκεκριμένων γνωρισμάτων, όπως λόγου χάρη είναι *ο βαθμός εκβιομηχάνισής της, το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (κι ως εκ τούτου ο δείκτης καταναλωτικής δύναμης), το εξωτερικό χρέος που ενδεχομένως να παρουσιάζει, ο βαθμός συμμετοχής της σε επενδύσεις και εμπόριο.* Αυτά τα χαρακτηριστικά αποτελούν πάγια δεδομένα, ώστε να συμπεριληφθεί μία χώρα στην ομάδα των αναπτυγμένων. Συγχρόνως δε, η διάσταση αυτή των κρατών είναι ξεκάθαρα τετελεσμένη, χωρίς να επιδέχεται ερμηνείες σε υποκειμενικό επίπεδο, όταν οι Πολιτείες αυτές είναι μέλη των τριών θεσμών, ήτοι των G-8, της MIGA και του

10. Jack A. Nelson, Hunger for Justice- the politics of food and faith, NY 1980, p.17

11. Ηλίας Ηλιού- Κώστας Χατζηαργύρης- Νίκος Πανούσης, ό.π., σ.21

12. Τα αναδυόμενα και τα κράτη σε διαδικασία μετάβασης στην ελεύθερη αγορά προέκυψαν -κυρίως- μετά το 1990.

13. Παναγιώτης Γκλαβίνης, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο- Γενικές Αρχές, Διεθνές Εμπόριο, Ξένες επενδύσεις, Θεσσαλονίκη 2009, σσ. 47-87

ΟΟΣΑ. Στους G-8, οι χώρες που συμμετέχουν, είναι τα πιο ισχυρά οικονομικά και πολιτικά κράτη της διεθνούς σκηνής. Οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ιαπωνία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο αποτελούν τις κυρίαρχες Πολιτείες του θεσμικού αυτού οργάνου, ενώ μετά το 1990 είναι μέλος και η Ρωσία. Στη MIGA (Multilateral Investment Guarantee Agency) αν και ως αναπτυξιακός οργανισμός της Παγκόσμιας Τράπεζας, στην οποία περιλαμβάνονται εκατόν εβδομήντα τρεις (173) χώρες, αναπτυγμένες οικονομικά συγκαταλέγονται μόνο είκοσι πέντε (25) κράτη,¹⁴ στην πλειονότητά τους ευρωπαϊκά. Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) απαριθμεί τα είκοσι πέντε (25) μέλη της MIGA, πλην της Σλοβενίας, και επιπλέον έξι (6), ήτοι την Τουρκία, το Μεξικό, τη Νότιο Κορέα, την Πολωνία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία.¹⁵

Όσον αφορά τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη, σε αυτά συγκαταλέγονται ένα πλήθος χωρών με χαρακτηριστικά συμπλήρωμα πολιτικών και οικονομικών ερεισμάτων. Οι Πολιτείες αυτές -στην πλειονότητά τους- άρχισαν την πορεία τους «προς το προσκήνιο της αγοράς» μετά την αποαποικιοποίησή τους. Η επιδαψίλευση του επιχειρήματος, ότι η οικονομική τους ανάπτυξη θα επερχόταν με την ανάκτηση των παραγωγικών τομέων που μέχρι εκείνη την στιγμή ελέγχονταν από τα ξένα συμφέροντα, επέφερε την ανάληψη πρωτοβουλιών από μέρους των επαναστατικών κυβερνήσεων για εκτεταμένες εθνικοποιήσεις. Όμως, η έλλειψη τεχνογνωσίας, η έλλειψη τεχνικών υποδομών, η εσωτερική πολιτική αστάθεια που ενυπήρχε ακόμα και μετά την αποαποικιοποίησή τους είχαν ως τελική έκβαση των πραγμάτων, οι χώρες αυτές να καταφύγουν για βοήθεια στους μέχρι πρότινος αποικιοκράτες τους. Οι ισχυρές Πολιτείες βρήκαν –τότε το έναυσμα- και με πρόσχημα την ανθρωπιστική αρωγή να εισχωρήσουν εκ νέου στα κράτη αυτά, εκμεταλλευόμενες στο έπακρο το γεωφυσικό –κυρίως- πλούτο τους.¹⁶

Στα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη, ωστόσο, για πολλές δεκαετίες (μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο) ανήκαν και πολλές χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, οι οποίες σήμερα απολαμβάνουν μία θέση ανάμεσα στους οικονομικά αναπτυγμένους (πχ Ελλάδα, Τουρκία). Αυτό που πρέπει επιγραμματικά να πούμε για τις Πολιτείες αυτές που κείτονται στο Νότο είναι, ότι τα κράτη αυτά βοηθήθηκαν στην ανάπτυξή τους από τις ήδη ισχυρές Δυνάμεις, επειδή -λόγω της γεωπολιτικής σπουδαιότητάς τους- έπρεπε να αποτελέσουν τους περιφερειακούς συμμάχους των Δυνατών. Οι χώρες αυτές της Νοτιοανατολικής Μεσογείου ήταν αναγκαίο να απολαμβάνουν την ίδια ελευθερία κινήσεων με τα δυνατά κράτη και την ισότιμη αντιμετώπισή τους από το Παγκόσμιο Οικονομικό και Πολιτικό Σύστημα, ώστε με τη σειρά τους αφενός να μην αλλάζουν πολιτικά- διπλωματικά στρατόπεδα (ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου) αφετέρου να προσφέρουν στρατιωτική «νημεμία» στη γεωγραφική περιοχή τους.

Τα ελάχιστα αναπτυγμένα κράτη είναι αυτά που ακόμα και σήμερα, την εποχή της κατακόρυφης επιστημονικής και τεχνολογικής ανάπτυξης,

14. Γερμανία, Γαλλία, Η.Β., Ιταλία, Φινλανδία, Ισπανία, Βέλγιο, Ολλανδία, Δανία, Αυστρία, Σουηδία, Λουξεμβούργο, Ελλάδα, Πορτογαλία, Ιρλανδία, Τσεχία, Σλοβενία, Ελβετία, Νορβηγία, Ισλανδία, ΗΠΑ, Καναδάς, Ιαπωνία, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία.

15. Παναγιώτης Γκλαβίνης, ό.π., σσ. 50-51

16. Παναγιώτης Γκλαβίνης, ό.π., σ. 67

συνεχίζουμε να τα αποκαλούμε Τρίτο Κόσμο, εξαιτίας του εξαιρετικά χαμηλού επιπέδου διαβίωσης των πολιτών τους. Η πλειονότητα των χωρών αυτών βρίσκεται στην Κεντρική και Νότιο Αφρική. Πολλοί -κυρίως Κοινωνιολόγοι- θεωρούν, ότι το αποτέλεσμα της υπανάπτυξης των περιοχών αυτών οφείλεται στο γεγονός τόσο της κατακόρυφης αύξησης του πληθυσμού¹⁷ όσο και ότι το έδαφος είναι δυσανάλογα μικρό σε σχέση με τους ανθρώπους που το κατοικούν. Όπως, όμως, εύλογα σημειώνει ο Μάριος Νικολινάκος στο βιβλίο του «Εξάρτηση και Οικονομική Ανάπτυξη»:

«...Το πληθυσμιακό πρόβλημα δε συνίσταται σε μία δυσαναλογία ανάμεσα στον πληθυσμό και το έδαφος, αλλά σε μια δυσαναλογία ανάμεσα στον πληθυσμό και το επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και των σχέσεων παραγωγής. Όταν ο πληθυσμός αυξάνεται, ενώ η οικονομία μένει στάσιμη, πρέπει να τεθεί το ερώτημα σε ποια αίτια πρέπει να αποδοθεί αυτή η ανώμαλη εξέλιξη. (Μία από τις απαντήσεις) για την εξήγηση αυτού του χάσματος είναι το κοινωνικό-πολιτικό και το πολιτικό-οικονομικό πλαίσιο του οικονομικού συστήματος που εμποδίζει την ανάπτυξη της οικονομίας...»¹⁸

Οι χώρες αυτές δεν μπορούν να αναπτυχθούν, γιατί όσο και κυνικό να φαντάζει αυτό δεν παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τα συμφέροντα της Δύσης. Είχαν καταστεί αποικίες, όταν το αποικιοκρατικό μοντέλο διακυβέρνησης εδραζόταν στη μεταφορά πρώτων υλών και προϊόντων του πρωτογενούς τομέα, προκειμένου τα δυτικά κράτη αφενός να εκβιομηχανιστούν αφετέρου να εξασφαλίσουν ένα ανεκτικό επίπεδο διαβίωσης των πολιτών τους μετά από περιόδους πολιτικών και οικονομικών κρίσεων (πχ Α' και Β' Παγκόσμιος Πόλεμος). Σήμερα, μια και δεν υφίσταται η έννοια της οργάνωσης των κοινωνιών σε κρατικά ερείσματα (με ό,τι αυτό συνεπαγόταν κατά τον 18ο και 19ο αι., πχ εξασφάλιση τροφής, πολεμικές συγκρούσεις κτλ), πλέον, μόνο οι χώρες με ενεργειακό ενδιαφέρον αποτελούν το «μήλον της έριδος» μεταξύ των ισχυρών και πολιτικών αυτοσκοπός τους.

Στα κράτη αυτά, το ασταθές εσωτερικό περιβάλλον με τις διαρκείς εμφύλιες συγκρούσεις είναι ανασταλτικός παράγοντας, προκειμένου να πετύχουν την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, ενώ παράλληλα, η έλλειψη θέσμιας οργάνωσης στις περισσότερες από τις κοινωνίες αυτές με το άναρχο πολιτικό περιβάλλον βοηθά την εγκατάσταση εξωχώριων εταιρειών (*off shore*) δυτικών συμφερόντων, εξαλείφοντας -ως εκ τούτου- τη δυνατότητα ενός σταθερού οικονομικού συστήματος (εισαγωγές, εξαγωγές, επενδύσεις, συμβόλαια επένδυσης κτλ). Συγχρόνως δε, η μη ύπαρξη ενός κάποιου είδους δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στα ελάχιστα αναπτυγμένα κράτη έχει ως αποτέλεσμα να μην υφίσταται η έννοια της ταξικής συνείδησης και ως εκ τούτου η αναζήτηση ποιoτικότερου τρόπου ζωής. Οι πολίτες των περιοχών αυτών έμαθαν να δουλεύουν τη γη, προσποριζόμενοι τα απολύτως απαραίτητα για τη διαβίωσή τους, χωρίς να αναζητούν κάτι περισσότερο από αυτό που έχουν ή να ενδιαφέρονται για τη συσσώρευση του πλούτου στα χέρια των ολίγων. Άλλωστε, οι κοινωνίες αυτές είναι φυλαρχικές και αποδομημένες ταξικά, καθώς η διαβίωσή τους εξαρτάται αποκλειστικά από τον πρωτογενή τομέα.¹⁹

17. επειδή δεν υπάρχει επιστημονικός έλεγχος των γεννήσεων κι επιπλέον το πολιτισμικό υπόβαθρο των συγκεκριμένων κοινωνιών συνηγορεί στις αυξητικές τάσεις του πληθυσμού, μια και υπάρχει η πεποίθηση της συμπαράστασης στα γηρατειά

18. Μάριου Νικολινάκου, Εξάρτηση και Οικονομική Ανάπτυξη, Αθήνα χχ, σσ. 23-24

19. Μάριου Νικολινάκου, ό.π., σ.56

Και τώρα ερχόμαστε σε ένα κρίσιμο ερώτημα που πρέπει να απαντηθεί χωρίς να στρουθοκαμηλίζουμε. Αφού η Διεθνής Κοινότητα μέσω των χρηματοδοτικών οργανισμών και των φιλανθρωπικών οργανώσεων της δανειοδοτεί και ενισχύει αυτές τις περιοχές, γιατί οι συγκεκριμένες χώρες δεν μπορούν να μπουν σε τροχιά ανάκαμψης, ξεφεύγοντας από τη φτώχεια; Τα κράτη αυτά για τη Διεθνή Κοινότητα θα πρέπει να υφίστανται στην κατάσταση που υφίστανται, προκειμένου η Διεθνής Κοινή Γνώμη -μέσω των μη κερδοσκοπικών οργανώσεων προνοιακού χαρακτήρα- να βλέπει το «πρόσωπο» του Ανθρωπισμού του Παγκόσμιου Πολιτικού Συστήματος. Οι ίδιοι οι χρηματοδοτικοί Οργανισμοί, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, έχουν βάλει αυτές τις χώρες -κατ' ουσίαν- σε οικονομικό παροπλισμό, καθώς γνωρίζουν ότι τα δάνεια αφενός δεν αξιοποιούνται σε παραγωγικούς τομείς αφετέρου ότι δεν υπάρχει η πιθανότητα ανάκαμψης και αποπληρωμής του χρέους τους προς αυτούς. Το πρόσωπο του Ιανού των Δυνατών προς τα κράτη αυτά φαίνεται μέσω των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων ανθρωπιστικού χαρακτήρα, οι οποίες τα βοηθούν με οποιοδήποτε τρόπο, ενώ στην πραγματικότητα, η δυσμενής θέση των χωρών αυτών προέρχεται εξαιτίας του πολιτικού καιροσκοπισμού των δυνατών Πολιτειών από όπου προέρχονται και οι οργανώσεις αυτές.

Μία άλλη κατηγορία κρατών με βάση την οικονομική τους διάσταση στο διεθνές περιβάλλον είναι τα ισχυρά λιγότερο αναπτυγμένα, στα οποία κατατάσσονται οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες. Η διεθνής Οικονομία, ήδη μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και κυρίως τη δεκαετία του 1950, είχε ως μοχλό ανάπτυξης την ενέργεια. Το πετρέλαιο και ο άνθρακας βοήθησαν τόσο στη βιομηχανική ανάπτυξη της Δύσης όσο και στην εκ νέου ανοικοδόμησή της μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Από το 1918, οι Μεγάλες Δυνάμεις της εποχής μοίραζαν εκ νέου τον Κόσμο σε σφαίρες επιρροής με βάση τα ενεργειακά αποθέματα της κάθε χώρας.

Και εμβόλιμα, αυτό που μπορούμε να πούμε, είναι ότι ενώ στις Διπλωματικές Συμφωνίες του 19ου αι. και των αρχών του 20ου αι., οι ισχυρές χώρες είχαν στραμμένο το βλέμμα τους στα Βαλκάνια (τα οποία είναι πλούσια σε λιγνίτες),²⁰ αντίθετα, μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και μέχρι σήμερα, οι Δυνατοί μετέφεραν το επίκεντρο του ενδιαφέροντός τους στη Μέση Ανατολή και τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο (οι οποίες είναι πλούσιες σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο). Η εκβιομηχάνιση των κρατών της Δύσης είχε έρεισμα την ανάπτυξη της τεχνολογίας και ως εκ τούτου, η ανακάλυψη των μηχανών εσωτερικής καύσης αποτέλεσε το ακροκέραμο που άλλαξε τον ρου της Παγκόσμιας Οικονομίας και Πολιτικής- Διπλωματικής Σκηνής. Κι ας μην ξεχνάμε αυτό, ότι οι ΗΠΑ άρχισαν να μπαίνουν στο «κάδρο των ισχυρών» και να παραμένουν σε αυτό, «απολαμβάνοντας» την πρωτοκαθεδρία, μια και ο «μαύρος χρυσός» αντιλήθηκε για πρώτη φορά από αμερικανικό έδαφος, καθώς επίσης, η Αμερική διαθέτει κάθε είδους ενεργειακά αποθέματα (λιγνίτες, πετρέλαιο κτλ), τα οποία, είναι γεγονός αναμφισβήτητο, ότι αποτελούν τον κινητήριο μοχλό των Οικονομιών παγκοσμίως.

Η Ευρώπη, που αρχικά, αναγκαζόταν να εισάγει -ως επί το πλείστον- πετρέλαιο και λιγνίτη από την Αμερική, προκειμένου να έχει τη δυνατότητα

20. ήταν, άλλωστε, ένας από τους λόγους για τους οποίους «εφευρέθηκε» από μέρους τους το τέχνασμα απελευθέρωσης και ανασύστασης των κρατικών μορφωμάτων της Βαλκανικής σε εθνοτικά/εθνικά ερείσματα.

βιομηχανικής ανάπτυξης, σταδιακά έστρεψε το ενδιαφέρον της για γαιάνθρακες στη «γειτονιά της», δηλαδή στις βαλκανικές περιοχές, οι οποίες μέχρι το 1918 βρισκόντουσαν υπό οθωμανική διοίκηση. Παράλληλα την ίδια σχεδόν χρονική περίοδο, τα ευρωπαϊκά αποικιοκρατικά κράτη αναγκάστηκαν να στραφούν στη Μέση Ανατολή και Βόρειο Αφρική που μέχρι τότε (1918) οι συγκεκριμένοι γεωγραφικοί τόποι αποτελούσαν απλά ένα διαυλικό σταυροδρόμι με τις κτήσεις που είχαν οι Ευρωπαίοι στην Άπω Ανατολή.

Οι πετρελαϊκές χώρες της Μέσης Ανατολής ήταν για τη Δύση η δικλείδα ασφαλείας για τη συνέχιση της οικονομικής τους ανάπτυξης.²¹ Ωστόσο δε, η γεωγραφική αυτή περιοχή ήταν και ένας χώρος που εξαιτίας του ιδιόζοντος πολιτισμικού υποβάθρου του (ισλαμισμός) δεν μπορούσε να εξασφαλίσει για τους Δυτικούς τα εχέγγυα που χρειαζόντουσαν, ώστε να αναπτύσσουν ανενόχλητοι το διπλωματικό καιροσκοπισμό τους. Τα πετρελαιοπαραγωγά κράτη (ιδίως της Μέσης Ανατολής), ιδρύοντας το 1960 τον *OPEC* (*Organization of the Petroleum Exporting Countries*), φανέρωναν τις διαθέσεις τους για ένα αναβλητικού ενδιαφέροντος «παιχνίδι» με τη Δύση, όπως μέχρι εκείνη την στιγμή με παρόμοιο τρόπο οι Ευρωπαίοι και οι Αμερικανοί έπαιζαν σε βάρος των συμφερόντων των πρώτων.

Η συγκεκριμένη στρατηγική των ενεργειακών κρατών φάνηκε κατά τη διάρκεια των μεγάλων πετρελαϊκών κρίσεων της δεκαετίας του 1970, όταν χώρες που ήταν μέλη του *OPEC* και ταυτόχρονα, στρατηγικοί σύμμαχοι των ΗΠΑ (λχ η Σαουδική Αραβία) με το πρόσχημα, ότι η Δύση είχε άμεση στρατιωτική- διπλωματική εμπλοκή στους αραβοϊσραηλινούς πολέμους, επέβαλλαν μέσω του εμπάργκο τους, τους δικούς τους κανόνες στην εξαγωγή και τη διεθνή πώληση του πετρελαίου. Παρόλο που η Ευρώπη ανέλαβε άμεσα πρωτοβουλίες μέσω των οικονομικών Οργανισμών της (ΕΟΚ), ενισχύοντας την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών ενέργειας, ωστόσο, το πετρέλαιο (και τα παράγωγά του) συνέχιζε επί μακρό (και συνεχίζει) να καθορίζει την παγκόσμια διπλωματική και οικονομική σκηνή. Αυτό φαίνεται πιο καθαρά παρά ποτέ στους διπλωματικούς χειρισμούς του σήμερα για την εν λόγω περιοχή.

Τα νέα βιομηχανοποιημένα κράτη αναδείχθηκαν στο οικονομικό προσκήνιο τη δεκαετία του 1980, όταν η τεχνολογία άρχισε με γοργούς ρυθμούς να διαμορφώνει -εκτός των άλλων- και τους παγκόσμιους οικονομικούς δείκτες. Οι χώρες αυτές ήταν για μεγάλο χρονικό διάστημα πολιτικοί δορυφόροι της Δύσης και ιδιαίτερα των ΗΠΑ κι αυτή η συμπλεκτική σχέση, καθώς αποτελούσαν και τις κύριες τροφοδότριες πρώτων υλών και τεχνολογικού εξοπλισμού, τις βοήθησε, «δρασκελίζοντας», να απολαμβάνουν μία θέση στους παγκόσμιους αναπτυξιακούς οργανισμούς, όπως είναι ο ΟΟΣΑ. Τα νέα βιομηχανοποιημένα κράτη είναι η *Νότιος Κορέα*, η *Ταϊβάν*, το *Χονγκ-Κονγκ*, η *Σιγκαπούρη*, το *Μεξικό*, η *Βραζιλία* και η *Αργεντινή*.

21. Μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, οι ΗΠΑ παρουσίαζαν ένα ουδέτερο πρόσωπο σχετικά με την επιθετική πολιτική (αποικιοκρατία) των Ευρωπαίων στη Μέση Ανατολή, καθώς δεν είχαν την ανάγκη των ενεργειακών αποθεμάτων. Η Αμερική μπήκε στο μεσανατολικό «διπλωματικό παιχνίδι» κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, όχι επειδή δέχθηκε ενεργειακή ή οικονομική κρίση, αλλά το επέτασε ο άκρατος διπολισμός της συγκεκριμένης εποχής. Οι ΗΠΑ, για να είναι το αντίπαλο δέος της ΕΣΣΔ, έπρεπε να συναινούν στα αποικιοκρατικά συμφέροντα που είχαν οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο και Μέση Ανατολή.

Τα αναδυόμενα κράτη αποτελούν μία ιδιόμορφη οικονομική κατηγορία χωρών, καθώς η ένταξή τους σε αυτήν την ομάδα περικλείει μία συμπλεκτική σχέση πολιτικό- οικονομικών χαρακτηριστικών. Η Κίνα είναι μία κοινωνία, η οποία εξαιτίας του φθηνού εργατικού δυναμικού της και ως εκ τούτου της φθηνής παραγωγικής διαδικασίας κατάφερε να προσελκύσει δυτικούς επενδυτές και ξένες επιχειρήσεις, προκειμένου την δραστηριοποίησή τους εκεί. Το κράτος μπόρεσε να ανακάμψει ταχύτατα οικονομικά (έχοντας χαρακτηριστικά «ανοιχτής οικονομίας»), παρόλο που το πολιτικό κατεστημένο εφορμάται από τα κομμουνιστικά ιδανικά. *Αν και το κρατικό μονοπώλιο υφίσταται σε όλες τις πτυχές της οικονομικής διαδικασίας, ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν αποτέλεσε τροχοπέδη στην ταχύτατη επιχειρηματική ανάπτυξη, μια και σήμερα συγκαταλέγεται στους κύριους οικονομικούς και πολιτικούς διαχειριστές του Παγκόσμιου Συστήματος.*

Στο σημείο αυτό οφείλουμε να κάνουμε μία παρένθεση και να καταθέσουμε κάποιους προβληματισμούς. Η Ρωσία είναι ακόμα μία χώρα, η οποία λαμβάνει θέση στους αναδυόμενους.²² Είναι γνωστό, ότι οι παραδοσιακοί συμμαχικοί δεσμοί σε πολιτικό επίπεδο με την άλλη αναδυόμενη, την Κίνα, αποτελούν στιβαρά επιστεγάσματα στη διαχείριση των διπλωματικών καταστάσεων, όπως τη δεδομένη χρονική στιγμή λαμβάνουν χώρα στη Μέση Ανατολή και την ευρύτερη Νοτιοανατολική Μεσόγειο, ενόψει μάλιστα των γεωτρήσεων πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Η σημασία που διαδραματίζει ο οικονομικός ρόλος της Κίνας για την παγκόσμια Διπλωματία, έτσι όπως λαμβάνουν χώρα τα γεγονότα σε διεθνές επίπεδο, είναι αναμφισβήτητη. Η χώρα αυτή έχει τα εξής διπλωματικά γνωρίσματα που την καθιστούν πολύφερνο συμμαχικό εταίρο, όχι μόνο για τα κράτη της Ευρασίας, αλλά κυρίως, για τις δυτικές χώρες. Το κινεζικό κράτος αποτελείται από έναν ιστορικό λαό που η διάσταση του εθνικού συμφέροντος υπερκαλύπτει τις διπλωματικές συμμαχίες. Αυτό αποδείχτηκε και αποδεικνύεται επί του πρακτέου, ιδίως τη σημερινή εποχή, καθώς αν και η Κίνα υιοθέτησε το κομμουνιστικό οικονομικό μοντέλο, κατόρθωσε -παρά την Πτώση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού- να το διατηρεί στο εσωτερικό περιβάλλον της, ενώ ταυτόχρονα ενεργεί με τους όρους του Καπιταλισμού στη διεθνή οικονομική και εμπορική πολιτική της.

Η Κίνα, επειδή είναι ένα καθαρά εθνικό κράτος, χωρίς την ύπαρξη αναγνωρισμένων μειονοτικών ομάδων εσωτερικά, και ίσως το μόνο εθνικό κράτος αυτήν την στιγμή στην Ανατολική Ασία με έναν από τους μεγαλύτερους σε ποσοστά πληθυσμού παγκοσμίως, αυτό την έχει βοηθήσει να δημιουργήσει τους δικούς της συμμαχικούς και οικονομικούς κώδικες που δεν μπορούν να παρεισφύσουν τα δυτικά συμφέροντα και αυτό διότι: **α.** έχει διαμορφωμένη πολιτισμική αυτοαντίληψη, ως αποτέλεσμα του μακραίωνου πολιτισμού της. Ακόμα, κι όταν είχε τεθεί σε καθεστώς έμμεσου βρετανικού προστατευτισμού, δεν μπόρεσαν οι Άγγλοι να αλλοιώσουν τις δομικές και κοινωνικές λειτουργίες της χώρας, **β.** η Κίνα, ακόμα και σήμερα, κοινωνιολογικά και οικονομικό- πολιτικά κυριαρχείται από το μοντέλο της «κλειστής κοινωνίας». Ο Κομμουνισμός ως οικονομική αρχή δεν ήταν ένα καθεστώς που επιβλήθηκε

22. Αν και στη σημερινή εποχή, λόγω της ανάπτυξής της σε οικονομικό και ενεργειακό επίπεδο, θα ήταν μείζονος σημασίας λόγοι, ώστε να συγκαταριθμείται στους αναπτυγμένους.

κάποια στιγμή στην πολιτική ιστορία τού εν λόγω κράτους, αλλά η Κίνα ανέκαθεν είχε διαμορφώσει το περιβάλλον της στη συγκεκριμένη αρχή που για τον υπόλοιπο Κόσμο έγινε γνωστή στα τέλη του 19ου αι.- αρχές 20ου αι.. Ο ίδιος ο κομμουνισμός της διαμορφώθηκε στις κομμουνιστικές βάσεις της «κλειστής οικονομίας», ακόμα κι όταν υπήρχε ως πολίτευμα το αυτοκρατορικό καθεστώς. Εκ των πραγμάτων λοιπόν, αποτελούσε από τις ελάχιστες κοινωνίες που το 1990 μπορούσε να ανταπεξέλθει στους κλυδωνισμούς τού εξωγενούς περιβάλλοντος, σημειώνοντας ανάπτυξη, όταν σε όλο τον υπόλοιπο Κόσμο η έννοια των κλειστών οικονομιών κατέρρευε, γ. η Ιστορία τού κινεζικού κράτους έχει καταδείξει, ότι ο χειρισμός τού διπλωματικού σκηηνικού από αυτό αρχίζει και καταλήγει σε αυτό που ονομάζουμε εθνικό συμφέρον. Η Κίνα, εξαιτίας της κλειστής κοινωνίας της, δεν δημιουργούσε συμμαχίες, έτσι, η διάσταση τού διπλωματικού εταίρου -δεν είναι παράταιρο να θεωρηθεί ότι- αποτελεί νεολογισμό για τα πολιτικά και πολιτειακά δεδομένα της. Αυτό γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι είναι ένας ασταθής διπλωματικός εταίρος, λειτουργώντας αποκλειστικά και μόνο σε αρχές του δικού της «αξιακού συστήματος».²³

Επιπλέον, οι στενοί πολιτικοί δεσμοί που ανέπτυξε με το ρωσικό κράτος είναι αναλλοίωτοι στο χρόνο, γεγονός που την παρούσα στιγμή δίνουν διπλωματικό προβάδισμα στη Ρωσία, να συνεχίζει την απρόσκοπτη πορεία της, παρά τα εσωτερικά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα που αυτή αντιμετωπίζει. Αν και το ουκρανικό ζήτημα με την «αυτοκεφαλίωση» της Ουκρανικής Εκκλησίας θεωρείται ράπισμα στα συμφέροντα των Ρώσων, το σλαβικό Κράτος γνωρίζει ότι δεν είναι παρά μία πιεστική κίνηση τής ευρωπαϊκής διπλωματίας απέναντι στο ελληνικό κράτος και δευτερευόντως απέναντι σε αυτό, προκειμένου η Ελλάδα να συναινέσει σε βαλκανικά φλέγοντα θέματα.²⁴ Η Ρωσία γνωρίζει ότι έχοντας την Κίνα κύριο διπλωματικό εταίρο, είναι δύσκολο να παραγκωνιστεί από την Ευρώπη, πόσω δε μάλλον την παρούσα χρονική στιγμή που ο μουσουλμανικός εθνικισμός στα Βαλκάνια «χτυπά την πόρτα» των ευρωπαϊκών κρατών. Και η ρωσική χώρα, ακόμα, διαθέτει πολιτικά φερέφωνα στο βαλκανικό έδαφος με πρώτο και κύριο το *ευρωπαϊκό βουλγαρικό* κράτος.

Η Κίνα είναι μία μεγάλη αγορά. Αυτό το γνωρίζουν ιδιαίτερα καλά οι Ευρωπαίοι που τις οικονομικές επενδύσεις της προς τις χώρες τους τις έχουν ιδιαίτερα ανάγκη. Επίσης, ξέρουν καλά, ότι δεν μπορούν να τη βάλουν εύκολα στο «παιχνίδι» των συμφερόντων τους, όπως έπραξαν οι Γαλλοβρετανοί με τις ΗΠΑ στις αρχές του 20ου αι., όταν είχαν ανάγκη τα κεφάλαιά της μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η «γηραιά ήπειρος» βιώνει μία έντονη οικονομική και πολιτική κρίση που διακυβεύει τη θεσμική υπόσταση του ευρωπαϊκού «οικοδομήματος». Όσο και παράδοξο να φαίνεται, η Κίνα κινεί τα οικονομικά και -ως εκ τούτου- τα διπλωματικά «νήματα» στη βαλκανική χερσόνησο με κύριο συμπορευτή το ρωσικό κράτος. Εκ των πραγμάτων, ακόμα κι αν οι Ευρωπαίοι συνήπταν αποκλειστικές οικονομικές σχέσεις με το κινεζικό κράτος με κίνητρο εκμετάλλευσης από το δεύτερο τα βαλκάνια «προϊόντα», οι Κινέζοι δεν θα

23. Παναγιώτης Γκλαβίνης, ό.π., σ.73

24. Το ίδιο ακριβώς, άλλωστε, δεν έπραξε η Δυτική Διπλωματία όσον αφορά τα ελληνικά ζητήματα ενάμιση σχεδόν αιώνα νωρίτερα με το ζήτημα της Εξαρχίας; Η ζέση των Ευρωπαίων και κατ' επέκταση όλων των δυτικών κρατών να ονοματοδοτηθεί το κράτος των Σκοπίων είναι απότοκος των διπλωματικών εξελίξεων, εξαιτίας του μουσουλμανικού παράγοντα στα Βαλκάνια.

μπορούσαν να «εισρεύσουν» ανενόχλητοι στις βαλκανικές κοινωνίες, καθώς η πολιτισμική κουλτούρα τους είναι διαφορετική από αυτές. Και παρά το γεγονός, ότι η πλειονότητα των βαλκανικών κρατών -με εξαίρεση το ελληνικό κράτος- είχε το ίδιο οικονομικό σύστημα διακυβέρνησης με αυτό των Κινέζων για ολόκληρες δεκαετίες, πλέον γίνεται πασιφανές από τη διεθνή διπλωματία, ότι *τα Βαλκάνια ξαναζούν τον αιώνα του εθνολογικού προστατευτισμού των κοινωνιών τους, εξαιτίας του μουσουλμανικού παράγοντα*. Ποιος είναι ο καλύτερος εταίρος τής Κίνας από τη Ρωσία για την οικονομική επικυριαρχία τής πρώτης στο βαλκανικό χώρο;

Τότε, είναι λάθος χειρισμός που οι Ευρωπαίοι έβαλαν μέσω των κινεζικών εταιρειών την εν λόγω χώρα και την «άσπονδη» φίλη τους Ρωσία στα Βαλκάνια; Τι προσπαθεί να πράξει η ευρωπαϊκή διπλωματία τη δεδομένη στιγμή τόσο στα Βαλκάνια όσο και τη Νοτιοανατολική Μεσόγειο; Βάζοντας στο ενεργειακό παιχνίδι των Βαλκανίων την Κίνα και κατ' επέκταση τη Ρωσία και στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο την Αίγυπτο, την Ιορδανία και -γενικά- τα μουσουλμανικά κράτη, προσπαθεί με οποιοδήποτε τρόπο και μέσο να παροπλίσει το μουσουλμανικό εθνικισμό που λαμβάνει ιδιαίτερη έξαρση μέσω των μεταναστευτικών ροών και του ιδεολογήματος τής Μεγάλης Αλβανίας. Παράλληλα δε, παροπλίζει ταυτόχρονα το τουρκικό κράτος που αποτελεί ένα από τους γενεσιουργούς προπαγανδιστές του συγκεκριμένου κοινωνικού φαινομένου, όπως εξελίσσεται το Πολιτικό Ισλάμ στη Δύση. Οι Ευρωπαίοι -όσο ποτέ άλλοτε- έχουν ανάγκη τα κινεζικά οικονομικά κεφάλαια, καθώς και τους Ρώσους, οι οποίοι αποτελούν στιβαρό επιστέγασμα στην ενδυνάμωση του χριστιανικού παράγοντα στα Βαλκάνια με οποιοδήποτε τρόπο, ώστε να προστατεύσουν τις ίδιες τις κοινωνίες τους.

Και η Ιστορία -μετά τις παγκόσμιες ενεργειακές κρίσεις που επέφεραν οι αραβοϊσραηλινόι πόλεμοι των δεκαετιών 1960 και 1970- έχει αποδείξει ότι είναι αναγκαίο να υπάρχουν εναλλακτικοί δρόμοι διέλευσης των ενεργειακών προϊόντων, καθώς ο μουσουλμανικός παράγοντας, είναι αστάθμητος. Εκεί που τα μουσουλμανικά κράτη βρίσκονται σε μεταξύ τους ανταγωνισμό (όπως συνέβη μετά το Σύμφωνο της Βαγδάτης το 1955), είναι τόσο ισχυρή η πίστη στη μουσουλμανική Παράδοση που μπορεί να παροπλίσει οποιαδήποτε διπλωματική συμφωνία (εμπάργκο ΟΡΕC ακόμα και σε κραταιούς, διπλωματικούς, δυτικούς εταίρους). Ο βαλκάνιος δρόμος με συμπορευτές τους Κινέζους και τους Ρώσους και ο νοτιοανατολικός μεσογειακός δρόμος ελαχιστοποιούν τις πιθανότητες ενός μελλοντικού ενεργειακού «ατυχήματος».

Η συμμετοχή της Ινδίας και της Βραζιλίας στο Γύρο της Doha του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) το 2001 είχε ως άμεση συνέπεια τα δύο αυτά κράτη να λάβουν μία θέση στους αναδυόμενους.²⁵ Στη συγκεκριμένη Διάσκεψη, η επαναδιατύπωση της απελευθέρωσης του εμπορίου ως μοχλός για την προώθηση της ανάπτυξης αφενός, και της διατήρησης αρμονικών οικονομικών σχέσεων μεταξύ των (συμμετεχουσών) χωρών αφετέρου, φανέρωσαν στη διεθνή σκηνή την αναγκαιότητα για σύμπραξη ανάμεσα στους ισχυρούς και τους λιγότερους δυνατούς -κάτω από ισότιμη μεταχείριση- προκειμένου να αποφευχθούν πολεμικά «κρίματα» του παρελθόντος (Β' Παγκόσμιος Πόλεμος) που είχαν ως κίνητρο τα οικονομικά αίτια. Ωστόσο, θα ήταν

25. Παναγιώτης Γκλαβίνης, 2009, σ.73

ουτοπικό να υποστηριχτεί, έτσι όπως εξελίχθηκαν και συνεχίζουν να εξελίσσονται τα πράγματα, ότι θα σταματήσουν να υφίστανται οι ανισότητες σε διεθνές επίπεδο. Και μπορούμε να παραλληλίσουμε τη σημερινή Παγκόσμια Κοινότητα με μία μουσική συναυλία, όπου το πρώτο βιολί είναι ένα και όλα τα υπόλοιπα το συνοδεύουν ως «δεύτερες φωνές», προκειμένου να βγει ένα αρμονικό μουσικό αποτέλεσμα.

Μετά την Πτώση του Υπαρκτού Σοσιαλισμού, ένα πλήθος νέων κρατικών σχηματισμών που μέχρι εκείνη την περίοδο ήσαν μέλη ομοσπονδιών (ΕΣΣΔ/ Γιουγκοσλαβία) αναδύθηκαν στο διπλωματικό και οικονομικό προσκήνιο. Οι χώρες αυτές από τον τύπο της «κλειστής οικονομίας» έπρεπε να μεταβούν στην ελεύθερη αγορά. Φυσικά, αυτή η μετάβαση ούτε αναίμακτη αποδείχθηκε ούτε χωρίς εμπόδια, καθώς -εκτός όλων των άλλων- υπήρχαν ζητήματα θρησκευτικής και εθνοτικής διάστασης που περιέπλεκαν και συνεχίζουν να περιπλέκουν ακόμα και σήμερα τα οικονομικό- πολιτικά πράγματα, κι αυτό διότι, οι συμμαχίες που δημιουργούνται ανάμεσα στις «νεότευκτες» αυτές χώρες και στα κράτη- ηγήτορές τους, έμμεσα υποδηλώνουν τη μεταξύ τους πολιτισμική- θρησκευτική συμπλεκτική σχέση.

Οι Διεθνείς Οργανισμοί που ιδρύθηκαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο αποδεικνύουν την αναγκαιότητα της αλλαγής του Κόσμου, κάτω από μία «ομπρέλα» ελευθερίας των χωρών σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο, χωρίς την πατρωνική διαχείριση του παρελθόντος. Αν και οι Διακηρύξεις στο Bretton-Woods περιέγραφαν μία ειδυλλιακή μετάλλαξη των διεθνών πραγμάτων, που σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσε να αποτελέσει τη διπλωματική πραγματικότητα, ωστόσο δεν πρέπει να παραβλεφθεί, ότι οι οικονομικοί και χρηματοδοτικοί οργανισμοί που ιδρύθηκαν μετά το 1945 μετέβαλλαν άρδην την Παγκόσμια Οικονομία, δημιουργώντας ένα περιβάλλον πιο ασφαλές για τις χώρες σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο.

Η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η GATT που μετονομάστηκε σε Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) μέσω των χρηματοδοτήσεών τους δεν στάθηκαν απλά οι στυλοβάτες της ανάπτυξης σε σχέση με τη Διεθνή Οικονομία, αλλά προφύλαξαν κράτη με ασθενές υπόβαθρο σε καιρούς Κρίσεων. Και όσο μεροληπτικά και να κινούνται τα διεθνή αυτά όργανα όσον αφορά τα συμφέροντα των αναπτυγμένων χωρών, δεν πρέπει να στεκόμαστε δηκτικά και αφοριστικά απέναντι στο ρόλο τους, καθώς -αφήνοντας στην άκρη το οικονομικό κομμάτι- οι ωφέλειες που απορρέουν σε πολιτικό επίπεδο από την υπαγωγή ενός κράτους στους συγκεκριμένους οργανισμούς είναι τεράστιες και τα αποτελέσματα φαίνονται σε περιόδους παγκόσμιων ανακατατάξεων.

Η συμπλεκτική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην οικονομική και πολιτική διπλωματία αποτελεί ένα γεγονός που ερμηνεύει πολλά από τα ζητήματα που εξελίσσονται σήμερα στον ευρύτερο χώρο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Και δεν υπάρχει μόνο μία οπτική ανάλυση των γεγονότων σε συνάρτηση με τον τρόπο προσέγγισής τους από τα διεθνή όργανα και τις χώρες. Υπάρχει η θετική και η αρνητική πλευρά των καταστάσεων που απορρέει κάθε φορά από τον τρόπο που ερμηνεύονται ή προλαμβάνονται από τους παγκόσμιους εντελοδόχους και τα όργανά τους -που εν πολλοίς συγκαταλέγονται και οι Διεθνείς Οργανισμοί. Παρουσιάζοντας το πολιτισμικό υπόβαθρο και το οικονομι-

κό - πολιτικό παρελθόν και παρόν των κύριων πρωταγωνιστών - κρατών της Νοτιοανατολικής Μεσογείου, μπορούμε να εξηγήσουμε τους συσχετισμούς που αναπτύσσονται σήμερα με βάση το ενεργειακό ζήτημα.

Βιβλιογραφία

Ειρήνη Χειλά, Ο ρόλος της μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων - ο ΟΗΕ στην εποχή της μοναδικής υπερδύναμης, εκδ. Ι. Σιδέρης, Αθήνα 1999.

Robert Gilpin, Η Πολιτική Οικονομία των Διεθνών Σχέσεων, τ. Β', εκδ. Gutenberg, Αθήνα 2000.

Ηλίας Ηλιού - Κώστας Χατζηαργύρης - Νίκος Πανούσης, Πολυεθνικά υπερμονοπώλια -αποσύνθεση του ιμπεριαλισμού- η εποχή μας, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1979.

Jack A. Nelson, Hunger for Justice.- the politics of food and faith, ed. Orbis Books, NY 1980.

Παναγιώτης Γκλαβίνης, Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο - Γενικές Αρχές, Διεθνές Εμπόριο, Ξένες επενδύσεις, εκδ. Σάκουλας, Θεσσαλονίκη 2009

Μάριου Νικολινάκου, Εξάρτηση και Οικονομική Ανάπτυξη, εκδ. Αντ. Λιβάνης, Αθήνα 1977.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Άννα Κωνσταντινίδου είναι Ιστορικός-Διεθνολόγος, Διδάκτωρ Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ. Εργάζεται ως ειδικό ερευνητικό προσωπικό στη Νομική Σχολή ΑΠΘ (Τομέας Διεθνών Σπουδών). Διδάσκει σε μεταπτυχιακό επίπεδο στη Νομική Σχολή ΑΠΘ (διατμηματικό μεταπτυχιακό Δίκαιο & Μηχανική της Ενέργειας), στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών ΑΠΘ και στο Ποιμαντικό Τμήμα της Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ. Παράλληλα, δίδαξε κατά το εαρινό εξάμηνο του 2018 και το χειμερινό εξάμηνο του 2019 στη Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ).

Τα ερευνητικά ενδιαφέροντά της εστιάζονται σε ζητήματα θρησκευτικών και εθνικών ταυτοτήτων σε πολυεθνοτικά περιβάλλοντα, τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τις ελληνοαραβικές σχέσεις. Έχει δημοσιεύσει άρθρα για τα ελληνοτουρκικά ζητήματα και τα μεσανατολικά θέματα. Έχει εκδώσει τα βιβλία: 1. Ο ρόλος της Ελληνικής Παροικίας στην Αίγυπτο- η Έξοδος και το Αιγυπτιακό Ζήτημα, 2. Ισλάμ και το ενεργειακό ζήτημα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Την παρούσα χρονική περίοδο επεξεργάζεται δύο μελέτες, η πρώτη αφορά άγνωστες πτυχές της στρατιωτικής και πολιτικής ιστορίας της Νεότερης Ελλάδας μέσα από τα προσωπικά αρχεία των στρατιωτικών Σπ. Σπυρομίλιου και Ν. Πλαστήρα και η δεύτερη αφορά τη διαμόρφωση της ελληνικής ταυτότητας πριν από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Συμμετέχει σε ερευνητικά προγράμματα του ΑΠΘ με πιο σημαντικό εξ αυτών, τη συλλογή και επεξεργασία των ιστορικών αρχείων της Ελληνικής Παροικίας στα Ιεροσόλυμα. Παράλληλα, είναι μέλος της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας.

"Διάστημα και Εθνικά Οφέλη Ορίζοντας 2030"

του Αντιπλοιάρχου Γεώργιου Μαντζούρη ΠΝ, Dr. Διευθύνων Σύμβουλος
Ελληνικού Διαστημικού Οργανισμού, Σπουδαστή της 16ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

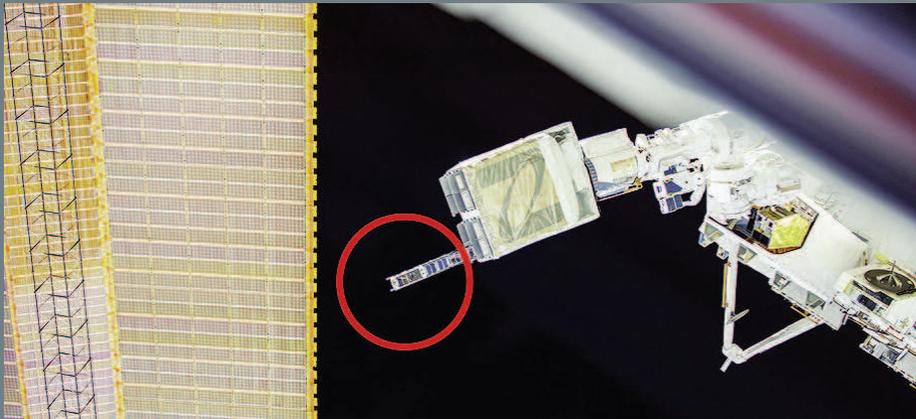

Το διάστημα τα τελευταία έτη έχει εξελιχθεί σε ζωτικό χώρο των κρατών με αποτέλεσμα να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομία, την εξωτερική πολιτική, την διπλωματία, την άμυνα και την ασφάλεια, καθώς επίσης και στην έρευνα και τεχνολογία των 59 χωρών που έχουν την δυνατότητα να το χρησιμοποιούν. Η ενασχόληση και επένδυση μιας χώρας με το διάστημα αποτελεί σημείο εθνικής ακεραιότητας και διατήρησης της κυριαρχίας και της ανεξαρτησίας της.

Ειδικότερα και όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη σε παγκόσμιο επίπεδο, το 2017 η διαστημική αγορά κατέδειξε άνοδο 44% με συνολικό κύκλο επενδύσεων 261 δις δολάρια και παράλληλη κατασκευή και εκτόξευση 144 δορυφόρων. Συμφώνως της «global satellite industry association» ο κύκλος αυτός αναμένεται να ανέλθει στα 350 δις το 2018 και να ξεπεράσει το 1.1 τρις το 2040. Παράλληλα, η βιομηχανία κατασκευής δορυφόρων καταγράφει αύξηση ρεκόρ κατά 77% το 2017 σε παγκόσμια κλίμακα, με τους τομείς που καλύπτουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον των επενδυτών στο διάστημα να είναι οι εμπορικές επικοινωνίες 35%, οι υπηρεσίες παρατήρησης Γης 19%, οι Κυβερνητικές υπηρεσίες 14% και η έρευνα και η ανάπτυξη 12%. Το υπόλοιπο εναπομένειν ποσοστό διαμοιράζεται σχεδόν ισόποσα στην πλοήγηση, την ναυτιλία, την μετεωρολογία, την διαστημική παρατήρηση πλανητών και γενικότερα την έρευνα.

Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι τα συνολικά παγκόσμια έξοδα από την κατασκευή και αξιοποίηση κυβερνητικών δορυφόρων ήταν το 2017 62 δις, με την Αμερική να καταλαμβάνει τα 36 δις και την Ευρώπη τα 10.4 δις. Τα υπόλοιπα έξοδα διαμοιράστηκαν μεταξύ Κίνας και Ρωσίας σε 5 και 3.5 δις δολάρια αντίστοιχα. Στον τομέα των επενδύσεων, κορυφαία θέση κατέχει η εκτόξευση δορυφόρων καταλαμβάνοντας το 20%, ενώ η κατασκευή, τα προϊόντα, οι υπηρεσίες παρατήρησης Γης και το διαστημικό ίντερνετ, καταλαμβάνουν το 18 και 27% αντίστοιχα του παγκόσμιου ποσοστού για το διάστημα. Τέλος, η ανάλυση του 2017 της Euroconsult πιστοποιεί για τη Ελλάδα ότι κάθε χρόνο δαπανώνται 28 εκ. δολάρια για επενδύσεις στο διάστημα.

Στην Ελλάδα σήμερα υπάρχουν αρκετές εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον χώρο του διαστήματος με μεγάλη μάλιστα επιτυχία, αφού σχεδιάζουν διαστημικά υλικά και συμμετέχουν σε διαστημικές αποστολές που θεωρούνται εξαιρετικά απαιτητικές. Η βιομηχανία του διαστήματος στην Ελλάδα

Εκτόξευση Μικροδορυφόρου "Lambdasat" (www.lambdasat.com)
(Λήψη από τους αστροναύτες του International Space Station την ώρα της εκτόξευσης)

είναι αυτοφυής, ενώ ενδεικτικά αναφέρεται ότι συμφώνως της αναφοράς της Ένωσης Διαστημικών Βιομηχανιών (EBIDITE) του 2017 στην Ελλάδα υπάρχουν 42 εταιρείες που έχουν επενδύσει στον διαστημικό χώρο με κύκλο εργασιών που ξεπερνά τα 120 εκατομμύρια ευρώ.

Με την εθνική πολιτική που υλοποιείται την τελευταία δεκαετία από τους Κυβερνητικούς φορείς, την Ελληνική Διαστημική βιομηχανία και την Ακαδημαϊκή κοινότητα, η Ελλάδα μπορεί πλέον να ομιλεί για πραγματικά μετρήσιμα οφέλη από το διάστημα. Με την εκτόξευση του δορυφόρου «Hellas Sat 4» επετεύχθησαν εθνικοί στόχοι που αφορούν κυρίως στην δυνατότητα εξυπηρέτησης των πολιτών και του Δημοσίου μέσω των υπερσύγχρονων δορυφορικών επικοινωνιών κάθε μορφής, σε όλα τα μήκη και πλάτη της Ελληνικής επικράτειας.

Η ύπαρξη ενός ολιστικού εθνικού διαστημικού προγράμματος μεγάλης απήχησης είναι απαραίτητη για την Ελλάδα και όσον αφορά την ανάπτυξη της οικονομίας (ναυτιλία, τουρισμός, γεωργία, περιβάλλον, ψηφιακή πολιτική κ.α.) αλλά και όσον αφορά τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας. Για την υλοποίηση ενός τέτοιου μεγέθους διαστημικού προγράμματος η Ελλάδα έχει πλέον την ανεξάρτητη δυνατότητα υλοποίησης του και την ικανότητα να σχεδιάσει, κατασκευάσει και εκτοξεύσει δορυφόρους διαφόρων μεγεθών οι οποίοι θα αποτελέσουν την προμετωπίδα διεθνών επενδύσεων αλλά και τη διασφάλιση της χώρας με βάσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα. Η συμμετοχή των Ελληνικών πανεπιστημίων σε διεθνείς εκτοξεύσεις μικροδορυφόρων (Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πατρών και Δημοκρίτειο) αποδεικνύει περὶτρα την ανωτέρω δυνατότητα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η υλοποίηση ενός ολοκληρωμένου διαστημικού προγράμματος με ορίζοντα το 2030, που θα περιελάμβανε την κατασκευή δορυφόρων διαφόρων τύπων θα προσδώσει στην χώρα την ικανότητα για αξιοποίηση εξ' ολοκλήρου του διαστημικού κυριαρχικού δικαιώματος και την μετατροπή της σε ισότιμο εταίρο στον διαστημικό διεθνή χώρο και κυρίως σε αυτόν της Ανατολικής Μεσογείου.

Εκτόξευση Hellas Sat (κοσμοδρόμιο Κουρού, Νέα Γουιάνα) (www.hellas-sat.net)

Με την ταυτόχρονη μάλιστα ίδρυση του Ελληνικού Διαστημικού Οργανισμού (ΕΛΔΟ - Hellenic Space Agency) είναι επιστημονικά και δημοσιονομικά εφικτή η αδιάσπαστη εποπτεία ενός εθνικού στρατηγικού διαστημικού προγράμματος μεγάλης εμβέλειας και η υλοποίηση και μεγιστοποίηση του οικονομικού οφέλους και του επιχειρησιακού αποτελέσματος του για την κοινωνία και γενικότερα για τα δεδομένα της Ελληνικής επικράτειας (www.hellenicspaceagency.gov.gr)

Οι βασικοί άξονες στρατηγικής και πολιτικής του ολιστικού διαστημικού προγράμματος για την χώρα θα μπορούσαν να είναι οι ακόλουθοι:

- Δημιουργία συνεργασιών Ελληνικών φορέων διαστημικής έρευνας και τεχνολογίας με φορείς του εξωτερικού και ιδιαίτερα με την ΝΑΣΑ και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος (ESA).
- Εθνική δυνατότητα υπηρεσιών παρατήρησης Γης μέσω μικροδορυφόρων.
- Ανάπτυξη της αγοράς των τηλεπικοινωνιών, της πλοήγησης, των μετεωρολογικών εφαρμογών, της επιτήρησης φυσικών καταστροφών, της ασφάλειας.
- Χρήση του διαστήματος στην διακυβέρνηση της χώρας
- Αύξηση της δημιουργίας νεοφυών επιχειρήσεων (start ups)
- Ανάπτυξη εθνικών εφαρμογών και κατά συνέπεια εξαγωγών
- Χρήση του διαστήματος για το κοινωνικό σύνολο
- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας
- Ανάπτυξη τομέων που θα ωφεληθούν άμεσα (ενδεικτικά): Οικονομία, Εξωτερική Πολιτική και Διπλωματία, Άμυνα και Ασφάλεια, Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, Περιβάλλον και Γεωργία, Ηλεκτρομαγνητικός Έλεγχος Φάσματος, Ναυτιλία, Μεταφορές και Τουρισμός, Υγεία, Εκπαίδευση & Έρευνα και Τεχνολογία, Δίκαιο, Υποστήριξη Ελληνικής Διασποράς κ.α.

Στις δεκαετίες που έρχονται η Ελλάδα επιβάλλεται να αυξήσει την διαστημική της παρουσία στον διεθνή χώρο, ώστε να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της οικονομίας, της παραγωγικότητας και της ανάπτυξης της στρατηγικής της δυνατότητας για διασφάλιση των τομέων εθνικής σημασίας αλλά και την υποστήριξη των εκάστοτε υπηρεσιών / επιχειρήσεων στα ευρύτερα πλαίσια του κυριαρχικού της χώρου.

Η παρουσία των Ελληνικών δορυφόρων στο διάστημα μέχρι το 2040 θα διασφαλίσει περαιτέρω την άμυνα και θα δώσει την βεβαιότητα ότι η Ελλάδα, ως πυλώνας σταθερότητας στην Ευρώπη, θα είναι σε θέση στο μέλλον να υποστηρίξει κάθε μορφής επιχείρηση με την χρήση αξιόπιστων και υπερσύγχρονων δορυφορικών υποδομών προς όφελος των πολιτών αλλά και της άμυνας της χώρας. Παράλληλα θα αναβαθμίσει τον επενδυτικό κύκλο εργασιών

Η Ελλάδα από ψηλά την νύκτα
(Διεθνής Διαστημικός Σταθμός - λήψη από Αστροναύτες)

στον διαστημικό χώρο και θα προσδώσει τεράστια ώθηση στην εγχώρια οικονομία και ανάπτυξη κυρίως μέσω της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και της συναφούς εξάλειψης του φαινομένου “brain drain”.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντιπλοίαρχος Γεώργιος Μαντζούρης είναι μάχιμος Αξιωματικός και έχει υπηρετήσει στις Φρεγάτες του Πολεμικού Ναυτικού ως Αξιωματικός Συνεννοήσεως, Ναυτιλίας, Επιχειρήσεων, Διευθυντής Ηλεκτρονικών και Ύπαρχος. Έχει ολοκληρώσει όλα τα απαιτούμενα προσόντα που προβλέπονται για τον βαθμό του και έχει διατελέσει Κυβερνήτης της Κανονιοφόρου Πολεμιστής. Κατέχει δύο μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών, στο Systems Engineering και στο «Astronautical Engineering» από το US NPS Monterey, με αντίστοιχες διακρίσεις. Μέχρι σήμερα έχει συμμετάσχει σε τέσσερα προγράμματα κατασκευής μικροδορυφόρων (σε συνεργασία με το NPS και την NASA) και σε δύο προγράμματα κατασκευής UAV στρατιωτικών αποστολών. Είναι Διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αιγαίου και έχει δημοσιεύσει πλήθος εργασιών (conference και peer reviewed). Η διδακτορική του διατριβή ολοκληρώθηκε σε συνεργασία με το US Naval Postgraduate School (Information Sciences Dept) και το San Jose State University στην Silicon Valley, κάνοντας την πρακτική του στο NASA Ames Research Center. Σήμερα είναι σπουδαστής στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου και Διευθύνων Σύμβουλος του Ελληνικού Διαστημικού Οργανισμού (ΕΛΔΟ). Είναι ιδρυτικό μέλος του πρώτου Ελληνικού μικροδορυφόρου «Lambdasat» ο οποίος κατέχει το «NASA mission success certification», ενώ έχει διατελέσει καθηγητής στην έδρα Συστημάτων Μάχης της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων, και επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, στο Mediterranean College (Southampton University) και στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής. Είναι παντρεμένος και έχει τέσσερα τέκνα.

Διακρίσεις:

- Ιταλική Ναυτική Ακαδημία: Ακαδημαϊκή και Στρατιωτική αριστεία στην ΣΝΔ (Καλύτερος Ναυτικός Δόκιμος).
- Astronautical Engineering “Outstanding thesis Award”, Καλύτερη Μεταπτυχιακή εργασία US NPS (1st)
- “Award for Academic Excellence”, US NPS (2nd).
- «NASA mission success» (μικροδορυφόρος Lambdasat - 1η εκτόξευση Ελληνικού μικροδορυφόρου από τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό)
- International Academy of Astronautics, Germany: “Remarkable Contribution to Small Satellite applications”.
- Εύφημος Μνεία Αρχηγού ΓΕΕΘΑ και Αρχηγού ΓΕΝ για Καθηγητική και Ακαδημαϊκή Αριστεία και Βραβεία Ερευνητικών Εργασιών Αρχηγού ΓΕΝ.

"Fake News ή αλλιώς Ψηφιακή Προπαγάνδα"

του Πλωτάρχη Χαράλαμπου Γκιώνη ΠΝ, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Μέσα σε μια δεκαετία η νέα τεχνολογία έχει διαφοροποιήσει ριζικά και τον τρόπο της ενημέρωσης. Το νέο επικρατέστερο πεδίο της ειδησιογραφίας αποτελεί σήμερα το ψηφιακό πεδίο και πιο συγκεκριμένα η ενημέρωση του κοινού γίνεται μέσω του Διαδικτύου. Δώδεκα χρόνια πριν, το 2006, στο εξώφυλλο του περιοδικού TIME ως πρόσωπο της χρονιάς, κοσμούσε η οθόνη ενός υπολογιστή πάνω στην οποία καθρεπτιζόταν ο ίδιος ο αναγνώστης. Ο απλός χρήστης ήταν τότε το πρόσωπο της χρονιάς και ανεγράφετο σε ελεύθερη μετάφραση "Ναι Εσύ, Εσύ ελέγχεις την Εποχή της Πληροφορίας, Καλωσόρισες στον κόσμο σου" με βάση ότι αυτός καθόριζε πλέον την ψηφιακή πληροφορία. Πράγματι, από τότε έως σήμερα ο απλός χρήστης έχει επηρεάσει την τεχνολογία και έχει διαφοροποιήσει τον τρόπο διαδικτυακής ενημέρωσης.

Το έτος 2016, ως πρόσωπο της χρονιάς ανακηρύχθηκε ο πρόεδρος Trump ο οποίος έφερε στο προσκήνιο τη δική του προσωπική ηλεκτρονική ενημέρωση του κοινού και έκανε ευρέως γνωστό το φαινόμενο των fake news. Ο όρος δεν είναι καινούριος, αλλά αποτελεί την προπαγάνδα ή διαφορετικά με στρατιωτικούς όρους τις ψυχολογικές επιχειρήσεις ενημέρωσης του κοινού. Στο πρώτο χρόνο της διακυβέρνησής του, ο αμερικανός Πρόεδρος συνεχίζει εντατικά να ενημερώνει ο ίδιος μέσω του κοινωνικού δικτύου Tweeter και εκφράζει συνεχώς τις έντονες αντιρρήσεις του στον τρόπο κάλυψης των πολιτικών ειδήσεων που των αφορούν από τα κοινώς θεωρούμενα, έγκριτα και ιστορικά μέσα ενημέρωσης, όπως το CNN και τους New York Times¹. Αντίστοιχη τακτική εφαρμόζουν πλέον οι περισσότεροι δυτικοί ηγέτες.

(Εικ.1): Person of the Year 2006 και 2016

1. Ο πρόεδρος Trump εξηγεί το λόγο που συνεχίζει να μεταφέρει ο ίδιος τις ειδήσεις μέσω του κοινωνικού μέσου Twitter λέγοντας σε ελεύθερη μετάφραση: "μέχρι να με αντιμετωπίσει ο τύπος με αξιοπιστία και ακρίβεια θα συνεχίσω να κάνω tweets". (If the press would cover me accurately & honorably, I would have far less reason to "tweet". Sadly, I don't know if that will ever happen! Donald Trump Tweet, 5 Dec 2016).

Το φαινόμενο των fake news γίνεται εύκολα εμφανές στην αντίθεση των εξώφυλλων του TIME με διαφορά μιας δεκαετίας 2006-2017. Ο χρήστης, από το πρόσωπο της χρονιάς στην Εποχή της Πληροφορίας, μέσα σε μια δεκαετία έχει μετεξελιχθεί μέσω των κοινωνικών δικτύων και των εκατομμυρίων ιστοσελίδων ως το πιο εύφορο έδαφος καλλιέργειας των ψεύτικων και κατασκευασμένων ειδήσεων (fake news).

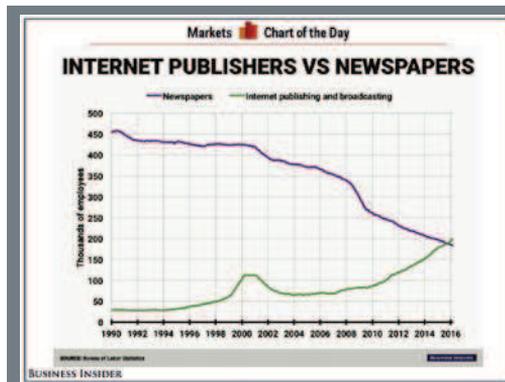
Οι 3 κυριότερες προκλήσεις² που αντιμετωπίζει σήμερα η ειδησιογραφία είναι ο λαϊκισμός, οι παρεμβάσεις στο έργο των δημοσιογράφων και η διασπορά ψευδών ή κατασκευασμένων ειδήσεων. Στο παρόν άρθρο αναπτύσσεται σε εισαγωγικό τεχνικό επίπεδο ο τελευταίος από τους ανωτέρω παράγοντες γενικά στο πεδίο ενημέρωσης στη βάση του δημοσιογραφικού τομέα χωρίς όμως τα στενά επαγγελματικά όρια αυτού.

Η ενημέρωση μέσω διαδικτύου σε αντίθεση των παραδοσιακών έντυπων μέσων παρουσιάζεται μέσα από το παρακάτω γράφημα. Ο αριθμός των εργαζομένων σε έντυπα και ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης είναι σήμερα σχεδόν ίδιος, με τάση υπέρ των ηλεκτρονικών μέσων. Αντίστοιχα, μειούμενος είναι και ο αριθμός της κυκλοφορίας των εντύπων έναντι των ηλεκτρονικών μέσων ενημέρωσης με τα μεγαλύτερα παραδοσιακά ενημερωτικά δίκτυα παγκοσμίως να διακόπτουν την έντυπη έκδοσή τους.

Ψηφιακή δημοσιογραφία στο WEB 2.0

Το 2006, ξεκίνησε η εισαγωγή στην καταναλωτική αγορά του πρώτου έξυπνου τηλεφώνου (smart phone) της εταιρείας Apple με ενσωματωμένους αισθητήρες, κάμερες, σύνδεση στα ασύρματα δίκτυα και δυνατότητες κειμενογράφων με ευκολίες στο δρόμο σαν να “ντύνεσαι” δημοσιογράφος σπίτι σου. Μέσα σε ελάχιστο χρόνο από την πραγματοποίηση ενός γεγονότος, αυτό δημοσιεύεται και γίνεται ευρέως γνωστό. Με την σχεδόν παράλληλη έκρηξη του κυρίαρχου κοινωνικού δικτύου, Facebook, και των υπολοίπων όπως το Tweeter, Instagram, η είδηση φτάνει ακριβώς την ίδια στιγμή στην άλλη μεριά του κόσμου και πολλαπλασιάζεται η επιρροή της μέσω των χρηστών.

Εκείνη την εποχή το τεράστιο δίκτυο της παγκόσμιας ενημέρωσης στα έντυπα μέσα διαπίστωνε τις νέες τεχνολογικές ηλεκτρονικές δυνατότητες του απλού αναγνώστη στην εξέλιξη των γεγονότων. **Η συμμετοχική λειτουργία του χρήστη ταυτόχρονα με δυνατότητες “ανεidίκευτου” ρεπόρτερ ή σχολιαστή έδιναν στην ενημέρωση νέα διάσταση.** Από τότε χρησιμοποιούνται νέα εργαλεία στους

2. Πρόσφατη μελέτη που ανατέθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης σε εμπειρογνώμονες του Πανεπιστημίου της Μάλτας.

τομείς κατασκευής και μετάδοσης ή αλλιώς διασποράς των ειδήσεων. Πολλές ειδήσεις δημιουργούνται / κατασκευάζονται από τον ίδιο το χρήστη / αναγνώστη μέσω των δικών τους ιστοσελίδων / blogs και η διασπορά τους γίνεται ταχύτατα ή και σύγχρονα (live) μέσω των επίσης δικών τους κοινωνικών δικτύων σε άλλους χρήστες μαζικά και ευρέως.

Σημαντική πεποίθηση των περισσότερων εκείνη την εποχή (2006) υπήρξε ότι η ενημέρωση θα άλλαζε πλαίσιο και θα γινόταν όχι μόνο ακόμα πιο πλουραλιστική, αλλά μέσω της συλλογικής προσπάθειας των αναγνωστών θα είχε πολύ καλύτερα αποτελέσματα στην αξιοπιστία της ενημέρωσης. Μια δεκαετία μετά, η ευκαιρία όπου η τεχνολογία, θα άλλαζε τις εξελίξεις και τις συνθήκες του ανθρώπου όχι μόνο στην καθημερινότητά του αλλά και στο επίπεδο ενημέρωσης του, έχει ήδη διαμορφωθεί (θετικά ή αρνητικά). Η αρχική πεποίθηση της εκείνης της εποχής είναι ξεκάθαρη σήμερα. Έχει πλέον διαπιστωθεί ότι το μεγαλύτερο μειονέκτημα στην ενημέρωση, σε ελληνικούς όρους, η “κίτρινη ενημέρωση**” στα έντυπα μέσα, έχει εμφανιστεί φαρδιά πλατιά και στην ηλεκτρονική της παγκόσμια μορφή, με το φαινόμενο των **fake news**. Τα σημερινά ειδησιογραφικά ηλεκτρονικά μέσα έχουν πολλές φορές παρασυρθεί ακούσια ή εκούσια σε δημοσίευση ειδήσεων / άρθρων ή ακόμα και ψευδών ειδήσεων.**

Όροι Πληροφορικής επιστήμης

Κύριος σκοπός της σημερινής ενημέρωσης στα ψηφιακά κοινωνικά μέσα είναι η προσέλκυση ολοένα και μεγάλου κοινού, δηλαδή χρηστών. Αυτό φυσικά γινόταν πάντα, ακόμα και σήμερα στα έντυπα μέσα με απώτερο σκοπό την προσέλκυση διαφημιστικών εταιριών από τους εκδότες και την επιρροή. Η διαφορά έγκειται στο γεγονός ότι στο ηλεκτρονικό πεδίο, και ειδικότερα στην διαδικτυακή ενημέρωση η προσέλκυση γίνεται πολύ πιο σύνθετη και πολύπλευρη, με τον χρήστη να παίζει πολλαπλασιαστικό ρόλο. Η είδηση σε μια αξιόπιστη ιστοσελίδα μπορεί να έχει διαβαστεί μόνο μια φορά όπως παλαιότερα ο αναγνώστης αγόραζε μόνο μια εφημερίδα. Ο χρήστης σήμερα μπορεί να την αναμεταδώσει μέσω του δικού του δικτύου σε εκατομμύρια φίλους πχ στο Facebook ώστε τελικά η είδηση θα έχει διαβαστεί εκατομμύρια φορές από διαφορετικούς χρήστες είτε στην αρχική της μορφή είτε σε νέες ιστοσελίδες μέσω του κλασικού πλέον copy-paste³.

Σε μαθηματικούς όρους στο πληροφοριακό επίπεδο ο κάθε χρήστης επηρεάζει την αξία του ιστότοπου στο τετράγωνο. Αντίστοιχα, ο όρος επίδραση δικτύου (**network effect**) αναφέρεται στην αυξανόμενη αξία του δικτύου, καθώς αυξάνεται ο αριθμός των χρηστών του. Ο νόμος Metcalfe αναφέρει ότι η αξία του δικτύου είναι ανάλογη με το τετράγωνο του αριθμού των χρηστών του δικτύου. Αν για παράδειγμα το δίκτυό μας έχει 50 χρήστες τότε η αξία του είναι 2500 ενώ αν έχει 500 τότε είναι 250000. Στην περίπτωση αυτή το δεύτε-

3. Τις περισσότερες φορές ακόμα και αν ψάξει κάποιος για διαφορετική πηγή της ίδιας είδησης, αυτό είναι αδύνατον. Πολλές φορές ακόμα και η πιο απλή είδηση, έχει αναπαραχθεί σε χιλιάδες ανεξάρτητες μεταξύ τους ιστοσελίδες με διαφορετική γραμματισοειρά και φωτογραφίες αλλά χωρίς να διαφέρει ούτε ένα κόμμα και χωρίς καμία αναφορά στην αρχική πηγή. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία η αναγραφή της πηγής ως σύνδεσμο (link) είναι υποχρεωτική.

ρο δίκτυο έχει 100 φορές μεγαλύτερη αξία και όχι 10 φορές μεγαλύτερη από το πρώτο όπως πολύ απλά θα υπολόγιζε κάποιος.

Οι ιστοθέσεις κοινωνικής δικτύωσης βασίζονται πολύ στην επίδραση δικτύου και στη δημιουργία μιας αρχιτεκτονικής συμμετοχής που σκοπό έχει το μοίρασμα του περιεχομένου με άλλους χρήστες, αυξάνοντας έτσι επιπλέον, την επίδραση του δικτύου, αφού αυξάνεται ο αριθμός των χρηστών. Το μοίρασμα του περιεχομένου είναι προεπιλεγμένο μοιραζόμενο, ώστε οι χρήστες να επιτρέπουν αυτόματα το μοίρασμα δημιουργώντας έτσι μια αρχιτεκτονική συμμετοχή για τη δημιουργία του περιεχομένου της ιστοθέσης. Με απλά λόγια για την αύξηση της αξίας μιας ιστοθέσης απαιτείται η συμμετοχή των χρηστών. Η συμμετοχή των χρηστών πάνω στην πλατφόρμα των κοινωνικών δικτύων έρχεται με θεμιτούς ή αθέμιτους όρους. Για να αυξησει την αξία της μια ιστοθέση (περισσότερους χρήστες) μπορεί απλά και θεμιτά να γράφει και να αναπαράγει ειδήσεις. Αντίθετα, μπορεί να κατασκευάζει ή να αναμεταδίδει ψευδής, αλλόκοτες, περιέργες ειδήσεις που εύκολα θα αναπαραχθούν εντός της κοινωνικής της ηλεκτρονικής της πλατφόρμας τραβώντας εύκολα το ενδιαφέρον των χρηστών.

Σήμερα, ακόμα και το μεγαλύτερο ψεύδος, ακόμα και η μεγαλύτερη αποδεδειγμένα συνομοσιολογική ή συκοφαντική θεωρία, σε καλές “στημένες” περιπτώσεις αντιμετωπίζεται από μεγάλη κοινωνική μερίδα ως πραγματικότητα και ως γεγονός ενώ ακόμα πιο εύκολα αναμεταδίδεται από τα κοινωνικά μέσα. (Φυσικά το ότι μια είδηση μοιάζει ως εξωπραγματική ή συνομοσιολογική δεν σημαίνει ότι μπορεί να μην είναι και αληθινή). Παράλληλα, η ενημέρωση του κοινού στο χαοτικό ηλεκτρονικό πεδίο έχει αλλάξει πλαίσιο και πλέον συγχέεται με άλλα πεδία όπως αυτό της διασκέδασης, της ψυχαγωγίας, συγχέοντας συνεχώς τους όρους μεταξύ τους και **αποσπώντας συνεχώς την (πολύτιμη) προσοχή του κοινού (human attention)**.

Μοίρασμα Ειδήσης στα Κοινωνικά Μέσα

Ιστορικά, **οι ψευδής ειδήσεις (fake news) δε δημιουργήθηκαν σήμερα** και δεν είναι κάτι καινούριο. Από την πρώτη έντυπη εφημερίδα που εκδόθηκε πριν από περίπου 400 χρόνια η ενημέρωση παγκοσμίως παρέχεται από αυτόν που είχε τη δυνατότητα όχι μόνο να καταγράψει τις ειδήσεις αλλά και να τις διαδώσει επιτυχώς σε μεγάλο κοινό. Η πραγματικότητα είναι ότι ιστορικά **μόνο κρατικές οντότητες είχαν τη δυνατότητα να εκδώσουν / τυπώσουν έντυπα μέσα**. Λίγο αργότερα σε κάποιες λίγες χώρες, πλούσιοι εκδότες με εκτυπωτικές δυνατότητες τύπωναν τις πρώτες εφημερίδες ενημέρωσης. Η τιμή διανομής του φύλου κρατιόταν χαμηλά ή και δωρεάν ώστε η διείσδυση του μέσου να είναι ακόμα μεγαλύτερη σε ακόμα μεγαλύτερο κοινό. Στην ειδησιογραφία η δυνατότητα διάδοσης / διείσδυσης αποτελεί ένα από τα κριτήρια ώστε να μετεξελιχθεί εν τέλει η πληροφορία από γεγονός σε είδηση.

Τη δυνατότητα επιτυχούς και ευρείας διάδοσης της είδησης σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή την έχουν, ακόμα και σήμερα, μόνο μερικοί που δεν έχουν πάντα κύριο χαρακτηριστικό τους την ανιδιοτέλεια και επαγγελματική ακεραιότητα. Πολλές φορές διεθνώς στην ιστορία της ενημέρωσης, ανάμεσα στην πραγματικότητα έχουν εισχωρήσει φανταστικές, παρεφθαρμένες και

αναληθής ειδήσεις με σκοπιμότητα και άλλες σημαντικές έχουν αποκρυφτεί. Αντίστοιχα λοιπόν το παιχνίδι της ενημέρωσης και της διάδοσής των ψευδών ειδήσεων ή ειδήσεων με σκοπιμότητες τις εξυπηρετεί και ο ίδιος ο χρήστης / αναγνώστης ακούσια ή εκούσια υπό την έννοια του συνόλου στο δίκτυο. Το φαινόμενο των fake news ήρθε στην επικαιρότητα κατά τις αμερικανικές εκλογές του 2016 όταν καταγγέλθηκαν έντονα από τον εκλεγμένο (πλέον) πρόεδρο Trump. Πως όμως εφαρμόζεται το φαινόμενο των fake news με την ταυτόχρονη συμμετοχή του κοινού στα ηλεκτρονικά μέσα;

Στο σημερινό Web, δεν εμπλέκεται μόνο ο δημιουργός / συντάκτης του περιεχομένου ή της είδησης, όπως για παράδειγμα παλαιότερα ο ρεπόρτερ. Κύριος και βασικός εμπλεκόμενος είναι ο ίδιος ο αναγνώστης και χρήστης, είτε γιατί πολλές φορές το περιεχόμενο δημιουργείται από τον ίδιο τον χρήστη ως συντάκτη. Οι χρήστες βοηθούν στην οργάνωση, στο **μοίρασμα της είδησης** πχ στο Facebook και στην κριτική ή και με σχόλια. Αυτό αποτελεί και τη λεγόμενη αρχιτεκτονική συμμετοχή του αναγνώστη στη δημιουργία του περιεχομένου του παγκόσμιου ιστού (Internet). Ο αναγνώστης με διάφορους τρόπους μπορεί να καθορίσει και να επηρεάσει καθοριστικά μια είδηση. Αυτό γίνεται συνδυαστικά και παράλληλα, είτε α) απλά προσφέροντας την είδηση και την πληροφορία στο ειδησιογραφικό μέσο πχ ένα ατύχημα στο δρόμο μαζί με μια φωτογραφία ή βίντεο, είτε β) σχολιάζοντας την είδηση κατά τη δημοσίευση δίνοντας ακόμα περισσότερες πληροφορίες κάτω από την είδηση, είτε -το σημαντικότερο απ' όλα- γ) διαμοιράζοντας και διασπείροντας την είδηση στα κοινωνικά μέσα με υψηλή αξία, δηλαδή σε σελίδες με πολλούς χρήστες πχ στους φίλους του στο Facebook.

Τα σχόλια κάθε αναγνώστη μιας είδησης ή ενός άρθρου σε ιστοσελίδες δημιουργούν μια διαδραστική εμπειρία, επιτρέποντας στους χρήστες να αντιδρούν σε κάθε καταχώρηση. Αντίστοιχη διαδραστική εμπειρία προσφέρει και το μοίρασμα της είδησης ή του άρθρου από τον έναν αναγνώστη στον άλλο. Οι ειδήσεις χωρίς υπογραφή από τα διάφορα blogs αντιγράφονται στα sites ποικίλης ύλης και διασπείρονται μέχρι να αναπαραχθούν από επίσημα ή έγκυρα ιστορικά ειδησιογραφικά sites ώστε τελικά να “βαπτιστούν ως αξιόπιστα” και να αποκτήσουν το μανδύα της εγκυρότητας. Το φαινόμενο των ψεύτικων ειδήσεων λειτουργεί συχνότερα από ενημερωτικά μέσα χωρίς μεγάλη αξιοπιστία και όχι από έγκριτα ειδησιογραφικά sites. Όταν όμως η είδηση φτάσει στα υψηλού κύρους ειδησιογραφικά sites, εναπόκειται σ' αυτά να διασταυρώσουν την ψευδή είδηση-πράγμα εξαιρετικά εργασιακά επίπονο και παράδοξο, που πολλές φορές εκούσια ή ακούσια μέσα στον όγκο των ειδήσεων παραλείπεται. Η είδηση τότε φοράει εύκολα τον **μανδύα της εγκυρότητας** και αναδημοσιεύεται επίσημα από ιστορικά υψηλής και αναγνωρισμένης αξίας ειδησιογραφικά sites.

Σε αντίστοιχες μεθόδους κοινωνικής ευφυίας όπως οι εγκυκλοπαίδειες wiki, όπου το περιεχόμενο επίσης διαμορφώνεται από τον χρήστη, το αποτέλεσμα σήμερα είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό με υψηλή αξιοπιστία. Οι πληροφορίες πχ στην ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια wikipedia ενημερώνουν σχετικά αξιόπιστα για ιδιαίτερα ευαίσθητα θέματα αναφέροντας πλήρως τις πηγές καθώς και τις αντιρρήσεις επί των αναγραφόμενων. Οι κεντρικές αρχές αξιολόγησης των πηγών wikis δε δύναται να εφαρμοστούν στο ενημερωτικό πεδίο

εκεί όπου υφίσταται εξ' ορισμού οι ρεπόρτερ και οι αποκλειστικότητες και φυσικά δεν υπάρχει μόνο μια και μοναδική πλευρά ενός θέματος.

Η μεθοδολογία είναι σχετικά απλή και εφαρμόζεται σε 2 στάδια: α) δημιουργείται το ψευδές άρθρο από τον ανώνυμο χρήστη με αληθοφανείς όρους πχ θέτοντας στο τέλος του άρθρου το φανταστικό ρεπόρτερ, βάζοντας έγκριτες πηγές ως παραπομπές κα β) το άρθρο με τη βοήθεια των κοινωνικών μέσων πχ τις σελίδες των φίλων στο Facebook, μοιράζεται στο κοινό και η είδηση εξαπλώνεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Πλέον πρόσφατο παράδειγμα fake news αποτελούν και οι γαλλικές εκλογές όπου κατά την ψηφοφορία εκπέφθηκαν SMS όπου αναμετέδιδαν ψευδή και μη έγκυρα στοιχεία περί των ποσοστών με αποστολέα της είδησης το Γαλλικό Υπουργείο Εσωτερικών.

Fake News - Προπαγάνδα ή Ψυχολογικές Επιχειρήσεις

Ο όρος fake news έχει εισαχθεί από τη δύση και συγκεκριμένα από τον Πρόεδρο Τραμπ όταν αυτός αντέδρασε στις ειδήσεις που μετέφεραν οι New York Times αποφασίζοντας να μιλάει απευθείας στο λογαριασμό του στο Twitter. Η Ρωσία σήμερα πετυχαίνει με πολύ έξυπνες κινήσεις να κυριαρχήσει στο χώρο των λεγόμενων fake news, διαθέτοντας πόρους και προσωπικό για να διασπείρει παραπληροφόρηση που έφτασε στο σημείο να επηρεάσει εκλογικά αποτελέσματα.

Δε χρησιμοποιείται όμως παντού στον κόσμο η τεχνολογική κουλτούρα των νέων για θεμιτούς σκοπούς μέσα στα όρια των επιστημών και της ευημερίας των πολιτών. Στο γειτονικό κράτος των Σκοπίων, η νέα γενιά χρησιμοποίησε πρόσφατα την τεχνολογία και την ενημέρωση ως μέσο για την παραγωγή ψευδών ειδήσεων, τα λεγόμενα **fake news**. Συγκεκριμένα στο χωριό Velo των γειτονικών Σκοπίων, με αφορμή τις αμερικανικές προεδρικές εκλογές του 2016, δημιουργήθηκε τεράστια βιομηχανία παραγωγής ψευδών ειδήσεων υπέρ του προέδρου Trump λίγο πριν τις εκλογές.

Αν και η προπαγάνδα δεν είναι σε καμία περίπτωση ένα νέο όπλο, ο τρόπος που διαδίδεται στις μέρες μας, με τη χρήση ψηφιακών μέσων είναι καινούργιος και η Δύση παρακολουθεί τις εξελίξεις, δίχως να έχει καταφέρει να οργανωθεί για να αποκρούσει επιτυχώς τα fake news. Άλλωστε, σε αντίστοιχες περιπτώσεις ηλεκτρονικών (ψυχολογικών) επιθέσεων περισσότερο ευάλωτα γίνονται τα κράτη με τη μεγαλύτερη διείσδυση στην τεχνολογία και στο Διαδίκτυο.

Στη Ρωσία, τα fake news είναι το όπλο, και τα πυροβόλα όπλα που πυροδοτούν τις σφαίρες είναι τα κρατικά πρακτορεία ειδήσεων όπως το Russia Today (RT) και το Sputnik. Το 2005, ιδρύθηκε το Russia Today, ένα κρατικά χρηματοδοτούμενο πρακτορείο ειδήσεων, με σκοπό τη προβολή της εικόνας της Ρωσίας στο εξωτερικό, καθώς και την αντιμετώπιση της προκατάληψης των δυτικών ΜΜΕ, εις βάρος του Κρεμλίνου. Κάτι ανάλογο ισχύει και για το πρακτορείο Sputnik⁴ που ιδρύθηκε το 2004 και αποτελεί σύμφωνα με τα δυτικά μέσα ενημέρωσης ένα δίαυλο διασποράς παραπληροφόρησης.

4. «Τα fake news, η «Μακεδονία» και το μεροκάματο των 2.500 δολαρίων», 19 Μαρτίου 2018, <http://www.in.gr> (πρόσβαση 19 Μαρ 2018)

Μπορεί τα συγκεκριμένα δίκτυα να μην έχουν την απήχηση του CNN στις ΗΠΑ, αλλά εξυπηρετούν το γεωπολιτικό τους σκοπό που δεν είναι άλλος από τη σπορά αμφιβολιών σε ένα ευρύ πεδίο αναγνωστικού κοινού. Αντίστοιχα, από την πλευρά των αμερικανών ο ίδιος ο Πρόεδρος Τραμπ κατηγορεί τα περισσότερα ενημερωτικά μέσα όπως το CNN και το New York Times ως πηγές παραπληροφόρησης.

Οικονομία της προσοχής (attention economy)

Παραδοσιακά, ως στρατηγική ήταν η επένδυση σε παραγόμενο προϊόν δηλαδή ρεπορτάζ, όπως η ουσιαστική πληροφορία και παραγωγή της είδηση από κλασσικούς ρεπόρτερ και έγκριτους δημοσιογράφους σε πραγματικά γεγονότα. Ταυτόχρονα, το περιεχόμενο του έγκριτου φύλλου ήταν σαφώς καθορισμένο και ξεκάθαρα ομαδοποιημένο. Η σοβαρή είδηση στην ενότητα των διεθνών ειδήσεων ήταν σαφώς διαχωρισμένη από την ενότητα των κοινών ή αθλητικών θεμάτων, πολύ περισσότερο διαχωρισμένη από τις προωθητικές εμπορικές ενέργειες πχ κουπόνια, διαφημίσεις. Ακόμα και στη διαφήμιση ήταν σαφώς διαχωρισμένος ο χώρος και ο χρόνος μέσα στον οποίο θα εμπεριέχετο η διαφήμιση, πχ σε μια συγκεκριμένη σελίδα εφημερίδας ή στη μέση μιας ταινίας στην τηλεόραση.

Το φαινόμενο της ακούσιας ή εκούσιας κατασκευής των ψευδών ειδήσεων (fake news) που ανακυκλώνονται και διαδίδονται ανάμεσα στους χρήστες έχει ως αποκορύφωμα οι αναγνώστες στο διαδίκτυο να δέχονται την ενημέρωση και να επηρεάζουν οι ίδιοι το περιεχόμενο που λαμβάνουν, **όχι όμως χωρίς αντίτιμο που είναι η απόσπαση της προσοχής τους**. Στην εποχή της πληροφορίας που διανύουμε, τα μηνύματα και τα δεδομένα που λαμβάνουν είναι χαοτικά στο μέγεθός τους, γεμάτα σύγχυση και χωρίς κανένα διαχωρισμό ενημέρωσης ή ψυχαγωγίας. Κύριος σκοπός των ενημερωτικών sites έχει καταστεί η απόσπαση της προσοχής του σύγχρονου ανθρώπου τροφοδοτώντας τον με τεράστιο όγκο πληροφοριών και χωρίς την ανάλογη επίδειξη της απαιτούμενης προσοχής (attention economy) σε ότι αφορά την εγκυρότητα της πληροφορίας. Ενδεικτικό της “αδιαφορίας” του κοινού περί της αποδοχής των fake news, δηλαδή της μη αντίδρασης στην “υπερβολή”, είναι η αντιμετώπιση των σουηδικών μέσων ενημέρωσης για την πρωταπριλιά 2017. Ανακοίνωσαν επίσημα ότι δεν επιθυμούν να εμπλακούν σε καταστάσεις ψευδών ειδήσεων σε κάθε περίπτωση οπότε θα απέχουν από την παράδοση. Η αλήθεια είναι ότι ο κοινός αναγνώστης έχει χάσει κατά πολύ το ενδιαφέρον του για την πραγματική ή την ψεύτικη είδηση, συμμετέχοντας τελικά στη χαμηλή αξιοπιστία της ενημέρωσης.

Παύει πλέον το ίδιο το παραγόμενο προϊόν, από δημοσιογράφο, από παραγωγό τηλεόρασης, από τον εκδότη ενημερωτικής εφημερίδας να έχει ιδιαίτερη αξία ή τουλάχιστον την αξία που είχε παλαιότερα. Μεγαλύτερη αξία έχει η μαζική συνάθροιση του κοινού που επιθυμεί να γίνει ακόλουθος ή φίλος (Follower ή Friend) στα κοινωνικά μέσα ώστε να αυξάνεται σταθερά η αξία του μέσου. Αυξανόμενη η αξία του μέσου / εφημερίδας στα κοινωνικά μέσα επιτυγχάνεται διείσδυση στις μικρές ηλικίες, αύξηση του μεριδίου ή αλλιώς της πίτας που επηρεάζει οικονομικά ή διαφημιστικά το μέλλον του ενημερωτικού μέσου και γενικότερα γίνεται ευκολότερη η διάδοση της πληροφορία ή της είδησης.

Η συμμετοχή της διαφήμισης στη σκοπιμότητα της διάδοσης των ψευδών ειδήσεων έχει ίσως τη μεγαλύτερη σημασία (μαζί με την επιρροή του ειδησεογραφικού μέσου). Η δημιουργία και η αναπαραγωγή των ψευδών ειδήσεων γίνεται με άμεσο σκοπό το οικονομικό κέρδος από τις διαφημίσεις. Όσοι περισσότεροι διαβάζουν την είδηση, βλέπουν ταυτόχρονα στα πλάγια της σελίδας και τις διαφημίσεις δίνοντας οικονομικά οφέλη στον ιδιοκτήτη της “ειδησιογραφικής” και παραπλανητικής ιστοσελίδας. Αναπαριστώντας μεταφορικά την κατάσταση διαχρονικά ο διαφημιζόμενος είναι ο εργοδότης στο μέσο στο οποίο διαφημίζεται. Στο όλο σκηνικό το κοινό των αναγνωστών ως αριθμός είναι απλά το “προϊόν” που πωλείται από το μέσο διαφήμισης στη διαφημιζόμενη εταιρία. Το φαινόμενο είναι ορατό και στις ηλεκτρονικές σελίδες διαφημιζοντας τον αριθμό του κοινού από το οποίο διαβάζονται ώστε απλά ο διαφημιστικός τους χώρος να γίνει πιο πολύτιμος και πιο ακριβός.

Αντιμετώπιση προπαγάνδας - Ίδρυση Global Engagement Center (ΗΠΑ) και Internet Research Agency (Ρωσία)

Στις αρχές Μαΐου 2017 πραγματοποιήθηκε εκδήλωση στην ευρωβουλή με θέμα “Ψευδείς Ειδήσεις στα κοινωνικά δίκτυα” με συμπεράσματα που αφορούν την ανάγκη βελτίωση της εκπαίδευσης του κοινού σε σχέση με τα μέσα ενημέρωσης και την πολιτική σκέψη. Ο χρήστης αποτελεί το κλειδί στην αντιμετώπιση του φαινομένου των ψευδών ειδήσεων μέσα από την κρίση του, την αξιολόγηση καθώς και τη βαθμολόγηση (feedback) ή αναφορά.

Σημαντικότερη κρατική προσπάθεια αντιμετώπισης των ψευδών ειδήσεων αποτελεί από τη μεριά της Ρωσίας η δημιουργία το 2015 της Internet Research Agency (IRA) με έδρα την Αγ. Πετρούπολη και με πάνω από 1000 εργαζόμενους. Επίσημος σκοπός της IRA είναι οι διαδικτυακές επιχειρήσεις επιρροής για λογαριασμό των ρωσικών επιχειρήσεων και για πολιτικούς σκοπούς. Από την άλλη πλευρά το αμερικανικό Κογκρέσο μόλις το 2016 ίδρυσε την Global Engagement Center-GEC με σκοπό την αντιμετώπιση της ξένης προπαγάνδας και παραπληροφόρησης (Countering Foreign Propaganda and Disinformation Act). Το αμερικανικό Υπουργείο Άμυνας έχει διαθέσει εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια προς την υπηρεσία GEC κατά τα 2 πρώτα έτη ζωής του.

Για την αντιμετώπιση των fake news το δίκτυο της Google, που επεκτείνεται σε κοινωνικά και διαφημιστικά μέσα, έχει αποφασίσει τη μη συμμετοχή των διαφημίσεων, που ή ίδια χορηγεί, σε σελίδες όπου αναδημοσιεύονται ψευδείς ειδήσεις. Η ίδια εταιρία αναπτύσσει μια νέα μέθοδο για την αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων, ονομαζόμενη ως Fact Check δηλαδή “Πληροφορία Εξακριβωμένη”. Συνηθέστερη μέθοδος της Google σήμερα είναι η υποβάθμιση (de rank) των ιστοσελίδων που χαρακτηρίζονται από ψευδής ειδήσεις. Η τελευταία μέθοδος έχει εφαρμοστεί στις ιστοσελίδες RT.COM (πρώην RussiaToday.com) και Sputnik.com.

Επίλογος

Η εποχή της πληροφορίας χαρακτηρίζεται από τον καταίγισμό πληροφοριών. Το φαινόμενο της διάσπασης της προσοχής μας έχει ως άμεση συνέ-

πεια τη (μη) οικονομία της προσοχής (attenuation economy) του σύγχρονου ανθρώπου από τα ουσιαστικά θέματα και τις πραγματικές ειδήσεις. Οι τεράστιες ποσότητες πληροφοριών είναι αδύνατον να γίνουν ομαλά εκμεταλλεύσιμες και διαχειρίσιμες στο βιολογικό του ρολόι (βιολογικοί ρυθμοί του ανθρώπου). Το φαινόμενο της διάσπασης της προσοχής εμφανίζεται έντονα και στον ψηφιακό μας χρόνο. Στο ενημερωτικό ψηφιακό επίπεδο πρέπει να αναρωτηθούμε οι ίδιοι πότε διαβάζουμε ΕΙΔΗΣΕΙΣ και πότε απλά γενικές ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ θέτοντας έτσι σε προτεραιότητα την οικονομία της προσοχής μας.

Η χρήση των χαρακτηριστικών του ψηφιακού πεδίου, της μεγάλης ταχύτητας του, του μεγάλου όγκου πληροφορίας, της αμεσότητας, της διαδραστικότητας του με τους χρήστες, το μίγρμα περιεχομένου του, επηρεάζει θετικά ή αρνητικά τους χρήστες. Πολλοί αντικρούουν αποκλειστικά θετικά το Διαδίκτυο ως απόλυτο μέσο καθημερινής καθολικής εκμετάλλευσης. Άλλοι πάλι, επισημαίνουν τις αρνητικές συνέπειες στη χρήση του σε όλους τους τομείς. Η αλήθεια βρίσκεται κάπου στη μέση, όταν τα χαρακτηριστικά του χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά και με μέτρο ως διευκόλυνση της ζωής μας και όχι ως σημεία παθητικής και παθιασμένης αρνητικής χρήσης του.

Βιβλιογραφία

P. J. Deitel, H. M Deiterl, “Προγραμματισμός Internet & World Wide Web”, Γκιούρδας, 2008

Νέα υπηρεσία για την καταπολέμηση ψεύτικων ειδήσεων από την Google, 7 Απριλίου 2017, CNN.GR, <http://www.cnn.gr/tech/story/75613/nea-ypiresia-gia-tin-katapolemisi-pseytikon-eidiseon-apo-ti-google>

- «Τα fake news, η «Μακεδονία» και το μεροκάματο των 2.500 δολαρίων», 19 Μαρτίου 2018, <http://www.in.gr>

- «Fake news and botnets: how Russia weaponised the web», 2 Δεκεμβρίου 2017, <http://www.theguardian.com>

- «Fake news and botnets: how Russia weaponised the web», 2 Δεκεμβρίου 2017, <http://www.theguardian.com> (πρόσβαση 20 Μαρ 2018).

- «A Former Russian Troll Explains How to Spread Fake News», 18 Μαρ 2018, <http://time.com/5168202/russia-troll-internet-research-agency/> (πρόσβαση 279 Απρ 2018).

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πλωτάρχης Χαράλαμπος Γκιώνης ΠΝ, γεννήθηκε στην Πάτρα το 1975. Εισήλθε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1993 και αποφοίτησε το 1997 ως Σημαιοφόρος Μάχιμος. Έχει υπηρετήσει σε θέσεις σε Υποβρύχια ΓΛΑΥΚΟΣ και ΝΗΡΕΥΣ και στην Φρεγάτα ΥΔΡΑ. Επίσης ως Τημητάρχης στη Διεύθυνση Ναυτικών Όπλων και ως Τημητάρχης και Επιτελής στη Διεύθυνση Επικοινωνιών Α4 του ΓΕΝ ενώ διατέλεσε Κυβερνήτης σε ΠΦΑ ΛΥΚΟΥΔΗΣ. Έχει φοιτήσει επιτυχώς στα σταδιοδρομικά σχολεία του ΠΝ που προβλέπονται από τον βαθμό του. Είναι κάτοχος τίτλων “Master of Science in Electrical Engineering” από το Naval Postgraduate School, Monterey, CA. Έχει τιμηθεί με τα Παράσημα και Διαμνημονεύσεις που αντιστοιχούν στα καθήκοντα και στον βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει ένα γιό.

"ΜΟΣΕ ΝΤΑΓΙΑΝ"

"χαρακτηριστικά ενός στρατιωτικού ηγέτη και η επίδραση τους σε μια από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της πολιτικής ιστορίας του Ισραήλ"

"Σύγχρονος πολιτικός της εποχής του ή ηγέτης «παλαιάς κοπής»;"

του Τχη (ΜΧ) Ευριπίδη Κ. Χανιά, Σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Το Ισραήλ απέκτησε την ανεξαρτησία του στις 14 Μαΐου 1948¹, αμέσως μετά το Β΄ΠΠ σε μια πολύ ρευστή και γεμάτη ανακατατάξεις περίοδο σε παγκόσμιο επίπεδο. Από την ημερομηνία αυτή έως και σήμερα, το κράτος αυτό έδωσε σημαντικούς πολέμους, με τους οποίους διατήρησε την ανεξαρτησία του και αύξησε σε σημαντικό ποσοστό την ισχύ του. Από το συνεχή

αυτό αγώνα, αναδείχτηκαν σημαντικές ηγετικές φυσιογνωμίες, που σχεδόν όλες πρώτα πέρασαν από τα πεδία της μάχης και μετά συνέχισαν στο στίβο της πολιτικής. Μια από τις πιο σημαντικές όσο και εμβληματικές (λόγω του παρουσιαστικού του) φυσιογνωμίες ήταν και ο Μοσέ Νταγιάν. «Η ισχυρή χαρακτηριστική μορφή του Νταγιάν, με το μαύρο κάλυπτρο στο ένα μάτι, αντιπροσωπεύει τους αγώνες του έθνους του Ισραήλ και τον στρατιωτικό, στον οποίο το κράτος οφείλει την επιβίωσή του» (Lanning Lee 2005, 315).

Σύντομο Βιογραφικό

Ο Μοσέ Νταγιάν (εβραϊκά: משה דיין, αγγλικά: Moshe Dayan) γεννήθηκε στις 20 Μαΐου 1915 στην αγροτική κοοπερατίβα του Ντεγκάνια, όταν ακόμα αυτή ήταν μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Lanning Lee 2005, 315-316). Οι γονείς του ήταν Εβραίοι της Ουκρανίας και πρόσφυγες από την ΕΣΣΔ. Σε ηλικία 14 ετών, κατατάχθηκε στη Χάγκανα², προκειμένου να υπερασπιστεί το χωριό του.

Πορεία του Μ. Νταγιάν ως Αξιωματικού

Το 1937 ως υπαξιωματικός ήταν Διοικητής της κινητής μονάδας της νόμιμης αστυνομίας των Ισραηλινών οικισμών υπό το Βρετανικό Στρατό κατο-

1. Η ανεξαρτησία ανακηρύχτηκε μία ημέρα πριν λήξει η βρετανική εντολή στην περιοχή, από το ανώτατο εβραϊκό συμβούλιο το οποίο και όρκισε ως πρόεδρο τον Χάιμ Βάιζμαν και ως πρωθυπουργό τον σιωνιστή ηγέτη, Δαβίδ Μπεν Γκουριόν.
2. Η εβραϊκή εθνοφυραά που λειτουργούσε ημι-παράνομα.

χής (Livesey 2015, 188). Έως και την έναρξη του Β΄ΠΠ, συμμετείχε περιοδικά σε επιχειρήσεις αντιμετώπισης αραβικών επιδρομών στις Ισραηλινές περιοχές. Με την έναρξη πολέμου (01 Σεπτεμβρίου 1939), οι Βρετανοί έπαψαν να υποστηρίζουν τη Χάγκανα³. Αρχικά, ο Μ. Νταγιάν συνελήφθη και καταδικάστηκε σε φυλάκιση 5 ετών, αλλά το 1941 απελευθερώθηκε και πολέμησε στο πλευρό των Βρετανών κατά των Γάλλων του Βισύ, στη Συρία και το Λίβανο. Μάλιστα, διακρίθηκε και τον Ιούνιο 1941 τραυματίστηκε στο αριστερό του μάτι⁴ δημιουργώντας την εμβληματική εμφάνιση των μεταγενέστερων ετών (Lanning Lee 2005, 315).

Με το πέρας του Β΄ ΠΠ, η δύναμη της Χάγκανα είχε ανέλθει στις 30.000 και όταν το 1948 ξέσπασε ο πόλεμος της ανεξαρτησίας, ο Μ. Νταγιάν με το βαθμό του Ταγματάρχη πλέον, ανέλαβε τη διοίκηση του τομέα της κοιλάδας του Ιορδάνη «για να υπερασπιστεί με επιτυχία τη γενέτειρα του από μια πολύ μεγαλύτερη συριακή δύναμη» (Lanning Lee 2005, 317). Όταν έληξε ο πόλεμος της ανεξαρτησίας, ο Νταγιάν είχε φθάσει στον βαθμό του υποστράτηγου και ήταν διοικητής της Διοίκησης του Νότου (Lanning Lee 2005, 317). Μεταπολεμικά, το έτος 1953, ανέλαβε την αρχηγία του επιτελείου των ΕΔ του Ισραήλ⁵ και οι ισραηλινές ΕΔ άρχισαν να διαμορφώνονται με βάση την προσωπικότητα του (Ibid).

Πορεία του Μ. Νταγιάν ως Πολιτικού Προσώπου

Μετά την παραίτηση του στις αρχές του 1958, ασχολήθηκε με την πολιτική. Διετέλεσε υπουργός Γεωργίας (1959-1964), Εθνικής Άμυνας (1967-1974) και Εξωτερικών (1977-1979). Παραιτήθηκε από τα καθήκοντά του το 1979, όταν δεν τέθηκε επικεφαλής των συνομιλιών με τους Παλαιστίνιους. Δύο χρόνια αργότερα ίδρυσε το δικό του κόμμα⁶, το οποίο καλούσε σε μονομερή αποχώρηση όλων των Ισραηλινών από τα κατεχόμενα εδάφη του 1967. Στις εκλογές του 1981, εισήλθε μεν στη Βουλή με όμως μόλις δύο αντιπροσώπους. Άφησε την τελευταία του πνοή στις 16 Οκτωβρίου 1981 στο Τελ Αβίβ σε ηλικία 66 ετών αφού του είχε διαγνωστεί καρκίνος του

παχέος εντέρου από τον Μάιο του 1979 και ενταφιάστηκε στο Κιμπούτς όπου είχε γεννηθεί. Μέχρι τότε είχε γράψει και τέσσερα βιβλία, μεταξύ αυτών και την αυτοβιογραφία του.

Ο Πολιτικός Αντίκτυπος των Ενεργειών του Αξιωματικού Μ. Νταγιάν

Ο Μ. Νταγιάν, από την αρχή της ζωής του βρέθηκε πολλές φορές απέναντι στους Άραβες και αρκετές φορές τους πολέμησε (Lanning Lee 2005, 317).

3. Θέτοντας την εκτός νόμου.

4. Ο τραυματισμός προήλθε από μια σφαίρα που κτύπησε τις διόπτρες παρατήρησης του, με αποτέλεσμα τα θραύσματα να καταστρέψουν τη κοιλότητα του αριστερού του ματιού (Lanning Lee 2005, 316).

5. Στην Αγγλική βιβλιογραφία αναφέρονται ως: Israeli Defence Forces (IDF).

6. Με την ονομασία «Τελέμ».

Κρίση του Σουέζ και η Εκστρατεία του Σινά (1956)

Πριν ο Μ. Νταγιάν κατέλθει στο στίβο της πολιτικής το 1958, είχε καταφέρει ως Αρχηγός των ΕΔ να οδηγήσει το Ισραήλ σε μια συντριπτική νίκη εναντίον των Αράβων. Με την ανάληψη της αρχηγίας το 1953, εφάρμοσε νέες τακτικές και πήρε δραστικά μέτρα που αύξησαν το βαθμό της επιχειρησιακής ικανότητας τους⁷. Η ευκαιρία να επιδείξει την αποτελεσματικότητα των αλλαγών αυτών δεν άργησε να έρθει και συνέπεσε με τη κρίση στο Σουέζ το 1956⁸, η οποία αποτέλεσε καμπή στη σύγχρονη πολιτική ιστορία της Μ. Ανατολής (Σακκάς 2014). Η εκστρατεία του Σινά ξεκίνησε, με τη σύμφωνη γνώμη της πολιτικής ηγεσίας. Στις 29 Οκτωβρίου 1956, ο Μ. Νταγιάν χωρίς να περιμένει την επίσημη κήρυξη του πολέμου, έδρασε γρήγορα με αεροποβιακές μονάδες, μηχανοκίνητο πεζικό και άρματα μάχης (Lanning Lee 2005, 318). Κατάφερε να επιτύχει τη νίκη κατά των Αιγυπτίων μέσα σε 8 ημέρες, ενώ κατέλαβε και τα στρατηγικής σημασίας υψώματα του Γκολάν στη Συρία (Ibid).

Σε αυτόν τον πόλεμο, «δεν αποκάλυψε μόνο το τακτικό και στρατηγικό του ταλέντο, αλλά και την πολιτική και τη διπλωματική του οξυδέρκεια. Ήθελε να επιφέρει την κατάρρευση του στρατού της Αιγύπτου, αλλά όχι το θάνατο των αντρών του, επειδή αυτό θα μεγάλωνε το μακροχρόνιο και βαθιά ριζωμένο μίσος των Αράβων κατά των Εβραίων» (Livesey 2015, 188). Έτσι, ενώ «η εκστρατεία του Σινά, εξύψωσε τον Μ. Νταγιάν στην ολιγομελή ομάδα των μεγάλων Διοικητών» (Ibid), αυτός με κατάλληλες αποφάσεις - διαταγές κατάφερε να χαρακτηριστεί και ως «πολιτικός στρατηγός» (Χέρτσογκ 1977, 362). 22 έτη μετά, ως Υπουργός Εξωτερικών (ΥΠΕΞ) εισέπραξε αυτή τη θετική συμπεριφορά κατά τη διάρκεια των ειρηνικών διαπραγματεύσεων με την Αίγυπτο και «η πολιτική του απέφερε καρπούς» (Livesey 2015, 188).

Η Ενασχόληση του Μοσέ Νταγιάν με την Πολιτική

Στις 28 Ιανουαρίου 1958, ο Μ. Νταγιάν, ακολουθώντας την πεπατημένη πολλών Αξιωματικών, εγκατέλειψε τις τάξεις του στρατεύματος προκειμένου να ασχοληθεί με την πολιτική. Δεν ήταν η πρώτη φορά που ουσιαστικά ασχολήθηκε με αυτή, αφού το 1949 είχε λάβει μέρος στις διαπραγματεύσεις για το τερματισμό του Πολέμου της ανεξαρτησίας, όπου έδειξε την πολύπλευρη προσωπικότητά του (Lanning Lee 2005, 317). Ο πολιτικός του προσανατολισμός ήταν σοσιαλιστικός και για αυτό προσχώρησε στο Εργατικό Κόμμα του Μπεν Γκουριόν και εκλέχτηκε βουλευτής το 1959. Διετέλεσε υπουργός Γεωργίας από το 1959-1964 (Livesey 2015, 188) και παραιτήθηκε εξαιτίας της πολιτικής διαμάχης.

7. «Μείωσε τον αριθμό των δυνάμεων υποστήριξης και αύξησε αντίστοιχα τη δύναμη του πεζικού και των τεθωρακισμένων, ενώ δεν δίστασε να αντικαταστήσει πολλούς ανώτερους διοικητές με άλλους νέους και με πιο επιθετική νοοτροπία αξιωματικούς» (Lanning Lee 2005, 317).

8. Δύο ισχυρές αποικιοκρατικές ευρωπαϊκές δυνάμεις, η Βρετανία και η Γαλλία, σε συνεργασία με το Ισραήλ, επενέβησαν στρατιωτικά στην Αίγυπτο, με αφορμή την εθνικοποίηση της εταιρείας της διώρυγας του Σουέζ από τον τότε πρόεδρο της Αιγύπτου, Τζαμάλ Αμπντ αλ Νάσερ (Σακκάς 2014).

1967: Μ. Νταγιάν και ο Πόλεμος των έξι Ημερών

Λίγα έτη μετά, το 1967, ελάχιστο χρονικό διάστημα πριν τον πόλεμο των έξι ημερών⁹, τοποθετήθηκε Υπουργός Άμυνας (ΥΠΑΜ) σε μια δύσκολη συγκυρία για τη χώρα του. Διαθέτοντας πλήρη γνώση του αντικείμενου, της γεωγραφίας της περιοχής αλλά και επιθετικό πνεύμα, προχώρησε σε κινήσεις που αποδείχθηκαν καταλυτικές. «Όταν οι Σύριοι βομβάρδιζαν τους ισραηλινούς οικισμούς στα βόρεια της Γαλιλαίας, ο Μ. Νταγιάν ήταν αυτός που πήρε την απόφαση να εξαπολύσει ολομέτωπη επίθεση κατά της Συρίας. Ήταν όμως και αυτός που αποφάσισε να σταματήσει τις εχθροπραξίες ενορχηστρώνοντας το σύμφωνο ανακωχής με την αραβική χώρα μέσω του τοποτηρητή του ΟΗΕ στην περιοχή» (Livesey 2015, 190). Επίσης, διέταξε την εξαπόλυση προληπτικής φύσης, κεραυνοβόλου αεροπορικής επίθεσης, η οποία κατέστρεψε εντελώς την αιγυπτιακή ΠΑ¹⁰ (Lanning Lee 2005, 318). Έτσι, μετά τον πόλεμο των έξι ημερών, η φήμη του εκτοξεύτηκε και παρέμεινε ΥΠΑΜ μέχρι και μετά τον επόμενο πόλεμο τον Οκτώβριο 1973, ακόμα και όταν ανέλαβε την πρωθυπουργία η Γκόλντα Μέγιερ (1969).

1973: Μ. Νταγιάν και ο Πόλεμος της Εξιλέωσης¹¹

Ήδη από το 1967, το Ισραήλ τελούσε σε έναν πόλεμο φθοράς με την Αίγυπτο, που κράτησε περίπου 3 έτη (Livesey 2015, 188). Όμως, το μεσημέρι της 06 Οκτωβρίου 1973, το Ισραήλ υπέστη στρατηγικό αιφνιδιασμό, αφού δέχθηκε διμέτωπη επίθεση¹² από το συνασπισμό αραβικών κρατών, χωρίς να έχει καταφέρει να την αποτρέψει ή να προβλέψει το μέγεθος της. Για

αρκετά 24ωρα, η πίεση ήταν σημαντική τόσο στο υψώματα του Γκολάν από το σφυροκόπημα των Σύρων (Σταυρόπουλος 1999, 17-18), όσο και στη Χερσόνησο του Σινά, αφού η Αίγυπτος δημιούργησε «μια καλά στημένη παγίδα που περιλάμβανε μια ομπρέλα από πυραύλους, μια συγκεντρωμένη μάζα από Α-Τ όπλα και στρατηγικό αιφνιδιασμό, που θα ανάγκαζε τις Ισραηλινές ΕΔ να αντιδράσουν τμηματικώς» (Χέρτσονγκ 1977, 349). Ως ΥΠΑΜ, με τη βοήθεια των εν ενεργεία και εξ εφεδρείας ανώτατων αξιωματικών, κατέφερε τελικά να αναστρέψει τη πολύ δυσμενή εξέλιξη που είχε δημιουργηθεί, αλλά και να επιβάλλει την άποψη του, όταν προέκυψαν εσωτερικά προβλήματα. Για παράδειγμα, όταν δημιουργήθηκαν προβλήματα με την εριστική συμπεριφορά του υποστρατήγου Αριέλ Σαρόν και ζητήθηκε η αντικατάστασή του, ο Μ. Νταγιάν, «δεν το ενέκρινε για να μη δημιουργηθεί πολιτική αναταραχή αλλά και γιατί οι ικανότητες του πρώτου ήταν αδιαμφισβήτητες» (Γουνέλας 2015, 23). Παρά την επιτυχή έκβαση του πολέμου σε ένα διμέτωπο αγώνα, ο Μ. Νταγιάν δέχθηκε

9. Με την Αίγυπτο, τη Συρία και την Ιορδανία.

10. Πολεμική Αεροπορία.

11. «Πόλεμος της εξιλέωσης»: Γνωστός ως και πόλεμος του Γιομ Κίπουρ, διότι άρχισε στις 06 Οκτωβρίου 1973, ημέρα της ισραηλινής εορτής του Εξίλασμού.

12. Από την Αίγυπτο και τη Συρία, στο Σινά στο Νότο και τα Υψώματα του Γκολάν στο Βορρά, αντίστοιχα.

ισχυρή κριτική για μη επαρκή προετοιμασία (Livesey 2015, 188) και με το πέρας του πολέμου στις 03 Ιουνίου 1974, υπέβαλε την παραίτηση του (Lanning Lee 2005, 318).

1977: Διαπραγματεύσεις με την Αίγυπτο

Αμέσως μετά τη λήξη του πολέμου της εξιλέωσης (Νοέμβριος 1973), δημιουργήθηκε ένα κίνημα διαμαρτυρίας κατά της ηγεσίας της χώρας που κράτησε λίγους μήνες, με την κατηγορία ότι δεν προετοιμάστηκε ορθά, που είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία προϋποθέσεων για πολιτικές αλλαγές (Halevy-Etzioni, 281). Έτσι, ο Νταγιάν παραιτήθηκε και αποσύρθηκε για ένα σύντομο διάστημα από την πολιτική σκηνή. Επανήλθε όμως, αναλαμβάνοντας τη θέση ως ΥΠΕΞ από το 1977 έως το 1979 όπου ασχολήθηκε ενδελεχώς με τις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις με την Αίγυπτο.

Αξιολόγηση: Χαρακτηριστικά Πολιτικού Ανδρός

Ο Μοσέ Νταγιάν, κατήλθε στο στίβο της πολιτικής μετά από μια άκρως επιτυχημένη στρατιωτική πορεία. Η επιτυχία προήλθε από «στρατιωτική εκπαίδευση δεν προήλθε από ακαδημίες ή σχολές, αλλά από το κιμπούτς και το πεδίο της μάχης» (Lanning Lee 2005, 319). Αυτό τον έκανε περιβόητο και σεβαστό σε όλους τους Ισραηλινούς και όλοι του αναγνώριζαν τις επιτυχίες (Ibid, 318).

Τα Χαρακτηριστικά του Πολιτικού Μ. Νταγιάν

Η προσωπικότητα του Μ. Νταγιάν, ήταν μοναδική και γαλουχήθηκε μέσα από τους πολέμους του νεοσύστατου κράτους του Ισραήλ. Τα περισσότερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του ως πολιτικού, έχουν στρατιωτική προέλευση. Σύμφωνα με το ημέτερο δόγμα διαμόρφωσης Ηγετών του ΣΞ (2002, 37-51), ο Μ. Νταγιάν διέθετε και τις τρεις κατηγορίες χαρακτηριστικών της προσωπικότητας του Στρατιωτικού ηγέτη, ήτοι: Πνευματικά (θέληση, αυτοπειθαρχία, πρωτοβουλία, κρίση, αυτοπεποίθηση, πνευματική καλλιέργεια, ευφυΐα), φυσικά (υγιεινή, φυσική κατάσταση, στρατιωτικό παράστημα) και συναισθηματικά (αυτοέλεγχος, ισορροπία, σταθερότητα). Αυτά, φρόντισε να τα αναδείξει από νεαρή ηλικία και η επάρκειά τους, τον βοήθησε να διαμορφώσει μία ισχυρή προσωπικότητα, ώστε να αναπτύξει ένα μοναδικό τρόπο σκέψης - συμπεριφοράς στο πολιτικό περιβάλλον.

Η Αξιολόγηση ως ΥΠΑΜ στον Πόλεμο της Εξιλέωσης

Ως ΥΠΑΜ μπόρεσε να δώσει τις κατάλληλες οδηγίες και σε συνδυασμό στους ψυχμένους ανώτατους αξιωματικούς, ώστε να αναστραφεί μια πολύ δυσμενής κατάσταση που εξελισσόταν για το Ισραήλ. Όμως, παρά το γεγονός ότι είχε εκδώσει οδηγίες προς τις στρατιωτικές διοικήσεις για πιθανό πόλεμο με την Αίγυπτο μέχρι το τέλος του 1973 (Χέρτσονγκ 1977, 362), ήταν τόσο σίγουρος για την αμυντική επάρκεια της χώρας, που η αποτελεσματικότητα της διμέτωσης επίθεσης μάλλον τον αιφνιδίασε. Αυτό επέδρασε αρνητικά στη ψυχολογία του και έγινε εμφανές από μερικές ετερόκλητες ενέργειες

κατά τις πρώτες ώρες του πολέμου. Το μεσημέρι της 6 Οκτωβρίου, ο Νταγιάν, εναντιώθηκε στην επιστράτευση και «χάθηκαν πέντε πολύτιμες ώρες λόγω της φιλονικίας του με τον αρχηγό των ΕΔ του Ισραήλ, Στρατηγό Ελαζάρ» (Ibid, 364). Επιπλέον, εάν «η υπόδειξή του κατά την πρώτη ημέρα των επιχειρήσεων στη γραμμή διαβάσεων στο Σινά, γίνονταν αποδεκτή, η μετέπειτα διάβαση της διώρυγας από τους Ισραηλινούς θα καθίστατο αδύνατη» (Ibid, 364). Γενικά, «ο κλονισμός του πολέμου προκάλεσε κάποιο ψυχικό τραύμα στο Μ. Νταγιάν που του δημιούργησε μια κρίση απαισιοδοξίας, η οποία χρωμάτιζε όλες τις εκτιμήσεις του κατά τη διάρκεια του πολέμου» (Ibid, 362). Παρ' όλα αυτά, οι Ισραηλινοί κατάφεραν όχι μόνο να αναχαιτίσουν την αραβική επίθεση αλλά και να εισβάλλουν βαθιά μέσα στο Αιγυπτιακό και Συριακό έδαφος.

Με το πέρας του πολέμου τα αισθήματα ήταν ανάμικτα¹³. Παρά τη σαρωτική νίκη, αποκαλύφθηκαν σφάλματα και σοβαρές αδυναμίες (Ibid, 360). Ο ρόλος του ΥΠΑΜ του Ισραήλ ήταν βαρύνουσας σημασίας και για αυτό δέχθηκε και την περισσότερη κριτική. Μάλιστα, προχώρησαν «σε μια δημόσια ανακριτική επιτροπή με επικεφαλής τον πρόεδρο του ανωτάτου δικαστηρίου της χώρας, Σμουέλ Αγκρανάτ, η οποία δαπάνησε πολλούς μήνες για να προσδιορίσει την κατανομή ευθυνών» (Ibid, 361). Τότε, ο Μ. Νταγιάν δήλωσε ότι εάν η επιτροπή έβρισκε κάτι μεμπτό ως ΥΠΑΜ, θα παραιτούνταν. Πάντως, παρά το γεγονός ότι η επιτροπή αυτή τον απάλλαξε για οποιαδήποτε παράλειψη προ της εκρήξεως ή κατά τη διάρκεια του πολέμου, αυτός τελικά παραιτήθηκε (Halevy-Etzioni, 290).

Η Αξιολόγηση ως ΥΠΕΞ στη Μεταπολεμική Περίοδο

Παρά την έντονη κριτική, ο πολιτικός κόσμος της χώρας του δεν ήθελε να τον αφήσει να κλείσει άδοξα την καριέρα του. Κι έτσι η κυβέρνηση του Μεν. Μπέγκιν του πρόσφερε το 1977 τη θέση του ΥΠΕΞ, παρά το γεγονός ότι ο Νταγιάν ήταν σοσιαλιστής. Πίστευε ότι μπορούσε να επηρεά-

σει σημαντικά τις κινήσεις του Ισραήλ αναφορικά με την επίτευξη ειρήνης με τα γειτονικά αραβικά κράτη και τους Παλαιστίνιους κατοίκους της Ιουδαίας και της Λωρίδας της Γάζας. Το Μάιο του 1977, άρχισε να διαπραγματεύεται με την Αίγυπτο στη βάση της αναγνώρισης της εδαφικής κυριαρχίας του Ισραήλ με αντάλλαγμα την επιστροφή του Σινά. Εύστοχα, σε ανύποπτο χρόνο, είχε προβεί στη εκτίμηση ότι «το κλειδί του πολέμου στη Μ. Ανατολή βρίσκεται στα χέρια των Σοβιετικών, ενώ το κλειδί της ειρήνης κρατείται από τις ΗΠΑ» (Χέρτσογκ 1977, 368), η οποία και δικαιώθηκε. Οι διαπραγματεύσεις κράτησαν 18 μήνες και με την παρέμβαση του προέδρου των ΗΠΑ Τζίμι Κάρτερ, οι συνομιλίες μεταφέρθηκαν στο Camp David, όπου και υπογράφηκε το σύμφωνο ειρήνης στις 17 Σεπτεμβρίου 1978.

13. Από τη μια, υπήρχε η ικανοποίηση για τη νίκη εναντίον της συμμαχίας Αραβικών κρατών και από την άλλη, αμηχανία λόγω της μη έγκαιρης προετοιμασίας αντιμετώπισης της απειλής.

Συμπεράσματα

Ο Στρατηγός Μοσέ Νταγιάν, διακρίθηκε ως ο πολιτικός, ο οποίος «σε όλη τη ζωή του ασχολήθηκε με ζήλο για την ανάπτυξη του Ισραήλ» (Livesey 2015, 188), ενώ δεν δίστασε να πει τα πράγματα με το όνομα τους, όταν απαιτήθηκε. Η στρατιωτική του προέλευση και ειδικά το γεγονός ότι ζυμώθηκε στο πεδίο των μαχών, τον έκανε να «αντιπαθεί τη ρουτίνα, και καθετί που δεν είχε άμεση σχέση με την προετοιμασία για τη μάχη» (Lanning Lee 2005, 316). Το στυλ του μπορούσε να περιγραφεί ως «ενός δρώντα που εναλλάξ με παύση και συζήτηση, προώθηση και στασιμότητα, αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην έκπληξη, τους συμβιβασμούς και την ανεξήγητη αδιαλλαξία» (Αγνώστου 2015). Είναι χαρακτηριστική η αντοχή του να συμμετέχει σε πέντε πολεμικές αναμετρήσεις. Μάλιστα, έχοντας ανδρωθεί μέσα στη δράση, ήταν ο Στρατηγός - μαχητής που του άρεσε να βρίσκεται στο μέτωπο με τους προωθημένους Σχηματισμούς του, κινούμενος γρήγορα από τον ένα ζωτικό τομέα στον άλλο, εμπνέοντας τους άντρες του (Livesey 2015, 188).

Αποδείχθηκε ιδιοφυΐα στην τακτική, αλλά και στην πολιτική, αφού χρησιμοποίησε τα χαρακτηριστικά του στρατιωτικού ηγέτη. Καταλάβαινε την τέχνη του πολέμου στα πεδία των μαχών και παράλληλα αντιλήφθηκε τις επερχόμενες πολιτικές εξελίξεις που θα διαμόρφωναν το κράτος του Ισραήλ. Εκμεταλλεύτηκε αυτά τα δεδομένα και στην πολιτική του σταδιοδρομία. Ο Μ. Νταγιάν ήταν ένας άνθρωπος με ασυνήθιστη ικανότητα, ο οποίος όμως κάποιες φορές είχε τη τάση να προσηλώνεται σε κάποιες όψεις του έργου του και να αγνοεί όλες τις άλλες (Χέρτσογκ 1977, 361).

Επιπλέον, ο πολιτικός Μ. Νταγιάν, επέδειξε αξιοσημείωτη ικανότητα πρόβλεψης πολιτικών καταστάσεων. Δίκαια, ο Χαϊμ Χέρτσογκ¹⁴ τον αποκάλεσε «πολιτικό στρατηγό», αφού μπόρεσε να διαβλέπει επιτυχώς τη διεθνή κατάσταση με ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της Σοβ. Ένωσης (1977, 362). Επιπρόσθετα σε αυτό, κατά την περίοδο του πολέμου του Σινά, παρά το γεγονός ότι ήταν Αρχηγός των ΕΔ έδρασε περισσότερο ως πολιτικός, αφού έχοντας συναίσθηση της επικινδυνότητας και του μίσους που μπορούσε να δημιουργήσει, σταμάτησε τις εχθροπραξίες ενορχηστρώνοντας το σύμφωνο ανακωχής με την αραβική χώρα μέσω του τοποτηρητή του ΟΗΕ στην περιοχή (Livesey 2015, 188). Οι ενέργειές του, σχεδόν πάντα είχαν πολιτικό αντίκτυπο και επικεντρώνονταν στην αδρανοποίηση και όχι στην ολοσχερή καταστροφή του αντίπαλου.

Η μεγάλη του επιτυχία ως «πολιτικού στρατηγού» ήταν η συνεισφορά του στις συμφωνίες του Camp David, που ήρθαν λίγο αργότερα και οδήγησαν σε ομαλοποίηση των σχέσεων μεταξύ Αιγύπτου και Ισραήλ - η πρώτη φορά που ένα αραβικό κράτος αναγνώρισε το ισραηλινό κράτος. Ο πολιτικός αυτός,

14. Συγγραφέας και μετέπειτα πρόεδρος του Ισραήλ (1983-1993).

μακριά από προκαταλήψεις αναγνώρισε ότι μετά από τέσσερις πολέμους με τα αραβικά γειτονικά έθνη, μόνο με ειρηνική συνύπαρξη και αμοιβαίες υποχωρήσεις, μπορεί να υπάρξει πραγματική ειρήνη. Για τις απόψεις αυτές καθώς και για τους τολμηρούς πολιτικούς χειρισμούς του επικρίθηκε σημαντικά από συντηρητικούς κύκλους.

Ο πολιτικός Μ. Νταγιάν είχε και αρνητικές πτυχές, που δεν υποσκέλισαν τις θετικές. Από τη συνολική πορεία του, διαφαίνεται ότι ήταν δολοπλόκος και με παρασκηναϊκή δράση¹⁵. Επιπλέον, με την ανάληψη της θέσης του ΥΠΑΜ, καθιέρωσε να συνοδεύεται πάντα στα υπουργικά συμβούλια με τον εκάστοτε αρχηγό των ΕΔ. Μάλιστα, κατά τον πόλεμο του 1973, συνοδεύονταν επιπλέον και με τον διευθυντή πληροφοριών (Χέρτσογκ 1977, 361). Αυτή, η τακτική ερμηνεύτηκε ως προσπάθεια διαμοιρασμού της ευθύνης με άλλους αξιωματούχους (Ibid, 363). Επιπλέον, κατηγορήθηκε για μερική αναποφασιστικότητα σε διλλήματα που τέθηκαν στις πρώτες ώρες του πολέμου, ενώ δεν εισάκουσε τις εισηγήσεις της τότε ιεραρχίας, προκειμένου να αντιμετωπίσει αποφασιστικότερα τον διμέτωπο αγώνα. Επίσης, ενώ ακολουθούσε το ένστικτό του, μερικές φορές δίσταζε να επιβάλλει τις απόψεις του (Ibid, 361-362), ενώ άλλες ενεργούσε χωρίς φόβο¹⁶.

Επιγραμματικά, η προσωπικότητα του «**άνθρωπου με τη καλύπτρα**», ως πολιτικού ηγέτη θα μπορούσε να συνοψισθεί σε ένα από τα ρητά του: «Εάν θες να κάνεις ειρήνη, μη μιλάς με τους φίλους σου αλλά μίλησε στους εχθρούς σου». Ίσως επειδή «τα επιτεύγματα του ήταν μεγάλα σε έκταση, ενώ συγχρόνως και απλά» (Lanning Lee 2005, 318), επέδειξε τόσο **ανιδιοτέλεια**, όσο και **διορατικότητα** για την πατρίδα του.

Επίλογος

«*Αρχή άνδρα δείκνυσιν*», δηλαδή η εξουσία αποκαλύπτει τον χαρακτήρα του ανδρός, αναφέρει το ρητό του Πιττακού. Έτσι, λοιπόν και στη περίπτωση του Στρατηγού Μοσέ Νταγιάν, η ενασχόληση με την εξουσία και την πολιτική, αποκάλυψε έναν πρωτοπόρο και διορατικό πολιτικό με εμβληματική όσο και οικεία φυσιογνωμία, που ενώ προήλθε από το πιο ίσως σκληροπυρηνικό κομμάτι της Ισραηλιτικής κοινωνίας (τις ΕΔ), μπόρεσε να ανατρέψει τα μέχρι τότε δεδομένα, δημιουργώντας προϋποθέσεις ειρηνικής συνεύρεσης με την Αίγυπτο, κάτι που συνέβαλε για να μειωθεί η ένταση στην περιοχή, έστω και προσωρινά.

15. Κυρίως στα πρώτα χρόνια της δράσης της Χάγκανα αλλά και ως ΥΠΑΜ.

16. Όπως στη περίπτωση του Υποστράτηγου Αρ. Σαρόν

Βιβλιογραφία

Γενικό Επιτελείο Στρατού. (2002) **Δόγμα Διαμόρφωσης Ηγετών του ΣΞ**. Αθήνα: Έκδοση ΤΥΕΣ.

Γουνέλας, Μ. (2016) **Οι επιχειρήσεις του Ισραήλ στη δώρυγα του Σουέζ**, Στρατιωτική Ιστορία, Ιανουάριος, τεύχος 228, σελίδες: 10-25.

Halevy-Etzioni, E. Livne, M. (1977) **The response of Israeli establishment to the Yom Kippur war protest**. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο από: <http://www.jstor.org/stable/4325645> (πρόσβαση: 21 Απριλίου 2017).

Lanning Lee, M. (2005) **Μοσέ Νταγιάν 1915-1981**, στο: Οι 100 μεγαλύτεροι στρατηγοί όλων των εποχών: Μεγάλοι στρατηγοί που χάραξαν την ιστορία του κόσμου, Αθήνα: Εκδόσεις Ενάλιος, σελίδες: 315 - 319.

Livesey, A. (2005) **Μοσέ Νταγιάν 1915-1981**, στο: Μεγάλοι στρατηγοί και οι νικηφόρες μάχες τους, Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλα, σελίδες: 188 - 195.

Σακκάς, Γ. (2014) **Η κρίση στο Σουέζ** [Διαδίκτυο] 19 Απριλίου, Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/763441/article/epikairothta/kosmos/h-krish-toy-soyez> (Πρόσβαση: 24 Απριλίου 2017).

Σταυρόπουλος, Δ. (1999) 1973: **Μάχη εξόντωσης στο Γκολάν**. Στρατιωτική Ιστορία, Οκτώβριος, τεύχος 38, σελίδες: 14-25.

Χερτσογκ, Χ. (1977) **Ο πόλεμος της Εξιλέωσης**. Συμπληρωματικά εκδόσεις, Διεύθυνση Εκδόσεων Αρχηγείου Στρατού.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΜΧ) Ευριπίδης Χανιάς γεννήθηκε στο Βόλο την 18 Δεκ 1976. Εισήχθη στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1995 και αποφοίτησε το 1999 ως Ανθυπολοχαγός Μηχανικού. Αποφοίτησε επιτυχώς από όλα τα σχολεία του όπλου του, τη Σχολή Τεχνικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών Μηχανικού (ΣΤΕΑΜΧ) καθώς και από τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ) και την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Επιπλέον, είναι απόφοιτος του Τμήματος Βασικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών της Σχολής ΜΧ του στρατού των ΗΠΑ και έχει παρακολουθήσει το NATO Defense Planning Process Course στο NATO School. Έχει υπηρετήσει σε αριθμό Ανεξάρτητων Υπομονάδων Μηχανικού και διετέλεσε Διοικητής των 3 και 7 ΛΜΧ. Αναπτύχθηκε στο Αφγανιστάν ως Δκτής ΛΜΧ του ΤΕΣΑΦ-30. Επίσης υπηρέτησε στη Διεύθυνση Σχεδίων και Ασκήσεων (ΔΙΣΧΕΑ) του ΓΕΣ, ως επιτελής στο τμήμα διεθνούς σχεδίασης και στη XII Μ/Κ ΜΠ, ως επιτελής Προστασίας Περιβάλλοντος.

Στο παρελθόν, έχουν δημοσιευθεί 9 άρθρα του στη Στρατιωτική Επιθεώρηση του ΓΕΣ και 2 στη Διακλαδική Επιθεώρηση της ΑΔΙΣΠΟ. Κατέχει πτυχίο Αγγλικής γλώσσας (επίπεδο Γ1) και πτυχία Γαλλικής και Ισπανικής γλώσσας (επίπεδο Β2). Είναι έγγαμος με 3 τέκνα.

"Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος"

"Το Μακεδονικό Μέτωπο στη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου"

του Αντιπλοίαρχου Δημήτρη Κεχαγιά ΠΝ, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Στη βιβλιογραφία για τα μέτωπα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, δεσπόζουν αναλύσεις για το Δυτικό και το Ανατολικό μέτωπο, ή για τον υποβρύχιο πόλεμο. Το «ξεχασμένο», όπως απαντάται σε αναφορές, Μακεδονικό μέτωπο αποτελεί ένα κομμάτι της ιστορίας που δεν έχει αναδειχθεί τόσο όσο τα περισσότερο γνωστά θέατρα επιχειρήσεων της περιόδου 1914 με 1918. Στο κέντρο του Μακεδονικού μετώπου βρισκόταν η Θεσσαλονίκη, μια πόλη που έγινε μάρτυρας μεγάλων αλλαγών στο εσωτερικό της χώρας αλλά και επηρεάστηκε από την παρουσία συμμαχικών στρατευμάτων, Γερμανών κατασκόπων και λαών από σχεδόν όλη την υφήλιο. Η Ελλάδα παρότι συμμετείχε στον πόλεμο στο πλευρό της Τριπλής Συνεννόησης ή Αντάντ σχετικά αργά, συνεισέφερε και αυτή στην επιτυχία της δράσης της λεγόμενης στρατιάς της Ανατολής. Επιτυχία που τελικά συνέδραμε στη νίκη των Συμμάχων που οδήγησε στην κατάρρευση τριών Αυτοκρατοριών, της Γερμανικής, της Αυστροουγγρικής και της Οθωμανικής αλλάζοντας για πάντα το παγκόσμιο εθνοπολιτικό σκηνικό.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να σκιαγραφήσει καίρια γεγονότα που έλαβαν χώρα στο Μακεδονικό Μέτωπο με αναφορές στις συνθήκες ζωής, στις μάχες, και στις αντιλήψεις που επικρατούσαν την εποχή εκείνη με προοπτική να αναδειχθεί μέσα από αυτά η σημασία του Μακεδονικού Μετώπου για την έκβαση του «Μεγάλου Πολέμου».

Ο Μεγάλος Πόλεμος

Επισκόπηση προ του Πολέμου

Οι αιτίες του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου μπορούν να αναζητηθούν στις αντιθέσεις μεταξύ των Ευρωπαϊκών κρατών που προϋπάρχουν της χρονικής στιγμής που ξέσπασε ο Μεγάλος Πόλεμος. Οι αντιθέσεις αυτές πηγάζουν πρωτίστως από την προσπάθεια των κρατών να αποκτήσουν εδαφική και οικονομική επάρκεια, όπως και εθνική ομογένεια. Σε δεύτερο χρόνο, μπορούν να αναζητηθούν στον αγώνα ορισμένων από αυτών για ηγεμονία και επικράτηση επί των άλλων κρατών. (Καραβίας, και συν. 1934, 969, 978). Μετά την ήττα του Ναπολέοντα το 1814 άλλαξε ο γεωγραφικός χάρτης της Ευρώπης και πρωταρχικό λόγο είχαν οι «μεγάλες δυνάμεις», η Ρωσία, η Μεγάλη Βρετανία, η Γαλλία, η Γερμανία και η Αυστροουγγαρία. Η ραγδαία οικονομική και στρατιωτική ενίσχυσή της τοποθέτησαν τη Γερμανία στην κορυφή της Ευρωπαϊκής ιεραρχίας ισχύος (Κουσκουβέλης 2010, 251).

Εικόνα 1. Ο Ευρωπαϊκός χάρτης το 1914 και τα αντίπαλα στρατόπεδα

Τριπλή Συμμαχία (Κεντρικές Δυνάμεις)

Το 1879, υπεγράφη σύμφωνο αμυντικής συμμαχίας μεταξύ Γερμανίας και της Αυστροουγγρικής μοναρχίας. Αφού εξομαλύνθηκαν οι Αυστροϊταλικές διαφορές, το 1882, υπεγράφη η συνθήκη συμμαχίας μεταξύ Γερμανίας, Αυστρίας και Ιταλίας, η λεγόμενη «Τριπλή Συμμαχία».

Τριπλή Συνεννόηση (Αντάντ)

Η «Τριπλή» ή «Εγκάρδια Συνεννόηση» (Αντάντ) υπεγράφη το 1907 μεταξύ Αγγλίας, Ρωσίας και Γαλλίας με την τελευταία να έχει ήδη υπογράψει αμυντική συμμαχία με τη Ρωσία από το 1894.

Αφορμή του πολέμου

Η Μαύρη Χείρ (the Black Hand) ήταν η εθνικιστική ομάδα που σχεδίασε τη δολοφονία του διαδόχου του Αυστροουγγρικού θρόνου (ανηψιού του Αυτοκράτορα) το 1914. Ο εθνικιστής Γκαβρίλο Πρίντσιπ, Βόσνιος Σερβικής καταγωγής, πυροβόλησε και σκότωσε την Κυριακή 28 Ιουνίου 1914 τον αρχιδούκα Φραγκίσκο Φερδινάνδο και τη σύζυγό του Σοφία κατά τη διάρκεια της επίσκεψής τους στο Σαράγιεβο (PrestonRichard 2014). Αυτό το γεγονός αποτέλεσε την αφορμή του πολέμου.

Τον Ιούλιο του 1914 η Αυστροουγγαρία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Σερβίας. Η Ρωσία κήρυξε γενική επιστράτευση μετά την έκκληση των Σέρβων να λάβει θέση, και παράλληλα η Γερμανία που είχε ταχθεί στο πλευρό της συμμάχου της Αυστροουγγαρίας έστειλε τηλεσίγραφο στη Ρωσία να σταματήσει άμεσα τις πολεμικές προπαρασκευές της. Όταν δεν έλαβε απάντηση, κήρυξε πόλεμο κατά της Ρωσίας την 1η Αυγούστου και λίγο αργότερα κατά της Γαλλίας. Η Αγγλία παρέμενε ουδέτερη, όμως στη διάρκεια της λεγόμενης

Εικόνα 2. Πρωτοσέλιδο εφημερίδας της εποχής για τη δολοφονία του διαδόχου Φερδινάνδου το 1914

«Μαύρης Εβδομάδας» η Γερμανία διέσχισε τα Βελγικά σύνορα για να επιτεθεί άμεσα στη Γαλλία πριν προλάβουν να κινηθούν οι Ρώσοι, ενώ το Βέλγιο ήταν ουδέτερο. Η παραβίαση της ουδετερότητας του Βελγίου εξανάγκασε την Αγγλία να κηρύξει τον πόλεμο κατά της Γερμανίας στις 4 Αυγούστου 1914.

Η Ιταλία παρέμενε ουδέτερη έως ότου η Αντάντ πρότεινε να της παραχωρήσει εδάφη της Αυστρίας μεταπολεμικά οπότε και τάχθηκε στο πλευρό τους. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία από την αρχή πήρε το μέρος των Κεντρικών Δυνάμεων ενώ η Βουλγαρία αφού έλυσε τις διπλωματικές της διαφορές με την Οθωμανική Αυτοκρατορία, κήρυξε τον πόλεμο κατά της Σερβίας τον Σεπτέμβριο του 1915 (Καραβιάς, και συν. 1934) (bbc 2014).

Με την εκκίνηση του πολέμου το 1914, σχηματίστηκαν διάφορα μέτωπα στην Ευρώπη. Το Δυτικό μέτωπο (με τα περιβόητα χαρακώματα), το Ανατολικό μέτωπο, το Ιταλικό, το Ρουμανικό και τέλος το Μακεδονικό μέτωπο.

Η πολιτική της Αντάντ στα Βαλκάνια συνέβαλε δραματικά στη σύγχυση που δημιουργήθηκε σχετικά με τη στάση που θα έπρεπε να ακολουθήσουν οι Βαλκανικές χώρες μετά το ξέσπασμα του πολέμου (Κατσικώστας n.d.). Η Αγγλία και η Γαλλία με τη βοήθεια της Ρωσίας προσπαθώντας να αποτρέψουν την προσχώρηση της Βουλγαρίας στις Κεντρικές Δυνάμεις, διαπραγματεύονταν εδαφικές παραχωρήσεις Σερβικών και Ελληνικών περιοχών. Στην Ελλάδα πρότειναν εδαφικά ανταλλάγματα στη Μικρά Ασία (ΙΜΕ n.d.). Η ηττημένη από τους Βαλκανικούς πολέμους Βουλγαρία προσπάθησε να επιλέξει το στρατόπεδο που θα της αποφέρει μεγαλύτερη εδαφική αποκατάσταση, καθόσον εδαφικά ανταλλάγματα της πρότειναν και οι Κεντρικές Δυνάμεις με τις οποίες τελικά συμμαχησαν.

Μετά τους νικηφόρους Βαλκανικούς πολέμους, η Ελλάδα είχε διπλασιάσει τα εδάφη της, όμως η Βαλκανική ισορροπία ήταν ακόμη εύθραυστη. Με το ξέσπασμα του πολέμου το 1914, ο βασιλιάς της Ελλάδος Κωνσταντίνος, απόφοιτος της στρατιωτικής ακαδημίας του Βερολίνου και παντρεμένος με τη Σοφία της Πρωσίας -αδερφή του κίτσηρ Γουλιέλμου του Β΄ της Γερμανίας- και ο πρωθυπουργός της χώρας Ελευθέριος Βενιζέλος αρχικά συμφώνησαν στη διατήρηση ευνοϊκής για τη Σερβία, ουδέτερης στάσης της Ελλάδας (Κουλούρη 2014) (Lemonidou 2014).

Το Μακεδονικό Μέτωπο

Σχηματισμός του Μακεδονικού Μετώπου

Για τη δημιουργία του Μακεδονικού Μετώπου, προϋπήρχε σχέδιο του Γάλλου αξιωματικού Φρανσέ ντ' Εσπεραί (μετέπειτα Αρχιστράτηγου του Συμμαχικού στρατού στο Μακεδονικό μέτωπο) όπου τονιζόταν η σημασία του μετώπου για τον έλεγχο της Μέσης Ανατολής αφού θα διακοπτόταν ο εφοδιασμός και οι ενισχύσεις των Γερμανών στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Η Πολιτική Κατάσταση στην Ελλάδα το 1914

Πριν την κήρυξη του πολέμου, η Ελλάδα είχε ήδη απορρίψει Γερμανική πρόταση για ένταξη της στις Κεντρικές Δυνάμεις (Νταλούμης 2017, 5). Η ουδέτερη στάση που κρατούσε η Ελληνική πλευρά οφειλόταν κατά ένα μεγάλο βαθμό στην πολιτική της Αντάντ να προσπαθήσει να διαπραγματευτεί με τη Βουλγαρία. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος δεχόταν πιέσεις και από τη Γερμανική πλευρά, όμως επέμενε στην Ελληνική ουδετερότητα, ενώ ο Βενιζέλος παρότι αρχικά συμφωνούσε σε αυτή, ήταν πεπεισμένος ότι η Ελλάδα θα έπρεπε να συνταχθεί με τους Βρετανούς και την Αντάντ. Κατά την αρχή της εκστρατείας στην Καλλίπολη, όταν διέθεσε το λιμάνι του Μούδρου της Λήμνου στην Αντάντ, ο Βενιζέλος πρότεινε τη συμμετοχή της Ελλάδας με αποστολή στρατιωτικού σώματος. Το σχέδιο απορρίφθηκε από τον Κωνσταντίνο με αποτέλεσμα ο Βενιζέλος να υποβάλει την παραίτησή του. Η κυβέρνηση Γούναρη που τον διαδέχθηκε επέμεινε σε ουδέτερη στάση. Αυτή ήταν και η αρχή του λεγόμενου Εθνικού Διχασμού (Κουλούρη 2014).

Τον Ιούνιο του 1915 ο Βενιζέλος κερδίζει τις εκλογές και τον Αύγουστο του 1915 ορκίζεται πρωθυπουργός. Οι σύμμαχοι της Αντάντ έπρεπε να ενισχύσουν τη σύμμαχό τους Σερβία, και βλέποντας την επικείμενη αποτυχία της εκστρατείας στην Καλλίπολη, καθώς και τη σύναψη συμμαχίας της Βουλγαρίας με το αντίπαλο στρατόπεδο, έπρεπε να λάβουν άμεσα μέτρα για την κατάσταση στα Βαλκάνια. Ο Βενιζέλος λαμβάνοντας πλέον αποφασιστικά μέτρα για την πολιτική του για συμμετοχή στον πόλεμο, ζητά από τους συμμάχους Αγγλία και Γαλλία (Price 1918) την υλοποίηση της απόβασης στρατευμάτων στην Θεσσαλονίκη προς ενίσχυση των Σέρβων (Κατσικώστας n.d.) (Γεραμάνης 1980).

Οι Επιπτώσεις της Δημιουργίας του Μακεδονικού Μετώπου στο Εσωτερικό της Χώρας

Στις 5 Οκτωβρίου 1915, οι πρώτες Αγγλικές και Γαλλικές μεραρχίες άρχισαν να αποβιβάζονται στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Η Γαλλική κυβέρνηση διόρισε Διοικητή των Γαλλικών δυνάμεων το Στρατηγό Σαρραίγ (Maurice Sarrail). Η Βρετανία όρισε Διοικητή των Αγγλικών δυνάμεων το Στρατηγό Μάον (Sir Bryan Mahon).

Με την αποβίβαση των συμμαχικών στρατευμάτων τον Οκτώβριο του 1915, ο Βενιζέλος διαμαρτυρήθηκε για την παραβίαση του εθνικού χώρου ώστε να μην θεωρηθεί ότι η Ελλάδα συμμαχεί επίσημα με την Αντάντ. Η ανα-

παραχή στο εσωτερικό της χώρας μεγάλωνε, καθώς ο βασιλιάς επέμενε στη θέση του για ουδετερότητα. Επικρατεί γενική δυσφορία στον Ελληνικό λαό που φοβάται ότι η συμμετοχή στον πόλεμο με το μέρος των Άγγλων και Γάλλων δεν εγγυάται εδαφική ακεραιότητα. Ο Βενιζέλος έρχεται σε πολύ δύσκολη θέση και οδηγείται ακόμη μία φορά σε παραίτηση.

Ο Στρατός της Ανατολής - Η Στρατιά των Πεντε Εθνών

Οι Βρετανικές και Γαλλικές δυνάμεις συμπεριλάμβαναν και στρατιώτες άλλων εθνικοτήτων, προερχόμενους από τις αποικίες των δύο μεγάλων δυνάμεων. Στη Θεσσαλονίκη βρίσκονται πλέον στρατιώτες από την Ινδία, Σενεγάλη, Αλγερία, Τυνησία, Μαρόκο, Σομαλία, Μαδαγασκάρη, Ινδοκίνα και το Βιετνάμ (Ανναμίτες) ως μέλη των Γαλλικών και Αγγλικών μεραρχιών, και από τη Ρωσία, τη Σερβία και την Ιταλία (Dungan 1995) (Mann 1920). Οι Βρετα-

Εικόνα 3. Η πολυεθνική στρατιά της Ανατολής 1916

νοί είχαν και μονάδες εθελοντών, όπως το Σώμα εργατών της Μάλτας (Maltese Labour Corps) και της Κίνας (Chinese Labour Corps), καθώς και ιατρικό προσωπικό με εθελοντές Αυστραλούς, Καναδούς και Νεοζηλανδούς. Αξιοσημείωτο είναι ότι υπήρχε συμμετοχή από την τότε Βρετανική Κύπρο όπου μεγάλος αριθμός Κυπρίων (τα στατιστικά στοιχεία αναφέρουν ότι κατατάχθηκαν 12.288 άνδρες από το 1916 έως και το 1919) μεταφέρθηκαν στο μέτωπο κυρίως ως μέρος του Βρετανικού Μακεδονικού μεταγωγικού σώματος, και αργότερα δημιουργήθηκε το Κυπριακό Σώμα «Μουλάρηδων» (Cypriot Mule Corps) (Varnava 2014).

Η κοινή διοίκησή των μεραρχιών ήταν μία πρόκληση και για το Διοικητή τους όπως και για τους στρατιώτες, καθώς κάθε μεραρχία προσπαθούσε να διατηρήσει μία σχετική αυτονομία.

Συνθήκες Μήχης και Διαβίωσης

Ο λεγόμενος και στρατός της Ανατολής, ειδικά τον πρώτο καιρό υπολείπονταν σε πυρομαχικά, εφόδια, εξοπλισμό, υποδομές, κατάλληλους δρό-

μους για μετακινήσεις και είχε να αντιμετωπίσει ασθένειες που έπαιρναν τη μορφή επιδημιών. Έπρεπε με αυτές τις υποδομές να καλύψουν ένα μέτωπο σχεδόν 250 μιλίων έναντι του πολυπληθέστατου Βουλγαρικού στρατού που ενισχυόταν από Αυστροουγγρικές, Γερμανικές και Τούρκικες μονάδες. Οι εκστρατείες των συμμάχων έπρεπε να λάβουν χώρα σε δύσβατες περιοχές με ακραίες καιρικές συνθήκες χειμώνα και καλοκαίρι. «Δεν υπήρχαν επικοινωνίες και οι δρόμοι ήταν λίγο μεγαλύτεροι από μονοπάτια για μουλάρια που γέμιζαν με αρκετό νερό ικανό να πνίξει μία ολόκληρη ομάδα από μουλάρια. Αυτές οι συνθήκες έκαναν την εκστρατεία έναν εφιάλη για τον ανεφοδιασμό» (Dungan 1995).

Μαρτυρίες για την ελλιπή Διοικητική Μέριμνα αναφέρουν ότι η 10η Ιρλανδική Μεραρχία πολεμούσε σε θερμοκρασίες υπό το μηδέν σε δύσβατα ορεινά μέρη με στολή για τροπικό κλίμα (που είχαν από την εκστρατεία της Καλλίπολης). Ο Καναδός γιατρός και μετέπειτα πρωθυπουργός του Καναδά Lester B. “Mike” Pearson περιγράφει στα απομνημονεύματά του ότι Νοέμβριο μήνα με θερμοκρασίες υπό το μηδέν και παγερό άνεμο φορούσαν ακόμη τις καλοκαιρινές τους στολές γιατί «κάποιος από το Γραφείο Πολέμου πρέπει να πίστευε ότι η Σαλονίκη ήταν ένα τροπικό Μεσογειακό θέρετρο» (Pearson 1972, 25). Οι Βούλγαροι αντιθέτως όλοι φορούσαν βαριά ενδύματα κάτω από τα ρούχα τους.

Επιχειρήσεις 1915

Αρχικά η Αυστρία απέτυχε να εισβάλλει στη Σερβία. Με την είσοδο της Βουλγαρίας στον πόλεμο στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων τον Σεπτέμβριο του 1915 όμως, οι Σέρβοι ηττήθηκαν.

Μετά την αποβίβαση των συμμαχικών δυνάμεων στη Θεσσαλονίκη, η Ανώτατη Στρατιωτική Σερβική Διοίκηση έκανε έκκληση στην Διοίκηση των Συμμαχικών Στρατευμάτων και στο Στρατηγό Σαρράιγ για κάλυψη της σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκης-Σερβίας βόρεια της Ελληνοσερβικής μεθορίου. Οι συμμαχικές δυνάμεις αναπτύχθηκαν έως και το Κριβολάκ και επιτέθηκαν προς βορρά κατά των Βουλγαρικών δυνάμεων ώστε να διευκολύνουν την υποχώρηση των Σέρβων. Μετά από μια σύντομη επιτυχία των συμμάχων, η 2η Βουλγαρική στρατιά απέκλεισε τη δίοδο προς νότο στους Σέρβους και ανάγκασε την υποχώρηση των Σέρβων από τα δυτικά μέσω της Αλβανίας προς την Αδριατική.

Ο Σαρράιγ έχοντας χάσει το ένα τέταρτο της δύναμης υπό τη διοίκησή του αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει προς τη Θεσσαλονίκη καταδιωκόμενος από Βουλγαρικές μεραρχίες μέσα σε δρόμους άνευ υποδομών που είχαν μετατραπεί σε έλη από τις βροχές. Οι Βουλγαρικές δυνάμεις σταμάτησαν την καταδίωξη στα Ελληνικά σύνορα ακολουθώντας τις οδηγίες της Γερμανικής διοίκησης¹ (Καραβίας, και συν. 1934) (Γεραμάνης 1980).

1. Οι Γερμανοί ήλπιζαν ακόμη στην προσχώρηση της Ελλάδας στο στρατόπεδό τους και θα χρησιμοποιούσαν αργότερα τις Βουλγαρικές δυνάμεις ως μέσο πίεσης για να εξάγουν τη χώρα από την ουδετερότητα.

Το Περιχαρακωμένο Στρατόπεδο της Θεσσαλονίκης

Η υποχώρηση των στρατευμάτων στη Θεσσαλονίκη ολοκληρώθηκε μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου του 1915. Κατά την παραμονή τους στην πόλη τα Αγγλογαλλικά στρατεύματα με τη βοήθεια μισθωμένων Ελλήνων εργατών ξεκίνησαν την οχύρωση της Θεσσαλονίκης. Η μεγάλη χρήση συρματοπλέγματος (bird-wire) οδήγησε και στην ονομασία της οχύρωσης της πόλης από τους συμμάχους σε «κλουβί» (bird-cage). Οι Γερμανοί της εποχής σατιρίζοντας την οχύρωση αναφερόντουσαν στη συμμαχική βάση ως το «μεγαλύτερο συμμαχικό στρατόπεδο εγκλεισμού (ή στρατόπεδο συγκεντρώσεως)» (Dungan 1995).

Μέχρι το τέλος του Μαρτίου 1916, τα συμμαχικά στρατεύματα με εντατική εργασία είχαν πετύχει μια ισχυρή οχύρωση στην περιοχή από τη θάλασσα (Θερμαϊκός κόλπος) μέχρι το Χορτιάτη και από εκεί μέχρι το Σταυρό Χαλκιδικής.

Εικόνα 4. Το περιχαρακωμένο στρατόπεδο της Θεσσαλονίκης

Έργα των «Κηπουρών της Θεσσαλονίκης»

Παράλληλα με τις γραμμές άμυνας, οι Άγγλοι και Γάλλοι ξεκίνησαν την κατασκευή έργων και υποδομών σε όλη την περιοχή. Δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στο να διορθωθεί ή εξ' ολοκλήρου κατασκευαστεί το οδικό δίκτυο για τη διευκόλυνση των μετακινήσεων και μεταφοράς φορτίων. Αναφέρεται σε Βρετανικές πηγές της εποχής ότι η περιοχή της Μακεδονίας και ειδικότερα της Θεσσαλονίκης τότε ήταν «έρημη» και «ακαλλιέργητη» με δρόμους που μετά βίας περνούσε ένας χωρικός με τα ζώα του. Ο στρατός της Ανατολής κατά την πενταετή παραμονή του στην περιοχή, επιδόθηκε σε διάφορες δραστηριότητες που στόχο είχαν αρχικά την εξυπηρέτηση του στρατεύματος, όμως σε δεύτερο χρόνο ευνόησαν και τους κατοίκους. Εκτός από τα έργα υποδομής όπως το οδικό δίκτυο, την ύδρευση, τις αγροτικές καλλιέργειες, επιδόθηκαν και σε επιστημονικές μελέτες. Πραγματοποιήθηκαν αρχαιολογικές έρευνες, καθώς σε σημεία που έσκαβαν για την κατασκευή χαρακωμάτων πολλές φορές έφεραν στο φως αρχαιολογικά ευρήματα². Κτίρια, γενικά

2. Κυρίως οι Βρετανοί και οι Γάλλοι προχώρησαν σε ανασκαφικές έρευνες. Ο Βρετανός ανθυποπλοίαρχος E. Gardner, καθηγητής του πανεπιστημίου του Λονδίνου ήταν υπεύθυνος των

νοσοκομεία και σιδηροδρομικοί σταθμοί σε όλη την περιοχή χτίστηκαν κυρίως από τους Γάλλους.

Η «ληθαργική» για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις κατάσταση αυτών των μηνών για τις συμμαχικές Μεραρχίες που βρίσκονταν στη Θεσσαλονίκη είναι και ο λόγος που οδήγησε τον Γάλλο πρωθυπουργό Κλεμανσώ να τους αποκαλέσει «κηπουρούς της Θεσσαλονίκης», εφόσον όταν ρώτησε τι κάνουν όλο αυτό το διάστημα του απάντησαν ότι «σκάβουν» (αμυντικές θέσεις-χαρακώματα) (Dunghan 1995).

Η Άσκηση Πίεσης της Αντάντ και των Κεντρικών Δυνάμεων στην Ελλάδα

Παράλληλα οι πιέσεις από την Αντάντ προς την Ελλάδα συνεχίζονταν. Η Γερμανία απαιτούσε από την Ελλάδα τον αποπλισμό των συμμαχικών δυνάμεων στο έδαφός της ώστε να μην επιτρέψει στους Βουλγάρους συμμάχους της να εισβάλουν στα Ελληνικά σύνορα. Η Γαλλία παράλληλα απαιτούσε την αποχώρηση του Ελληνικού στρατού από τη Μακεδονία και απειλούσε πως θα αποκλείσει τον Πειραιά αν προβεί η κυβέρνηση σε αποπλισμό των δυνάμεων των συμμάχων. Συνολικά γίνονται πολλές παραβιάσεις της ουδετερότητας της Ελλάδας όπως και κατάληψη νησιών (Καστελλόριζο, Κέρκυρα, Λήμνος, Αργοστόλι Κεφαλονιάς, Σούδα Κρήτης και Ζάκυνθος) από τους συμμάχους της Αντάντ με σκοπό να εξαναγκάσουν την Ελλάδα να συνταχθεί στο πλευρό τους. Κατάσχονται όλα τα Ελληνικά πλοία που βρίσκονταν σε συμμαχικά λιμάνια και απαγορεύεται η μεταφορά προϊόντων στην Ελλάδα (Κατσικώστας n.d.).

Αυτή η πολιτική των συμμάχων καθώς και οι προετοιμασίες για την οχύρωση της Θεσσαλονίκης όπως και η συγκέντρωση όλο και περισσότερων στρατευμάτων³ έδωσε την ευκαιρία στο Γερμανικό Επιτελείο Στρατού «να απαιτήσουν προνόμια στη Μακεδονία» (Τούντα-Φεργάδη 1992, 5). Ο Γερμανός Αρχιστράτηγος Φάλκενχαιν πίεζε από το Νοέμβριο του 1915 την Ελληνική κυβέρνηση τονίζοντας ότι τα Γερμανοβουλγαρικά στρατεύματα θα αποσύρονταν όταν θα έπαυαν οι λόγοι της εισβολής (Γεραμάνης 1980). Το Μάιο του 1916 οι Γερμανοί ζήτησαν την κατάληψη του οχυρού Ρούπελ⁴, ενός από τα σημαντικότερα στρατηγικά σημεία του Μακεδονικού χώρου, με διασφαλίσεις της Ελληνικής εδαφικής ακεραιότητας. Η Ελληνική Κυβέρνηση διέταξε να υποχωρήσουν τα Ελληνικά στρατεύματα άνευ αντίστασης ενώπιον των εισβολέων.

Η κίνηση αυτή θεωρήθηκε από τη βενιζελική παράταξη ως εθνική συμφορά και ήταν η αφορμή να προβούν σε δραματικές κινήσεις. Στις 29 Μαΐου

ανασκαφών και τα ευρήματα στεγάζονταν αρχικά σε έναν όροφο του Λευκού Πύργου και αργότερα στο Πατάφειο Ορφανοτροφείο. Το 1919 η συλλογή εστάλη στο Βρετανικό Μουσείο και ένα μήμα της παρέμεινε στο Αρχαιολογικό Μουσείο της πόλης. Για την πλευρά των Γάλλων υπεύθυνος ήταν ο Αρχιστράτηγος Σαρραίγ. Από τους Γάλλους ζήτησε η Ελληνική κυβέρνηση την προστασία των αρχαιοτήτων που βρίσκονταν στις περιοχές υπό συμμαχική κατοχή (Ρουκά 2014).

3. Ο Σερβικός στρατός είχε ήδη ανασυνταχθεί στην Κέρκυρα και μεταφερθεί στη Θεσσαλονίκη.

4. Μετά το νικηφόρο Βαλκανικό πόλεμο του 1913 είχαν κατασκευαστεί οχυρά στα σημαντικότερα στρατηγικά σημεία από το όρος Μπέλες (Κερκίνη) ως το όρος Τσιγγέλι (Αγγιστρο), σημεία διάβασης προς το Βουλγαρικό μέτωπο. Το ισχυρότερο από αυτά ήταν το οχυρό Ρούπελ.

1916 ο Βενιζέλος έκανε την πρόταση στους Άγγλους και τους Γάλλους να μεταβεί στη Θεσσαλονίκη και να σχηματιστεί μία «προσωρινή κυβέρνηση» με μέλη τους βουλευτές που είχαν εκλεγεί στις εκλογές του Μαΐου 1915. Αυτή ήταν και η βάση για την επαναστατική κίνηση της Εθνικής Άμυνας η οποία άρχισε να ενεργοποιείται από τότε (Τούντα-Φεργάδη 1992).

Στρατιωτικός Νόμος στη Θεσσαλονίκη

Μετά την κατάληψη του Ρούπελ οι σύμμαχοι ήταν πολύ δυσαρεστημένοι και σε πολλούς κύκλους η ενέργεια αυτή θεωρείτο ως «μυστική συμφωνία μεταξύ της Αθήνας και των Κεντρικών Δυνάμεων» (Price 1918). Ο Στρατηγός Σαρράιγ ζητούσε από καιρό -χωρίς θετική ανταπόκριση- από τη Γαλλική και Αγγλική κυβέρνηση την εφαρμογή στρατιωτικού νόμου καθώς πίστευε ότι κινδύνευαν οι συμμαχικές στρατιές από την εχθρότητα των Ελλήνων. Με την παράδοσή του Ρούπελ δόθηκε η άδεια και στις 3 Ιουνίου 1916 επεβλήθη στρατιωτικός νόμος στη Θεσσαλονίκη, η οποία κηρύσσεται «σε κατάσταση πολιορκίας» από τους συμμαχούς.

Κατάληψη της Καβάλας

Μετά την κατάληψη του Ρούπελ ανακοινώθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση η περαιτέρω εισβολή των στρατευμάτων από τους πρεσβευτές της Γερμανίας και της Βουλγαρίας στην Αθήνα συνοδευόμενη από εγγυήσεις ότι δεν θα καταληφθούν οι πόλεις Σέρρες, Δράμα και Καβάλα. Η κυβέρνηση διαμαρτυρήθηκε, αλλά παράλληλα διέταξε την σταδιακή αποχώρηση των Ελληνικών στρατευμάτων από αυτές τις πόλεις, αφού είχε πειστεί ότι τα Βουλγαρικά στρατεύματα θα κινούνταν κατά των συμμαχικών στρατευμάτων δυτικά του Στρυμόνα. Στις 18 Αυγούστου 1916 άρχισε η εισβολή των Βουλγάρων. Αντί όμως να κατευθυνθούν τα στρατεύματα προς το Στρυμόνα όπου είχαν παραταχθεί ήδη οι Βρετανικές και Γαλλικές μεραρχίες, οι Βούλγαροι προέλασαν με κατεύθυνση προς Σιδηρόκαστρο-Σέρρες, οπότε και φάνηκαν οι πραγματικές προθέσεις τους για κατάληψη της Ανατολικής Μακεδονίας. Μέχρι τις 22 Αυγούστου ολόκληρη η ύπαιθρος των πόλεων Καβάλας-Ελευθερούπολης-Δράμας είχε περιέλθει στους Βουλγάρους.

Νοεμβριανά

Μετά την κατάληψη της Καβάλας από τους Βουλγάρους και την ίδρυση προσωρινής κυβέρνησης της Εθνικής Άμυνας αρχίζουν παράλληλα να γίνονται εντονότερες και οι πιέσεις της Αντάντ. Ο Γάλλος ναύαρχος Νταρνίζ ντε Φουρνιέ Λουί-Σάρλ, πολιορκεί την Αθήνα όταν η βασιλική κυβέρνηση αρνείται την παράδοση πολεμικών σκαφών και αμυντικού υλικού στην Αντάντ (Καραβίας, και συν. 1934). Ακολουθεί η αποβίβαση 3.000 ανδρών της συμμαχικής ναυτικής μοίρας του στόλου της Ανατολής στον Πειραιά και το Φάληρο. Όταν οι άνδρες του Γάλλου ναυάρχου βρίσκουν αντίσταση από φιλοβασιλικούς, οι σύμμαχοι αποσύρονται αφήνοντας να εξαπλωθούν τα επεισόδια μεταξύ φιλοβενιζελικών και φιλοβασιλικών, (Κατσίγερας 2006) τα λεγόμενα Νοεμβριανά.

Επιχειρήσεις 1916

Στις αρχές Μαρτίου 1916 ο -διορισμένος από αρχές του έτους Διοικη-

της της Στρατιάς της Ανατολής- Σαρράιγ ξεκίνησε την έξοδο των στρατευμάτων από το περιχαρακωμένο στρατόπεδο προς τη μεθόριο.

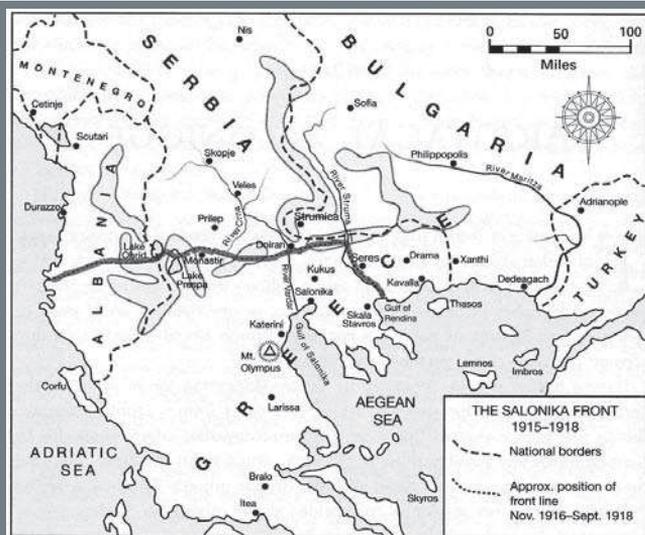
Επιχειρήσεις λόγω της Επικείμενης Εισόδου της Ρουμανίας στον Πόλεμο

Με τη δήλωση της Ρουμανίας ότι θα πάρει μέρος στον πόλεμο στο πλευρό της Αντάντ, ο Σαρράιγ πήρε διαταγές να επιτεθεί η στρατιά της Ανατολής στο Ελληνοβουλγαρικό μέτωπο για να κρατήσει όσο μεγαλύτερο αριθμό του Βουλγαρικού στρατού μπορεί στο εκεί μέτωπο ενώ παράλληλα η Ρουμανία θα έκανε επίθεση κατά της Αυστροουγγαρίας.

Οι Γερμανοί και οι Βούλγαροι αφού πληροφορήθηκαν την επικείμενη επίθεση της στρατιάς της Ανατολής και υποπτευόμενοι την συμμαχία της Ρουμανίας με την Αντάντ, επιτέθηκαν και κατέλαβαν τη Φλώρινα μέχρι και τα νότια υψώματα της λίμνης Πρέσπας, ώστε να αποκόψουν την συμμαχική επίθεση. Ο Σαρράιγ διέταξε νέες επιθέσεις οι οποίες αποκρούστηκαν με βαριές για τους συμμάχους απώλειες. Τέλη Σεπτεμβρίου έγινε νέα συγχρονισμένη επίθεση χωρίς επιτυχία.

Η Κατάληψη του Μοναστηρίου

Οι αγώνες συνεχίστηκαν στις ίδιες γραμμές κατά τον Οκτώβριο και αρχές Νοεμβρίου, ο Σέρβος Στρατηγός Μίσιτς (ο οποίος θεωρείτο στρατιωτική ιδιοφυΐα) εξαπόλυσε επίθεση νοτιοανατολικά του Μοναστηρίου μαζί με Γαλλικές, Ιταλικές και Ρωσικές δυνάμεις, με παράλληλες επιθέσεις των Βρετανών στα ανατολικά για να συγκρατήσουν τα Βουλγαρικά στρατεύματα. Σταδιακά, και μέσα σε αντίξοες συνθήκες, βροχές και χιόνια κατάφεραν να καταλάβουν διαδοχικές εχθρικές θέσεις και τελικά να περικυκλώσουν το Μοναστήρι. Στις 19 Νοεμβρίου 1916, οι δυνάμεις στο Μακεδονικό μέτωπο ανάκτησαν την πρώτη Σερβική πόλη. Οι Γερμανοί (11η στρατιά) εμπόδισαν την επέκταση της επίθεσης δυτικά του Μοναστηρίου και ο Σαρράιγ διέκοψε την προέλαση των δυνάμεων της Αντάντ λόγω ανεπαρκών δυνάμεων, φθοράς, κόπωσης και κακοκαιρίας.

Εικόνα 5: Το Μακεδονικό Μέτωπο 1916-1918

Το Δεκέμβριο του 1916 κατέρρευσε το μέτωπο της Ρουμανίας, οπότε και ο Σαρράιγ έλαβε οδηγίες να παγιώσει την αμυντική γραμμή. Το μέτωπο έμεινε αμετάβλητο έως το Σεπτέμβριο του 1918. Οι Βούλγαροι και Γερμανοί είχαν το πλεονέκτημα της κατάληψης των υψηλότερων σημείων (Γεραμάνης 1980).

Η Κυβέρνηση Εθνικής Άμυνας

Παράλληλα με τις μάχες της στρατιάς της Ανατολής στη μεθόριο, στο εσωτερικό της Ελλάδας το κλίμα γίνεται εκρηκτικό. Με την παράδοση στους Βουλγάρους της ανατολικής Μακεδονίας μεγάλο μέρος του Ελληνικού λαού εξεγέρθη, και μερίδα του στρατού μαζί με απλό λαό επεδίωκαν να βρουν τρόπο να συνταχθούν στο πλευρό των δυνάμεων της Αντάντ λόγω της απειλής των Βουλγάρων, των Τούρκων, ακόμη και των Ιταλών που άρχισαν να εισβάλλουν στην Ήπειρο⁵. Στη Θεσσαλονίκη ξεκίνησε το στρατιωτικό κίνημα Εθνικής Άμυνας και τον Οκτώβριο του 1916 ανέλαβε την αρχηγία του η τριανδρία Ελευθέριος Βενιζέλος, Ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης και Στρατηγός Παναγιώτης Δαγκλής. Η προσωρινή κυβέρνηση κράτους της Θεσσαλονίκης και των νήσων αναγνωρισμένη από τις δυνάμεις της Αντάντ, κηρύσσει τον πόλεμο κατά των Κεντρικών δυνάμεων Βουλγαρίας και Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στις 23 Νοεμβρίου 1916. Ξεκίνησε τότε και η στρατολόγηση προς συγκρότηση στρατιωτικών μονάδων για τον στρατό της «Εθνικής Άμυνας».

Επιχειρήσεις 1917

Στη διάσκεψη της Αντάντ στη Ρώμη στις 5 Ιανουαρίου 1917 αποφασίστηκε ότι θα έπρεπε να μεταφερθούν όλες οι Ελληνικές ένοπλες δυνάμεις στην Πελοπόννησο για την ασφάλεια της συμμαχικής στρατιάς⁶ και ότι η αποστολή των συμμάχων για το έτος 1917 θα ήταν η απασχόληση όσο το δυνατόν μεγαλύτερων εχθρικών δυνάμεων προς όφελος των άλλων μετώπων.

Ο Στρατηγός Σαρράιγ δεν μπορούσε να προχωρήσει σε επιθέσεις πριν τον Απρίλιο του 1917 ελλείψει ενισχύσεων αλλά και εξαιτίας των καιρικών συνθηκών που επικρατούσαν (ψύχος, βροχές, πλημμυρισμένες πεδιάδες και χιόνι στα ορεινά). Το αντίπαλο στρατόπεδο αντιμετώπιζε τις ίδιες δυσκολίες, παρότι όμως δεν πραγματοποιήθηκαν μάχες, υπήρξαν αεροπορικές επιδρομές και από τις δύο πλευρές αλλά και σποραδικοί βομβαρδισμοί στα χαρακώματα κυρίως από τους Βούλγαρους.

Την άνοιξη πραγματοποιήθηκε γενική επίθεση σε όλα τα μέτωπα χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα. Η επίθεση επαναλήφθηκε άλλες δύο φορές μέσα στην άνοιξη χωρίς επιτυχία και με μεγάλες απώλειες. Η συνολική επίθεση του Σαρράιγ έληξε χωρίς επιτυχία στις 24 Μαΐου του 1917.

5. Οι Ιταλοί κατέλαβαν μεγάλο μέρος της Αλβανίας το 1915 και τη Βόρεια Ήπειρο το καλοκαίρι του 1916. Αργότερα κατέλαβαν την Κόνιτσα και έφτασαν μέχρι τα Ιωάννινα και το Μέτσοβο. Με την ένταξη της Ελλάδος στην Αντάντ απέσυραν τα στρατεύματά τους (Μεχτίδης 2014, 83).

6. Για ενδεχόμενο διαταγής επίθεσης στους συμμάχους από την κυβέρνηση των Αθηνών.

Η Ελλάδα στον Πόλεμο

Εν τω μεταξύ η Αντάντ είχε αποφασίσει να λάβει αποφασιστικά μέτρα για την Ελλάδα. Ο Γάλλος πολιτικός Κάρολος Ζοννάρ ως ειδικός απεσταλμένος έφτασε στον Πειραιά με συνοδεία στρατού και ζήτησε με τελεσίγραφο την απομάκρυνση του βασιλιά Κωνσταντίνου και την αντικατάστασή του από τον δευτερότοκο γιο του Αλέξανδρο. Μετά την παραίτηση του βασιλιά, ο Γαλλικός στρατός κατέλαβε την Αθήνα και προχώρησε σε συλλήψεις και εξορίες. Ο Βενιζέλος επιστρέφει στην Αθήνα και σχηματίζει κυβέρνηση στις 25 Ιουνίου 1917. Η ενωμένη πλέον Ελλάδα κήρυξε τον πόλεμο στις Κεντρικές Δυνάμεις επίσημα στις 29 Ιουνίου 1917 και άρχισε επίσημη επιστράτευση.

Νέα συμμαχική διάσκεψη στο Παρίσι στο τέλος του Ιουλίου 1917 δεν ενέκρινε νέα επίθεση και τόνισε ότι στόχος τη στρατιάς της Ανατολής θα ήταν να διεξαγει παραπλανητικές επιθέσεις κατά μήκος του μετώπου ώστε να μη μεταφερθεί στρατός από το Μακεδονικό στο Ανατολικό μέτωπο, όπου η κατάσταση ήταν κρίσιμη μετά τη Ρωσική επανάσταση.

Τον Αύγουστο 1917 η Βρετανική κυβέρνηση απέσυρε από το Μακεδονικό μέτωπο 2 μεραρχίες και τις μετέφερε στην Αίγυπτο. Εδώ οι Ελληνικές δυνάμεις που είχαν ήδη αρχίσει να συντάσσονται από το Δεκέμβριο του 1916 πρόσφεραν σημαντική ενίσχυση στα συμμαχικά στρατεύματα.

Παράλληλα ξεσπάει η μεγάλη φωτιά της Θεσσαλονίκης. Στις 18 Αυγούστου 1917, μια γυναίκα ενώ μαγειρεύε έβαλε φωτιά στο σπίτι της. Εξαιτίας του δυνατού ανέμου «Βαρδάρη» η φωτιά έκαψε επί μία συνεχή εβδομάδα το μεγαλύτερο μέρος της πιο πυκνοκατοικημένης περιοχής της πόλης. Το ένα τρίτο περίπου του πληθυσμού από τους 180.000 τότε κατοίκους έμειναν άστεγοι εξαιτίας της καταστροφής. Οι συμμαχικές δυνάμεις που βρισκόντουσαν στην πόλη κατέβαλαν κάθε προσπάθεια να σβήσουν τη φωτιά ενώ ταυτόχρονα βοήθησαν στη στέγαση και σίτιση των αστέγων (Μαηη 1920).

Επιχειρήσεις 1918

Στις 13 Δεκεμβρίου 1917 αντικαταστάθηκε ο Αρχιστράτηγος Σαρραίγ από τον Στρατηγό Λουί Γκιγιωμά (λόγω γενικής φύσεως συμβάντων) (Καραβίας, και συν. 1934). Ο Γκιγιωμά αρχικά στόχο είχε την αποκατάσταση εμπιστοσύνης και συνοχής στις δυνάμεις της Θεσσαλονίκης⁷ και την προπαρασκευή σχεδίου για νέα επίθεση. Τους πρώτους μήνες του 1918 πραγματοποιήθηκαν τοπικές επιθέσεις με στόχο την συγκράτηση του εχθρού στο μέτωπο και κατάληψη θέσεων για μελλοντικές επιχειρήσεις. Σημαντικότερες επιχειρήσεις πραγματοποιήθηκαν τον Απρίλιο με τα Γαλλικά και Ιταλικά στρατεύματα στο Αλβανικό μέτωπο που κατέληξε σε προέλαση σε βάθος 18 χλμ. και η μάχη κατά του συγκροτήματος Σκρα το Μάιο.

7. Υπάρχουν αναφορές ότι ο Σαρραίγ ήταν «αντιπαθής ακόμη και στις Γαλλικές μονάδες» και ότι δυσκολεύονταν να συνεργαστούν μαζί του οι Διοικητές των πολυεθνικών δυνάμεων πολλοί από τους οποίους ζητούσαν επίμονα από τις κυβερνήσεις τους την αντικατάστασή του (Villari 1922).

Η κατάληψη του Σκρα

Ο Γκιγιωμά, αξιοποίησε τις Ελληνικές δυνάμεις που είχαν ήδη αντικαταστήσει τις Βρετανικές μεραρχίες και σχεδίασε μία αιφνιδιαστική ενέργεια κατά του θεωρούμενου απόρθητου υψώματος Σκρα ντι λέγκεν 16 χλμ. ΝΔ της Γεύελης.

Η 1η ομάδα μεραρχιών με Διοικητή το Στρατηγό Ζερόμ αποτελούνταν από την 122η Γαλλική Μεραρχία (υπό τον Στρατηγό Τοπάρ) και από το Σώμα Στρατού Εθνικής Άμυνας (υπό τον Αντιστράτηγο Εμμανουήλ Ζυμβρακάκη). Στο Ελληνικό Σώμα Στρατού περιλαμβάνονταν οι μεραρχίες: Αρχιπελάγους (υπό τον υποστράτηγο Δημήτριο Ιωάννου), Κρήτης (υπό τον υποστράτηγο Παναγιώτη Σπηλιάδη) και Σερρών (υπό τον υποστράτηγο Επαμεινώνδα Ζυμβρακάκη). Ο αντικειμενικός σκοπός της επίθεσης δεν ήταν να συγκρατήσουν τα αντίπαλα στρατεύματα εκεί αλλά να καταλάβουν και να διατηρήσουν το ύψωμα Σκρα το οποίο θεωρείτο από τους Γερμανούς και Βουλγάρους «απόρθητο φρούριο» (Κακουδάκης 2002).

Ο σκοπός επετεύχθη στις 29 Μαΐου 1918. Η νίκη της μάχης του Σκρα ανέβασε το ηθικό των συμμαχικών δυνάμεων καθώς η επιτυχία της επίθεσης των Ελληνικών στρατευμάτων, εκεί που πριν από ένα χρόνο είχαν αποτύχει τα Γαλλικά, «οφειλόμενη στην ανδρεία τους ενέπνευσε πλήρη εμπιστοσύνη επί της μαχητικότητας και αξίας του Ελληνικού στρατού» (Γεραμάνης 1980). Οι απώλειες των Ελληνικών μεραρχιών ήταν 434 νεκροί και 2.150 τραυματίες. Επίσης συνελήφθησαν περί τους 2.000 αιχμαλώτους και υπάρχουν μαρτυρίες ότι η μάχη του Σκρα προκάλεσε «βαθύτατη αίσθηση και προξένησε κατάπληξη» στους Βουλγάρους (Λιάκουρης 2017, 25).

Γενική Επίθεση στο Μακεδονικό Μέτωπο

Ο Αρχιστράτηγος Γκιγιωμά ανεκλήθη επειγόντως αρχές Ιουνίου του 1918 για να αναλάβει τη διοίκηση Παρισίου, αφού όμως πρώτα μετέφερε την άποψή του στο Γάλλο και τον Βρετανό πρωθυπουργό ότι με τη συμμετοχή του Ελληνικού στρατού στο Μακεδονικό μέτωπο ήταν πεπεισμένος ότι θα υπήρχε πλήρης νίκη με την ανάληψη γενικής επίθεσης. Οι Βρετανοί πείσθηκαν για τη σκοπιμότητα και τη δυνατότητα επίθεσης στο Μακεδονικό μέτωπο και ανακάλεσαν την απόφασή τους να αποσύρουν και άλλες δυνάμεις από αυτό (Γεραμάνης 1980, 90). Ο Γκιγιωμά είχε ήδη προετοιμάσει σχέδιο για τη γενική επίθεση και είχε ήδη ξεκινήσει κατασκευή οδικού δικτύου 450 χλμ στις ορεινές περιοχές για τη διευκόλυνσή του. Ο αντικαταστάτης του Στρατηγός Φρανσέ Ντ' Εσπεραί δέχτηκε διαταγή να προετοιμάσει γενική επίθεση που ορίστηκε να πραγματοποιηθεί στις 14 Σεπτεμβρίου 1918.

Η διάταξη των δυνάμεων της Αντάντ ήταν από της λίμνης Αχρίδος έως και τον κόλπο του Ορφανού. Απέναντι από τους συμμάχους η διάταξη των Γερμανοβουλγαρικών δυνάμεων ήταν από λίμνης Αχρίδος έως και τις ακτές του Αιγαίου.

Στις 14 Σεπτεμβρίου η επίθεση στο κέντρο του μετώπου διεξήχθη από τη Σερβογαλλική στρατιά η οποία αφού κατέλαβε τους αντικειμενικούς της

Εικόνα 6: Παράταξη των αντίπαλων δυνάμεων στη μάχη/διάσπαση του μετώπου 1918

στόχους και μετά από σκληρό αγώνα και απώλειες κατάφερε να διασπάσει το Γερμανοβουλγαρικό μέτωπο στην περιοχή Ντομπροπόλιε. Με συντονισμένες κινήσεις πραγματοποιείται στις 17 Σεπτεμβρίου ο οριστικός διαχωρισμός των Βουλγαρικών δυνάμεων.

Στις 27 Σεπτεμβρίου 1918 η Γαλλική ταξιαρχία ιππικού κατέλαβε τα Σκόπια. Στο διάστημα από 25 έως 29 Σεπτεμβρίου πολλές Βουλγαρικές δυνάμεις δεν προέβλεψαν αντίσταση, κάποια Γερμανικά και Αυστριακά τμήματα διέφυγαν προς βορρά, ενώ το ηθικό των Βουλγαρικών στρατευμάτων ήταν πολύ χαμηλό με αποτέλεσμα ένας αριθμός τους να λιποτακτεί (ΓΕΣ/ΔΙΣ 2002, 91).

Συνθηκολόγηση της Βουλγαρίας - Το Τέλος του Πολέμου

Στις 30 Σεπτεμβρίου 1918 η Βουλγαρία υπέγραψε ανακωχή με τις δυνάμεις της Αντάντ. Σταδιακά στις αρχές Οκτωβρίου έγινε η κατάληψη όλης της Βουλγαρίας, η εξουδετέρωση της Τουρκίας (αφού στάλθηκαν Γαλλοβρετανικές μεραρχίες στο Τουρκικό μέτωπο στη Θράκη) και τέλος η απελευθέρωση της Ρουμανίας και η ανασυγκρότηση του Ρουμανικού στρατού. Στην ανατολική Μακεδονία έγινε ανακατάληψη από τις Ελληνικές μεραρχίες. Ανακωχή υπέγραψε στις 30 Οκτωβρίου η Οθωμανική Αυτοκρατορία (στο Μουδρό της Λήμνου), και εν συνεχεία 31 Οκτωβρίου η Αυστροουγγαρία, ενώ η Γερμανία στις 11 Νοεμβρίου 1918 (ΓΕΣ/ΔΙΣ 2002, 95-107). Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος είχε τελειώσει με απολογισμό 9.721.000 νεκρούς στρατιώτες, 6.821.000 νεκρούς αμάχους και 21.228.000 τραυματίες (Μουγελέ 2011).

Συμπεράσματα

Είναι γεγονός ότι η τελική επιχείρηση της στρατιάς της Ανατολής το Σεπτέμβριο του 1918 είναι υψίστης σημασίας για την έκβαση του Μεγάλου Πολέμου. Το πρώτο μέτωπο των Κεντρικών Δυνάμεων που κατέρρευσε και

σταδιακά οδήγησε στην νίκη της Αντάντ ήταν το Μακεδονικό και σηματοδότησε την αρχή του τέλους του πολέμου.

Για την διεξαγωγή της τελευταίας επιχείρησης, καταλυτική ήταν η Ελληνική συμμετοχή. Ο Στρατηγός Μίλν, Διοικητής των Βρετανικών δυνάμεων έγραψε προς τον Αρχιστράτηγο Δαγκλή, ότι «άνευ της βοήθειας των Ελληνικών στρατευμάτων θα ήταν αδύνατον να επιτευχθεί η σημερινή νίκη» (ΓΕΣ 2002, 118). Αλλά και η Ελληνική επιτυχία στη μάχη του Σκρα διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις στο εν Μακεδονία θέατρο, αφού εξαιτίας αυτής της νίκης (πεπεισμένος για την ικανότητα των Ελληνικών μεραρχιών) ο Στρατηγός Γκιγιωμά επιστρέφοντας στο Παρίσι από το Μακεδονικό Μέτωπο το καλοκαίρι του 1918, κατάφερε να πείσει τις κυβερνήσεις Γαλλίας και Αγγλίας να πραγματοποιηθεί η τελική επιχείρηση του Σεπτεμβρίου.

Η συνεισφορά της στρατιάς της Ανατολής στη διάρκεια του πολέμου όμως δεν σταματάει στην τελική επιχείρηση του Σεπτεμβρίου του 1918. Οι προσπάθειες στο Μακεδονικό μέτωπο απέτρεψαν την κατάληψη όλης της Βαλκανικής χερσονήσου από τις Κεντρικές Δυνάμεις, κάτι που θα διευκόλυνε τη θέση τους στην Ανατολή και θα επέτρεπε δημιουργία βάσης υποβρυχίων στη Θεσσαλονίκη. Επιπλέον θα είχε σταλεί ο όγκος των Αυστριακών, Γερμανικών, Βουλγαρικών και Τουρκικών δυνάμεων που συμμετείχαν σε αυτό το θέατρο επιχειρήσεων σε άλλα μέτωπα (όπως το Δυτικό) με δυσοίωνα αποτελέσματα για την Αντάντ. Τέλος, η στρατιά της Ανατολής έδωσε το Μοναστήρι πίσω στους Σέρβους διατηρώντας την ενότητα και την ελπίδα αυτού του λαού.

Επίλογος

Στα συμμαχικά νεκροταφεία του Ζέιπενλικ βρίσκονται θαμμένοι 20.500 στρατιώτες των συμμάχων της Αντάντ, που πολέμησαν στο Μακεδονικό Μέτωπο κατά τη διάρκεια του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου. Στη διάρκεια αυτού του πολέμου βρέθηκαν στον Ελλαδικό χώρο στρατιώτες από τρεις ηπείρους και ενώθηκαν σε μια Στρατιά της οποίας οι προσπάθειες και οι θυσίες αμφισβητήθηκαν στην εποχή τους.

Την εποχή του Μεγάλου Πολέμου στην Ευρώπη, η συντριπτική πλειοψηφία της κοινής γνώμης αλλά ακόμη και πολιτικών και στρατηγικών κύκλων θεωρούσε το συγκεκριμένο θέατρο επιχειρήσεων ελάχιστης σημασίας. Η διάσπαση του εχθρικού μετώπου όμως το Σεπτέμβριο του 1918 από τη στρατιά της Ανατολής σε ένα τετραετή πόλεμο στάσιμο στα χαρακώματα, με την πρόελαση στο Σερβικό και το Βουλγαρικό έδαφος, αναδεικνύει τη σημασία του Μακεδονικού Μετώπου για την έκβαση του πολέμου αφού όπως επισημαίνει και ο Ουίνστον Τσώρτσιλ «σε αυτό ακριβώς το μέτωπο που έχει τόσο κατηγορηθεί ξεκίνησε και η τελική κατάρρευση των Κεντρικών Αυτοκρατοριών» (Butcher 2013).

Βιβλιογραφία

bbc. *World War One: 10 interpretations of who started WW1*. 12 February 2014.

Butcher, Tim. *Digging for victory; the Gardeners of Salonika and the First World War*. 4 October 2013. <http://www.telegraph.co.uk/history/world-war-one/inside-first-world-war/part-two/10356044/first-world-war-end.html>.

Dungan, Myles. *Irish Voices from the Great War*. Irish Academic Press, 1995.

IME. *Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού*. n.d. http://www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/facts/08.html (πρόσβαση Σεπτέμβριος 23, 2017).

Lemonidou, Elli. *encyclopedia.1914-1918-online*. 10 08 2014. https://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/constantine_i_king_of_greece#_GND_140770070 (πρόσβαση 9 22, 2017).

Mann, Arthur, J. *The Salonika Front*. London: A. & C. Black, LTD., 1920.

Mougele, Nadege. *World War I casualties*. 2011. <http://www.centre-robert-schuman.org>.

Pearson, Lester Bowles. *Mike: The Memoirs of the Rt. Hon. Lester B. Pearson*. Τόμ. Vol. 1, 1897-1948. Toronto: University of Toronto press, 1972.

Preston, Richard. *The Telegraph*. 27 June 2014. <http://www.telegraph.co.uk/history/world-war-one/10930863/First-World-War-centenary-the-assassination-of-Franz-Ferdinand-as-it-happened.html> (πρόσβαση September 15, 2017).

Price, Ward G. *The Story of The Salonika Army*. London, 1918.

Varnava, Andrekos. «Recruitment and Volunteerism for the Cypriot Mule Corps, 1916-1919. Pushed or Pulled?» *Itinerario* 38, αρ. 03 (December 2014): 79-101.

Villari, Luigi. *The Macedonian campaign*. London: T.F. Unwin Ltd., 1922.

Γεραμάνης, Αθανάσιος Σ, αντιστράτηγος. *Πολεμική Ιστορία Νεωτέρας Ελλάδος, Επιχειρήσεις εν Μακεδονία κατά τον Α' Παγκόσμιον Πόλεμον 1915-1918*. Αθήνα: Ι. Τζαβέλλας, 1980.

ΓΕΣ. «Η ανάλυση του Γενικού Επιτελείου Στρατού για τις επιχειρήσεις στο Μακεδονικό Μέτωπο.» Στο *Συμπολεμιστές στο Μακεδονικό Μέτωπο (1916-1918)*, 51. Αθήνα: Εταιρία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας, 2002.

ΓΕΣ. «Το τέλος του πολέμου.» Στο *Συμπολεμιστές στο Μακεδονικό Μέτωπο (1916-1918)*, 116-119. Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας, 2002.

ΓΕΣ/ΔΙΣ. «Μάχη-Διάσπαση του Μακεδονικού Μετώπου.» Στο *Συμπολεμιστές στο Μακεδονικό Μέτωπο (1916-1918)*, 77. Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας, 2002.

Κακουδάκης, Ιωάννης Δ. Αντιστράτηγος. «Η σημασία της μάχης του Σκρα.» Στο *Συμπολεμιστές στο Μακεδονικό Μέτωπο*, 25. Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης Ελληνικής ιστορίας, 2002.

Καραβίας, Στάθης, και συν. *Παγκόσμιος Ιστορία*. Τόμ. 2. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Ελευθερουδάκη- Νίκα, 1934.

Κασιόγρας, Μιχαηλς Ν. *Καθημερινή*. 18 Νοέμβριος 2006. <http://www.kathimerini.gr/703493/opinion/epikairothta/arxio-monimes>

sthles/ta-3exasmena-noemvriana (πρόσβαση Σεπτέμβριος 24, 2017).

Κατσικώστας, Δημήτριος Α. «Γενικό Επιτελείο Στρατού Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού.» *dis.army.gr*. n.d.

https://dis.army.gr/sites/dis.army.gr/files/unmanaged/pdf/Articles_June14/Greek_French/DIPL_EJ_GALLIA_ELL_DIXASM_APP.pdf (πρόσβαση September 22, 2017).

Κουλούρη, Χριστίνα. *Ευρωπαϊκός πόλεμος και Εθνικός διχασμός*. Ιανουάριος 12, 2014. <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=556115> (accessed Σεπτέμβριος 20, 2017).

Κουσκουβέλης, Ηλίας. *Εισαγωγή στις διεθνείς σχέσεις*. Αθήνα: Ποιότητα, 2010.

Λιάκουρης, Γεώργιος, Αντιστράτηγος ε.α. «Η Μάχη του Σκρα.» *Περίπλους Ναυτικής Ιστορίας* Απρίλιος-Μάιος Ιούνιος, αρ. 5 (2017): 22,23,24.

Μεχτίδης, Αλέξιος, Σ. «Οι Ιταλοί στο Μακεδονικό Μέτωπο.» *Στρατιωτική Ιστορία*, Νοέμβριος 2014: 81-91.

Νταλούμης, Ηλίας. «Χρονολόγιο Α Παγκοσμίου Πολέμου.» *Περίπλους Ναυτικής Ιστορίας*, Απρίλιος-Μάιος-Ιούνιος 2017: 5.

Ρουκά, Ευθυμία. «Το Μακεδονικό Μέτωπο: Μελέτη ανάδειξης και αξιοποίησης ενός ιστορικού τόπου.» Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πολυτεχνική σχολή, 2014.

Τούντα-Φεργάδη, Αρετή. «Η Καβάλα στα κρίσιμα χρόνια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου (1916-1918).» *Βαλκανικά Σύμμεικτα, Περιοδική Έκδοση του Ιδρύματος Μελετών Χερσονήσου του Αίμου*, 1992: 297-304.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντιπλοίαρχος Δημήτριος Κεχαγιάς ΠΝ γεννήθηκε στην Αθήνα το 1973. Εισήχθη στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1992, από την οποία αποφοίτησε το 1996 με το βαθμό του Μάχιμου Σημαιοφόρου. Έχει υπηρετήσει σε Ταχέα Περιπολικά Κατευθυνόμενων Βλημάτων (ΤΠΚ) ως Διευθυντής Οπλισμού, Επιχειρήσεων και Ύπαρχος, Διετέλεσε Κυβερνήτης στο Παράκτιο Περιπολικό (ΠΠ) ΣΤΑΜΟΥ και στο ΤΠΚ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ. Έχει υπηρετήσει ως επιτελής στο ΓΕΝ και το ΑΣ καθώς ως επιτελής και Διοικητής Συστοιχίας Κατευθυνόμενων Βλημάτων CROATALE στο Ναύσταθμο Κρήτης. Έχει αποφοιτήσει από τη Σχολή Διευθυντών Επιστasiaίων (ΣΔΕΠ) όπου έλαβε πτυχίο εξειδίκευσης Αξιοματικού Πυροβολικού ΤΠΚ και τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών Ναυτικού (ΣΔΕΠΝ) όπου και αποφοίτησε ως 1ος σπουδαστής της Εκπαιδευτικής Σειράς ΣΔΕΠΝ 06/06. Είναι απόφοιτος του NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL στις Η.Π.Α. (Monterey - California) (Master of Science in Management) ενώ κατά την παρούσα χρονική περίοδο είναι μεταπτυχιακός φοιτητής στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας στο πρόγραμμα σπουδών με τίτλο «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια». Ομιλεί την αγγλική, είναι παντρεμένος και έχει μία κόρη και ένα γιο.

κόσμου και ο τρόπος που αυτή μετουσιώθηκε στο έργο του. Το προσκύνημά του στο Άγιον Όρος, η επαφή του με το βυζαντινό τοπίο, η έμπνευσή του από τα κείμενα της βυζαντινής γραμματείας και η φιλοσοφική προσέγγιση βυζαντινών χαρακτήρων (Ιουλιανός Παραβάτης, Νικηφόρος Φωκάς, Κωνσταντίνος Παλαιολόγος) μέσω της δημιουργικής του ενασχόλησης με την τραγωδία, είναι μερικές από τις πτυχές της σχέσης αυτής που πραγματεύεται η Έκθεση.

Η Έκθεση, την οποία επιμελήθηκαν από κοινού και σε μια δημιουργική συνέργεια τα δύο Μουσεία, θα διαρκέσει από τις **13 Μαρτίου έως τις 15 Σεπτεμβρίου 2019** και η είσοδος είναι ελεύθερη για το κοινό.

Τα εγκαίνια της έκθεσης έγιναν την Τετάρτη 13 Μαρτίου 2019, και ώρα 8.00 μ.μ.. Η Έκθεση παρουσιάζεται στην αίθουσα «Ευτυχία Κουρκουτίδου-Νικολαΐδου» του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού.

Στην εκδήλωση των εγκαίνιων απεύθυναν χαιρετισμό: η Δρ Αγαθονίκη Τσιλιπάκου, Διευθύντρια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, ο Καθηγητής Μιχάλης Ταρουδάκης, Πρόεδρος του Δ.Σ. του Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη, και ο κ. Κώστας Φασουλάκης, Αντιπεριφερειάρχης Πολιτισμού και Απόδημου Ελληνισμού της Περιφέρειας Κρήτης. Η εκδήλωση έλαβε χώρα στο φουαγιέ του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού και πλαισιώθηκε μουσικά με αποσπάσματα από το έργο του Χρήστου Λεοντή «Μήτηρ Θεού», που είναι βασισμένο στον Ακάθιστο Ύμνο του Ρωμανού του Μελωδού. Συμμετείχε: η Ορχήστρα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης υπό τη Διεύθυνση του Δημήτρη Δημόπουλου και Μέλη Χορωδιακών σχημάτων του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Προετοιμασία: Εριφύλη Δαμιανού.

Χαιρετισμός της Δρ Αγαθονίκης Τσιλιπάκου, Διευθύντριας του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού στα εγκαίνια της έκθεσης

Η περιοδική έκθεση με τίτλο «Καζαντζάκης και Βυζάντιο: η αναζήτηση του θείου» αποτελεί μία συνεργασία και συνέργια του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού με το Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη με την υποστήριξη της Περιφέρειας Κρήτης.

Η έκθεση αποτελεί το επιστέγασμα της συνεργασίας των δύο Μουσείων που ξεκίνησε το 2017 με αφορμή τα 60 χρόνια από το θάνατο του Νίκου Καζαντζάκη. Το έτος εκείνο λοιπόν το Μουσείο μας απηύθυνε κάλεσμα συνεργασίας προς ακαδημαϊκούς και άλλους πολιτιστικούς φορείς της πόλης μας για να συνδιοργανώσουμε δράσεις αφιερωμένες στη μνήμη του μεγάλου Ποιητή, Φιλόσοφου, Στοχαστή, Ασκητή, Μύστη και Δάσκαλου, μα πάνω απ' όλα του Ανθρώπου που υπερέβη τα ανθρώπινα, Νίκου Καζαντζάκη. Προς μεγάλη μας χαρά ανταποκρίθηκε αμέσως ο Τομέας Μεσαιωνικών και Νεότερων Ελλη-

νικών Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ. μέσω της καθηγήτριας Τασούλας Μακρομυχαλάκη, με την οποία συνδιοργανώσαμε την εσπερίδα με τίτλο «Συντηρώ το μυαλό μου ακοίμητο»: μνήμη Νίκου Καζαντζάκη 1957 - 2017» μαζί με το Τμήμα Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ) και το Μουσείο Καζαντζάκη. Η εσπερίδα αυτή ήταν η αρχή της συνεργασίας μας με το κρητικό Μουσείο δίνοντας την υπόσχεση συνδιοργάνωσης μιας περιοδικής έκθεσης με θέμα «Καζαντζάκης και Βυζάντιο», η οποία θα είχε ως στόχο να αναδείξει ένα ελάχιστα γνωστό θέμα: την πολυεπίπεδη και δημιουργική σχέση του Νίκου Καζαντζάκη με τον κόσμο του Βυζαντίου και πώς αυτή μετουσιώθηκε στο έργο του. Το 2017 οι δράσεις μας στη μνήμη Καζαντζάκη δεν περιορίστη-

καν στην προαναφερόμενη εσπερίδα. Συνδιοργανώσαμε με το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και την Παγκρήτια Αδελφότητα την Επιστημονική Συνάντηση με τίτλο «Π. Πρεβελάκης - Ν. Καζαντζάκης: γλώσσα, μετάφραση, ιστορία», η οποία και αποτέλεσε την καταληκτήρια εκδήλωση του ετήσιου εορτασμού της Παγκρήτιας Αδελφότητας, με αφορμή τη συμπλήρωση 100 χρόνων δράσης της στη Βόρειο Ελλάδα. Επίσης, σε συνεργασία με το Σύλλογο Αποφοίτων Τμήματος Θεάτρου της Σχολής Καλών Τεχνών του ΑΠΘ οργανώσαμε στην αίθουσα με θέμα το Κάστρο της μόνιμης έκθεσης του Μουσείου μας δραματοποιημένη αφήγηση αποσπασμάτων του μυθιστορήματος του Καζαντζάκη «Στα παλάτια της Κνωσού» για παιδιά ηλικίας 8-12 χρονών.

Ο Νίκος Καζαντζάκης είναι γνωστός στο ευρύ κοινό περισσότερο ως πεζογράφος, λόγω των γνωστών μυθιστορημάτων που συνέγραψε στην τελευταία περίοδο της δημιουργίας του, κυρίως από το 1946 κ.ε., ορισμένα από τα οποία μάλιστα, όπως ο Βίος και η Πολιτεία του Αλέξη Ζορμπά και ο

**KAZANTZAKIS
KAI BYZANTIO**
η αναζήτηση του θείου

**KAZANTZAKIS
AND BYZANTIUM**
a Quest for the Divine

**13.03-15.09
2019**

ΜΟΥΣΕΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ 2

MUSEUM OF BYZANTINE
CULTURE, THESSALONIKI
2 STRATOU AVENUE

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ
FREE ENTRANCE

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ
REGION OF CRETE

ΕΡΤ (ΑΡΧΔΟ) K&T
ΕΡΤ (ΑΡΧΔΟ) K&T

ΕΡΤ (ΑΡΧΔΟ) K&T
ΕΡΤ (ΑΡΧΔΟ) K&T

Τελευταίος Πειρασμός μεταφέρθηκαν με ιδιαίτερη επιτυχία στη μεγάλη οθόνη από δημοφιλείς σκηνοθέτες, μετά το θάνατό του, προξενώντας μάλιστα και ποικίλες αναταράξεις. Με τις προηγούμενες δράσεις μας, την έκθεση «Καζαντζάκης και Βυζάντιο», αλλά και άλλες εκδηλώσεις που θα ακολουθήσουν, στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, στη Θεσσαλονίκη, την πόλη του Αη Δημήτρη - ανήμερα του Αη Δημήτρη, του αγίου που του χάρισε ο συνοδοιπόρος του Άγγελος Σικελιανός, άφησε την τελευταία του πνοή ο Καζαντζάκης το 1957-στοχεύουμε να φωτίσουμε παραγνωρισμένες ή λιγότερο γνωστές πτυχές του έργου του Νίκου Καζαντζάκη: Τον ποιητή και θεατρικό συγγραφέα, τον ασυμβίβαστο άνθρωπο, το ανήσυχο πνεύμα που βασανίζεται από τις μεταφυσικές και υπαρξιακές αγωνίες και τα θεμελιώδη ερωτήματα και προβλήματα που απασχολούν διαχρονικά τον άνθρωπο. Την αδιάκοπη επίπονη πορεία του Καζαντζάκη, την εμμονή του στην αναζήτηση του Θεού και την ένωσή του μαζί του, ενός ανθρώπου που ψάχνει να βρει τη λύτρωση του ανθρώπου από τα δεινά της καθημερινότητας και μέσα από αυτήν την προσωπική του απελευθέρωση, εμπνεόμενος, κυριεμένος, από τις μεγάλες ηρωικές και παράλληλα τραγικές ψυχές της ανθρωπότητας, για τις οποίες ο Καζαντζάκης συγγράφει διατυπώνοντας μέσω αυτών τη φιλοσοφία του για τη ζωή και το θάνατο, τις αντιλήψεις περί ηθικής, τις προκαταλήψεις και τις κοινωνικές αποδοχές και τις επιδράσεις τους στον άνθρωπο. Η ανέλπιδη πάλη για μια μεγάλη ιδέα αποτελεί ένα από τα σταθερά μοτίβα των έργων του Καζαντζάκη. Λευτεριά, τιμή και αξιοπρέπεια το τρίπτυχο της προσωπικότητας του ίδιου. «Να αγωνίζεσαι χωρίς ελπίδα, να πολεμάς παρ' όλο που δεν υπάρχει τέλος ή ανταμοιβή», το ιδεώδες του καζαντζακικού ήρωα και ανθρώπου. Αυτό το ιδεώδες είναι περισσότερο από ποτέ επίκαιρο στις μέρες μας, στον 21ο αιώνα, σε μια εποχή μετάβασης, που φαίνεται να κρατά ακόμη πολύ. Γι αυτό ο Καζαντζάκης είναι τώρα πιο επίκαιρος από ποτέ, πιο ζωντανός από ποτέ.....

Δρ Αγαθονίκη Τσιλιπάκου
Διευθύντρια Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού

Πληροφορίες
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης
www.mbp.gr | Τ 2310 306400

Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη
www.kazantzaki.gr | Τ 2810 741689

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Έναρξη 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Την Δευτέρα 5 Νοεμβρίου 2018, έλαβε χώρα η επίσημη έναρξη της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Στην 16η εκπαιδευτική σειρά φοιτούν συνολικά διακόσιοι δέκα τέσσερις (214) Αξιωματικοί όλων των κλάδων των ΕΔ της Ελλάδος, της Κυπριακής Δημοκρατίας και άλλων χωρών, καθώς και τρεις (3) Αξιωματικοί των Σωμάτων Ασφαλείας της Ελλάδος.

Τελετή Ορκωμοσίας 4ης Σειράς Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

Την Τετάρτη 20 Φεβρουαρίου 2019 έλαβε χώρα στην έδρα της Σχολής, η τελετή ορκωμοσίας 82 Αξιωματικών της 4ης σειράς του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια», που διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας σε συνεργασία με την ΑΔΙΣΠΟ, παρουσία του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Πτέρρχου (Ι) Χρήστου Χριστοδούλου και του Αντιπρύτανη Διοικητικών Υποθέσεων, Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Φοιτητικής Μέριμνας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Δημήτριου Κυρκιλή.

Στην τελετή παρευρέθηκαν επίσης ο Γενικός Πρόξενος της Κύπρου κ. Σπύρος Μιλτιάδης, ο Δκτης του ΓΣΣ Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Κούτρας, ο Κοσμητορας της Σχολής Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών του ΠΑΜΑΚ κ. Ηλίας Κουσκουβέλης, εκπρόσωποι θρησκευτικών, πολιτικών και στρατιωτικών αρχών της Θεσσαλονίκης, καθώς επίσης και συγγενείς των αποφοίτων Αξκων.

Έναρξη 4ου Σχολείου Προσανατολισμού της ΕΕ (EU Orientation Course)

Το διάστημα από την Δευτέρα 25 Φεβ 2019 έως και την Παρασκευή 01 Μαρ 2019 πραγματοποιήθηκε στην ΑΔΙΣΠΟ, το Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course) στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ.

Το Σχολείο πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ) και υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Άμυνας και Ασφάλειας (European Security Defence College - ESDC). Το σχολείο διεξήχθη στην αγγλική γλώσσα.

Κατά τη διάρκεια του σχολείου έγιναν εισηγήσεις από διπλωμάτες, στρατιωτικούς, καθηγητές Πανεπιστημίου, εκπροσώπους Διεθνών Οργανισμών και Χωρών της ΕΕ. Το Σχολείο παρακολούθησαν 74 συμμετέχοντες από 15 χώρες της ΕΕ, απαρτιζόμενοι από στρατιωτικούς, μεταπτυχιακούς φοιτητές του ΠΑ.ΜΑΚ, καθώς και υπαλλήλους διπλωματικών σωμάτων χωρών της ΕΕ και διαφόρων Ευρωπαϊκών Οργανισμών.

Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: «Τα Εθνικά Συμφέροντα υπό τον Πυλώνα του Διεθνούς Δικαίου»

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 20 Δεκεμβρίου 2018, πραγματοποιήθηκε από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, ημερίδα με θέμα:

«Τα Εθνικά Συμφέροντα υπό τον Πυλώνα του Διεθνούς Δικαίου»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

- α. Άγγελος Γιόκαρης, Ομότιμος Καθηγητής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α).
- β. Βενιαμίν Καρακωστανόγλου, Λέκτορας του Τομέα Διεθνών Σπουδών της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).
- γ. Άννα Κωνσταντινίδου, Διδάκτωρ Νομικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).
- δ. Πηης Γεώργιος Χρυσοχού ΠΝ, Επιτελής ΓΕΝ/Α2.

Ημερίδα ΑΔΙΣΠΟ με θέμα: «Διαχείριση Στρες στο Προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ)»

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 27 Φεβρουαρίου 2019, πραγματοποιήθηκε από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, ημερίδα με θέμα:

«Διαχείριση Στρες Προσωπικού Ενόπλων Δυνάμεων»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

- α. Σχης (ΥΙ) Πέτρος Φωτιάδης
- β. Ανχης (ΥΙ) Παύλος Νταφούλης
- γ. Ανχης (ΥΙ) Παναγιώτης Παναγιωτίδης
- δ. Ανχης (ΥΙ) Ευάγγελος Καρανίκας
- ε. Ανχος (ε.α) Σπυρίδων Κονιδάρης ΠΝ

Επίσκεψη του Επιτρόπου Μετανάστευσης, Εσωτερικών Υποθέσεων και Ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ. Δημήτριου Αβραμόπουλου στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 29 Νοεμβρίου 2018 επισκέφθηκε την Σχολή ο Επίτροπος Μετανάστευσης, Εσωτερικών Υποθέσεων και Ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης κ. Αβραμόπουλος Δημήτριος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Μεταναστευτική Πολιτική Ευρωπαϊκής Ένωσης». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Γενικού Γραμματέα της Προεδρίας της Δημοκρατίας στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 14 Ιανουαρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Γενικός Γραμματέας της Προεδρίας της Δημοκρατίας, Πρέσβης ε.τ κ. Γεώργιος Γεννηματάς, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Ελληνοτουρκικές Σχέσεις». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη της Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 23 Νοεμβρίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή η Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου κ. Χριστιάννα Καλογήρου, η οποία πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Οργάνωση - Δομή Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, Δυσχέρειες - Προοπτική - Επιδιώξεις». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς της.

Επίσκεψη του Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 30 Νοεμβρίου 2018 επισκέφθηκε την Σχολή ο Περιφερειάρχης Νοτίου Αιγαίου κ. Γεώργιος Χατζημάρκος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Οργάνωση - Δομή Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Δυσχέρειες - Προοπτική - Επιδιώξεις». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη του Προέδρου και Διευθύνων Συμβούλου του ΟΤΕ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 29 Νοεμβρίου 2018 επισκέφθηκε την Σχολή ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος του ΟΤΕ κ. Μιχαήλ Τσαμάζ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Στρατηγική Ανάπτυξης και Ψηφιακός Μετασχηματισμός». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού Στόλου στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 18 Φεβρουαρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Στόλου, Αντιναύαρχος Στυλιανός Πετράκης ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από Αρχηγείο Στόλου». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού Τακτικής Αεροπορίας

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 18 Δεκεμβρίου 2018 επισκέφθηκε την Σχολή ο Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας, Αντιπτέραρχος (Ι) Γεώργιος Μπλιούμης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από ΑΤΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΦ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 14 Ιανουαρίου 2019 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς, Αντιστράτηγος Ηλίας Λεοντάρης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Προκλήσεις ΓΕΕΦ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού 1ης Στρατιάς στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 15 Ιανουαρίου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Δκτής 1ης Στρατιάς, Αντγος Δημόκριτος Ζερβάκης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από 1η Στρατιά». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμά-των αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού Γ' ΣΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 19 Δεκεμβρίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής του Γ' ΣΣ/NRDC-GR, Αντιστράτηγος Δημήτριος Μπίκος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Προοπτικές Γ' ΣΣ/NRDC-GR». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού Δ'ΣΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 05 Δεκεμβρίου 2018 επισκεφθήκε τη Σχολή ο Διοικητής του Δ' Σώματος Στρατού, Αντιστράτηγος Γεώργιος Καμπάς, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από το Δ'ΣΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού ΑΣΔΕΝ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Πέμπτη 15 Νοεμβρίου 2018 επισκεφθήκε τη Σχολή ο Διοικητής ΑΣΔΕΝ, Αντγος Νικόλαος Μανωλάκος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από την ΑΣΔΕΝ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού ΑΣΔΥΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 12 Νοεμβρίου 2018 επισκεφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής ΑΣΔΥΣ, Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Βασιλειάδης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Η Συμβολή της ΑΣΔΥΣ στην Αποστολή του ΣΞ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Διοικητού ΔΑΥ στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Δευτέρα 17 Δεκεμβρίου 2018 επισκέφθηκε την Σχολή ο Διοικητής ΔΑΥ, Υποπύραρχος (Ι) Θεμιστοκλής Μπουρολιάς, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Η Συμβολή της ΔΑΥ στην Αποστολή της ΠΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη του Γενικού Επιθεωρητή Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 22 Ιανουαρίου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Γενικός Επιθεωρητής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος, Αντγος Ανδρέας Αποστολόπουλος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Επιχειρήσεις ΕΛΑΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη του Διοικητού Πυροσβεστικής Υπηρεσίας Νομού Θεσσαλονίκης στην ΑΔΙΣΠΟ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 16ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Δευτέρα 28 Ιανουαρίου 2019 επισκέφθηκε την Σχολή ο Δκτής Πυροσβεστικής Υπηρεσίας Νομού Θεσσαλονίκης, Αρχιπύραρχος Παχίδης Κωνσταντίνος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Οργάνωση - Επιχειρήσεις ΠΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Εκδήλωση προς τιμήν των διατελεσάντων Διοικητών της ΑΣΠ

Την Δευτέρα 19 Νοεμβρίου 2018, πραγματοποιήθηκε στην ΑΔΙΣΠΟ εκδήλωση προς τιμήν των διατελεσάντων Διοικητών της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο διατήρησης των δεσμών των διατελεσάντων Διοικητών με την ΑΔΙΣΠΟ και με σκοπό την ενημέρωσή τους σε θέματα που αφορούν σε δραστηριότητες της Σχολής και στις προοπτικές της.

Εκπαιδευτική Επίσκεψη στην 71 Α/Μ ΤΑΞ. στο Εθνικό Κέντρο Αεροπορικών Επιχειρήσεων (ΕΚΑΕ) και στο Οχυρό «ΡΟΥΠΕΛ».

Την Τρίτη 20 Νοεμβρίου 2018, στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος της 16ης ΕΣ, πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικές επισκέψεις της Σχολής, στην 71 Α/Μ ΤΑΞ. στο Εθνικό Κέντρο Αεροπορικών Επιχειρήσεων (ΕΚΑΕ) και στο Οχυρό «ΡΟΥΠΕΛ».

Σκοπός των παραπάνω επισκέψεων, ήταν η ενημέρωση των σπουδαστών επί της αποστολής, οργάνωσης και λειτουργίας της 71 Α/Μ ΤΑΞ και παρακολούθηση της τελικής ημέρας της άσκησης «MULTILAYER - 18», η ενημέρωση επί της αποστολής, οργάνωσης και λειτουργίας του ΕΚΑΕ και η περιήγηση στις εγκαταστάσεις του οχυρού «ΡΟΥΠΕΛ» καθώς και η ενημέρωση για τη συμβολή του κατά τη μάχη των Οχυρών.

Στις επισκέψεις συμμετείχε το σύνολο των σπουδαστών, χωρισμένοι σε τρεις (3) ομάδες συνοδευόμενοι από τη Διοίκηση και εκπαιδευτικό προσωπικό της Σχολής.

Η Βιβλιοθήκη μας

Η στήλη με τις προτάσεις της βιβλιοθήκης της σχολής, επιλεγμένων μέσα από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει

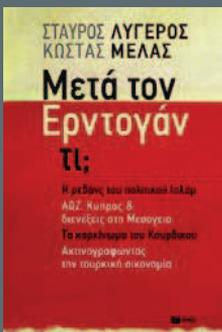
Συγγραφείς: Σταύρος Λυγερός, Κώστας Μελάς
Τίτλος: Μετά τον Ερντογάν τί;
Εκδόσεις: Πατάκη

Ο Σταύρος Λυγερός γεννήθηκε στην Αθήνα το 1953. Πτυχίο Μαθηματικών από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Μεταπτυχιακές σπουδές διεθνών σχέσεων και διεθνών οικονομικών σχέσεων στη Σχολή Ανωτάτων Σπουδών (Ecole des Hautes Etudes) στο Παρίσι. Μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής στην εξέγερση του Πολυτεχνείου το Νοέμβριο του 1973. Προηγούμενα βιβλία του: "Φοιτητικό κίνημα και ταξική πάλη στην Ελλάδα" (1977, 2 τόμοι, εκδόσεις Στοχαστής), "ΠΑΣΟΚ, το σύνδρομο του μεγάλου ασθενούς" (1990, εκδόσεις Στοχαστής), "Σκόπια, το αγκάθι της Βαλκανικής" (1992, εκδόσεις Λιβάνη), "Άνεμοι πολέμου στα Βαλκάνια" (1992, εκδόσεις Λιβάνη), "Κύπρος: Στα όρια του αφανισμού" (1993, εκδόσεις Λιβάνη), "Το παιχνίδι της εξουσίας" (1996, εκδόσεις Λιβάνη), "Έν ονόματι της Μακεδονίας: Ο διπλωματικός πόλεμος για το όνομα" (2008, εκδόσεις Λιβάνη) και "Σταυροφόροι χωρίς σταυρό: Ισλαμική τρομοκρατία, ΗΠΑ και νεοοθωμανισμός" (2010, εκδόσεις Λιβάνη), Από την κλεπτοκρατία στη χρεοκοπία (2011, Εκδ. Πατάκη). Είναι συγγραφέας δεκάδων μεγάλων άρθρων-μελετών για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, την Τουρκία, το Κυπριακό, τα Βαλκάνια, την Ευρώπη, τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις και για εσωτερικά πολιτικά θέματα. Έχει εργασθεί ως κοινοβουλευτικός συντάκτης (εφημερίδα Θεσσαλονίκη), ως πολιτικός-διπλωματικός σχολιαστής στα περιοδικά "Αντί", "Άμυνα και Διπλωματία", στις εφημερίδες "Ποντίκι", "Ελευθεροτυπία", "Πρώτη", "Επικαιρότητα", "Επενδυτής", "Εξουσία", "Αξία", "Καθημερινή" " Πρώτο Θέμα", στο περιοδικό Επίκαιρα στους ραδιοσταθμούς Κανάλι 15, Σκάι, Αντένα, Πλάνετ, Κανάλι 1 και Παραπολιτικά FM.

Κώστας Μελάς

Ο Κώστας Μελάς διδάσκει διεθνή χρηματοοικονομική και τραπεζική στο Πάντειο Πανεπιστήμιο όπου υπηρετεί ως καθηγητής. Την περίοδο 1996-2008 δίδαξε νομισματική θεωρία και πολιτική στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Έλαβε το πτυχίο του από τη Σχολή Οικονομίας και Εμπορίου του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας και αναγορεύτηκε διδάκτωρ στο Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου με ειδίκευση στα Διεθνή Νομισματικά. Έχει εργαστεί ως σύμβουλος διοικήσεως της Εμπορικής Τραπεζής (1985-2010) και διευθυντής του Επιμορφωτικού Τραπεζικού Ινστιτούτου της (1996-2005). Εξέδωσε μεταξύ άλλων: Παγκοσμιοποίηση (1999), Νεοσυντηρητικοί (2007), Η σασισημένη Ευρώπη (2009), Οι σύγχρονες κρίσεις του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος (2011), Μικρά μαθήματα για την ελληνική οικονομία (2013), Μετά τον Ερντογάν τί; (από κοινού με τον Σ. Λυγερό, 2013), Η ατελέσφορη επιστήμη (2013). Είναι πρόεδρος του Ομίλου Πολιτικού και Οικονομικού Προβληματισμού.

Η Τουρκία του 2013 δεν θυμίζει σε πολλά την Τουρκία της κρίσης του 2002. Ο Σταύρος Λυγερός οδηγεί τον αναγνώστη στους μαιάνδρους του ακήρυχτου πολέμου νεοοθωμανών-κεμλιστών, που είχε τα πάντα: εκλογικές μάχες, πολιτικές ίντριγκες, δημοψηφίσματα, διαπλοκή του "βαθέος κράτους" με το οργανωμένο έγκλημα, συνωμοσίες, προβοκάτσες, δολοφονίες, απόπειρες πραξικοπήματος, αμερικανικό "δάκτυλο", ανικρυσμένες δικαστικές διώξεις, θρησκευτικές αδελφότητες, βαρόνους του χρήματος και σκληρές συγκρούσεις για τον έλεγχο ΜΜΕ.

Ο ακήρυκτος αυτός πόλεμος διασυνδέεται με τον 30ετή πραγματικό πόλεμο εναντίον των Κούρδων ανταρτών. Ο αγώνας του ΡΚΚ διαχώρισε αμετάκλητα την κουρδική ταυτότητα από την

τουρκική. Όταν το 1999 συνελήφθη ο Οτσαλάν, οι Τούρκοι πίστεψαν ότι είχαν νικήσει. Σήμερα, ο Ερντογάν διαπραγματεύεται μαζί του πολιτική λύση.

Ο Σταύρος Λυγερός φωτίζει τις γεωπολιτικές ανακατατάξεις στην Ανατολική Μεσόγειο, τις οποίες έχει τροφοδοτήσει και η ανακάλυψη ενεργειακών πηγών: το αυτοκρατορικό σύνδρομο της διψασμένης για ενέργεια Τουρκίας, την "Αραβική Άνοιξη", την ισραηλινή πολιτική, τη μετατροπή της Κυπριακής Δημοκρατίας σε αποικία χρέους και το επικείμενο ξανασερβίρισμα του σχεδίου Ανάν. Υπό αυτό το πρίσμα αναλύει το ζήτημα της ΑΟΖ και το πλέγμα των ελληνoturκικών, ανασκευάζοντας κυρίαρχους μύθους ("εξημέρωση του θηρίου" και "καλός ο Ερντογάν, κακοί οι στρατηγοί").

Τον χάρτη της τουρκικής οικονομίας συνθέτει ο Κώστας Μελάς. Με βάση πρωτογενείς στατιστικές αποκωδικοποιεί τα μεγέθη, τη δυναμική και τις αντιφάσεις της. Αυτό που μέχρι τώρα είναι το πλεονέκτημα είναι και η αχίλλειος πτέρνα του τουρκικού μοντέλου. Εάν σταματήσει η εισροή κεφαλαίων, η φούσκα θα σκάσει.

Το βιβλίο είναι γραμμένο αρθρωτά, κατά τρόπο που η καθεμία από τις τέσσερις ενότητες του να μπορεί να διαβαστεί αυτόνομα.

Συγγραφέας: Νότα Κυριαζή
Τίτλος: Η Κοινωνιολογική Έρευνα
Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα

Η Νότα Κυριαζή γεννήθηκε στην Αθήνα. Μεγάλωσε και σπούδασε κοινωνιολογία στο McGill University στο Μόντρεαλ του Καναδά σπούδασε και συνέχισε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στην κοινωνιολογία στο Indiana University (Bloomington) των ΗΠΑ, από το οποίο ανακηρύχθηκε διδάκτωρ (Ph.D.) κοινωνιολογίας. Με την ολοκλήρωση των σπουδών της, επέστρεψε στο Μόντρεαλ όπου και ξεκίνησε την ακαδημαϊκή της καριέρα.

Διτέλεσε μόνιμη καθηγήτρια επί σειρά ετών στο Concordia University και στο Institut d'Etudes Politiques στο Παρίσι. Σήμερα είναι καθηγήτρια στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

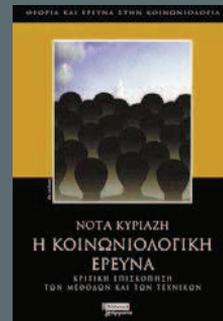
Αγαπά και ασχολείται εντατικά με την φωτογραφία και έχει παρουσιάσει ατομική έκθεση στην γκαλερί a.antiporoulou.art.

Σκοπός του βιβλίου είναι η παρουσίαση των βασικών μεθόδων και τεχνικών της κοινωνιολογικής έρευνας, με έμφαση στις θεωρητικές και τεχνικές τους παραδοχές και στις επιπτώσεις τους στη συγκέντρωση, την οργάνωση και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων. Οι βασικές θεματικές ενότητες που καλύπτονται είναι:

- Η σχέση Θεωρίας και εμπειρικής έρευνας
- Η ποσοτική μέτρηση των κοινωνικών φαινομένων
- Οι μέθοδοι επιλογής του δείγματος
- Το ερωτηματολόγιο και η συνέντευξη
- Οι βασικές μέθοδοι ποσοτικής ανάλυσης των δεδομένων
- Η συμμετοχική παρατήρηση
- Η ανάλυση περιεχομένου
- Η ιστορική και συγκριτική ανάλυση
- Ζητήματα δεοντολογίας στην έρευνα

Το βασικό συμπέρασμα που συνάγεται από την παρουσίαση είναι ότι η πολυπλοκότητα και η αλληλεπίδραση των επιπέδων της κοινωνικής πραγματικότητας επιζητούν συνδυασμό διαφορετικών μεθόδων για την πιο αποτελεσματική διερεύνηση των μηχανισμών μέσω των οποίων τα επίπεδα αυτά διασυνδέονται.

(Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Απάνθισμα Σοφίας

ΚΑΘΗΚΟΝ

Πράττων τα σαυτού, μη τα των άλλων σκόπει.
(Κάνοντας αυτά που έχεις να κάνεις,
μη κοιτάς τι κάνουν οι άλλοι)

Μένανδρος, 4ος αιών π.Χ., Αρχαίος Έλληνας ποιητής

Το πρώτο σου χρέος, εχτελώντας τη θητεία σου στη ράτσα,
είναι να νιώσεις μέσα σου όλους τους προγόνους. Το δεύτε-
ρο, να φωτίσεις την ορμή τους και να συνεχίσεις το έργο
τους. Το τρίτο σου χρέος, να παραδώσεις στο γιο τη μεγάλη
εντολή να σε ξεπεράσει.

Νίκος Καζαντζάκης, 1883-1957, Έλληνας συγγραφέας

Είναι υποχρέωση κάθε ανθρώπου να δώσει πίσω στον κόσμο
τουλάχιστον το ισοδύναμο αυτού που έχει πάρει από αυτόν.

Αλβέρτος Αϊνστάιν, 1879-1955, Γερμανοεβραίος φυσικός

Δικαιώματα που δεν προκύπτουν από ένα καθήκον που επι-
τελέσαμε καλά, δεν αξίζουμε να τα έχουμε.

Μαχάτμα Γκάντι, 1869-1948, Ινδός ηγέτης

Πρέπει να έχουμε και φίλους και εχθρούς. Τους φίλους, για
να μας θυμίζουν το καθήκον μας και τους εχθρούς, για να
μας υποχρεώνουν να το κάνουμε.

Πλούταρχος, 47-120 μ.Χ., Αρχαίος Έλληνας ιστορικός

Καλλιτεχνική ματιά

‘Στην απλότητα βρίσκεται η ευτυχία’

Μπορώ να γίνω ευτυχισμένος με τα πιο απλά πράγματα
και με τα πιο μικρά..

Και με τα καθημερινότερα των καθημερινών.

Μου φτάνει που οι εβδομάδες έχουν Κυριακές.

Μου φτάνει που τα χρόνια φυλάνε Χριστούγεννα
για το τέλος τους.

Που οι χειμώνες έχουν πέτρινα, χιονισμένα σπίτια.

Που ξέρω ν’ ανακαλύπτω τα κρυμμένα πετροράδικα στις
κρυψώνες τους.

Μου φτάνει που μ’ αγαπάνε τέσσερις άνθρωποι.

Πολύ...

Μου φτάνει που αγαπάω τέσσερις ανθρώπους.

Πολύ...

Που ξοδεύω τις ανάσες μου μόνο γι’ αυτούς.

Που δεν φοβάμαι να θυμάμαι.

Που δε με νοιάζει να με θυμούνται.

Που μπορώ και κλαίω ακόμα.

Και που τραγουδάω... μερικές φορές...

Που υπάρχουν μουσικές που με συναρπάζουν.

Και ευωδιές που με γοητεύουν.

Οδυσσέας Ελύτης

Καλλιτεχνική ματιά

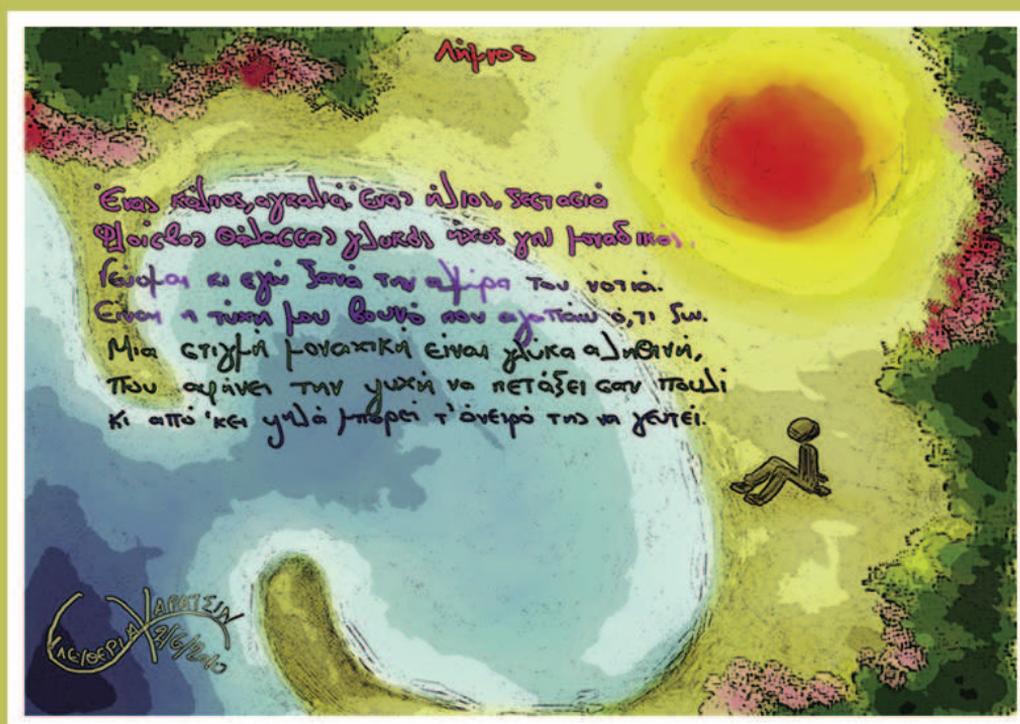
‘Λήμνος’

Ένας κόλπος αγκαλιά, ένας ήλιος ζεστασιά,
φλοίσβος θάλασσας γλυκός, ήχος γης μοναδικός.

Γεύομαι κι εγώ ξανά, την αλμύρα του νοτιά.

Είναι η τύχη μου βουνό, που αγαπάω ό,τι ζω.

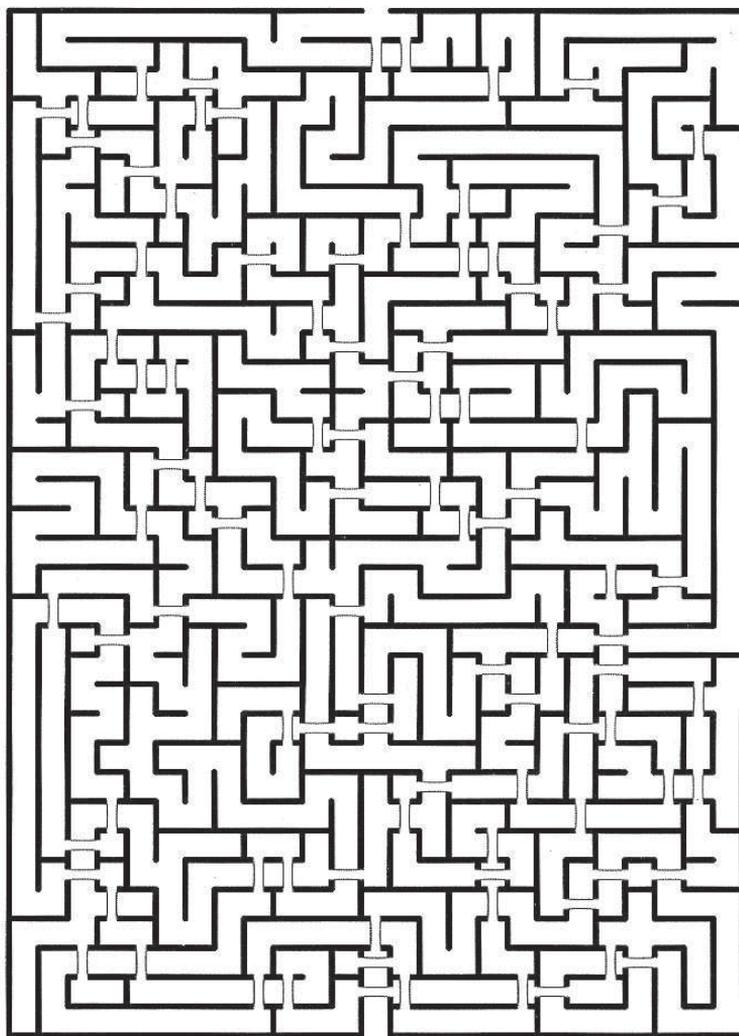
Μια στιγμή μοναχική, είναι γλύκα αληθινή,
που αφήνει την ψυχή, να πετάξει σαν πουλί
κι από ‘κει ψηλά μπορεί, τ’ όνειρό της να γευτεί.

Πρόκειται για ένα
από τα εικονογραφημένα ποιήματα,
της Μονίμου Υπαλλήλου της Πολεμικής
Αεροπορίας Ελευθερίας Καρατσίν
το οποίο εμπεριέχετε στη συλλογή της,
με τίτλο ‘Ζωγραφοποιήματα’.

Λαβύρινθος: Βρείτε το δρόμο

...για τον ελεύθερο χρόνο

Sudoku

	9			7			8	
4			1		3			9
			4	9	8			
	7	3				9	6	
8		6				4		7
	4	9				3	2	
			9	6	4			
9			3		7			5
	3			1			9	

Καλή επιτυχία!!!!

Κανόνες Sudoku

- Το Sudoku παίζεται μέσα σε ένα πλέγμα τετραγώνων 9x9 που διαιρείται σε υποπλέγματα 3x3 τα οποία ονομάζουμε "περιοχές":

- Το Sudoku δίνεται προς λύση με μερικά από τα τετράγωνα των περιοχών του πλέγματος να είναι γεμάτα ήδη με κάποιους αριθμούς.

- Επιδίωξη για λύση του παιχνιδιού είναι να γεμίσουμε τα κενά τετράγωνα με αριθμούς από το 1 έως το 9 ακολουθώντας τους παρακάτω κανόνες:

1. Ο ίδιος αριθμός μπορεί να εμφανιστεί μόνο μία φορά σε κάθε σειρά.
2. Ο ίδιος αριθμός μπορεί να εμφανιστεί μόνο μία φορά σε κάθε στήλη.
3. Ο ίδιος αριθμός μπορεί να εμφανιστεί μόνο μια φορά στα τετράγωνα μιας περιοχής 3x3.

9

		8		1				9
6		1		9		3	2	
	4			3	7			5
	3	5			8	2		
		2	6	5		8		
		4			1	7	5	
5			3	4			8	
	9	7		8		5		6
1				6		9		

9

* Περίληψη οδηγιών Sudoku: Ένας αριθμός πρέπει να εμφανιστεί μόνο μία φορά σε κάθε σειρά, κάθε στήλη και σε κάθε μια περιοχή 3x3.

Γ
Ν
Υ
Π

ραφείο
νομικής
υποστήριξης
προσωπικού

Το Γραφείο Νομικής Υποστήριξης Προσωπικού (ΓΝΥΠ), Κεντρικής, Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου και Ιονίων Νήσων, στο πλαίσιο μέριμνας για το προσωπικό και με γνώμονα την βελτιστοποίηση των νομικών υπηρεσιών του, παρέχει τη δυνατότητα νομικής υποστήριξης σε όσα στελέχη το επιθυμούν.

Για την καλύτερη εξυπηρέτηση των στελεχών που δεν έχουν τη δυνατότητα να επισκευθούν το ΓΝΥΠ τις εργάσιμες ημέρες και ώρες το γραφείο κατόπιν ραντεβού λειτουργεί και το 1ο Σάββατο κάθε μήνα (09:00-13:00).

Το ΓΝΥΠ παρέχει νομική υποστήριξη στο σύνολο του εε στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού που υπηρετεί σε Μονάδες/Υπηρεσίες των Ενόπλων Δυνάμεων οι οποίες εδρεύουν στη ζώνη ευθύνης του, καθώς και στο προσωπικό που παρακολουθείται υπηρεσιακά από το οικείο Φρουραρχείο.

Για την καλύτερη εξυπηρέτησή τους οι ενδιαφερόμενοι να ενημερώνουν προηγουμένως τον Αξκό ΓΝΥΠ αναφορικά με την επίσκεψή τους, τηλεφωνικά στο 2310893839, (ΕΨΑΔ 8313839) ή στη δνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου email: gss-gnyp@army.gr.

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / [email: info@adispo.gr](mailto:info@adispo.gr)